Berbang

87

Kovara Federasyona Komelên Kurdistanê Li Swêdê

www.arsivakurdi.org

www.arsivakurd.org

Naverok

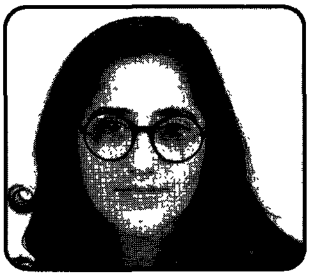

Wêneye
Ariya Cigerxwîn
Rupel 9

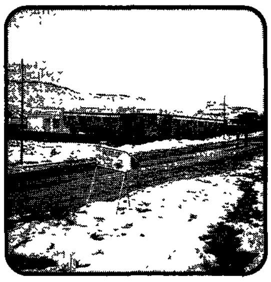

Komela Eskilstuna
Rupel 21

Beşa Kurmanciya Jorin

Pêşgotin 4

Berbi Kongra 13/em A.Karamus....................................6

Hëvî xurtirin C.Batum..7

Li mafên xwe V.Tanrikulu...8

Hevpeyvïn bi Ariya Cïgerxwïn re.................................9

.Ziman 11

Huquqnas bersiv dide...15

Hevpeyvinek bi Muzïrï re..16

Wekhevï..19

Komelên Me..20

Tîpa Kurdistan...31

Çîrok. Dr.Fendî..32

Beşa Zazakî

Higi, M.

Himbêlij...34

Berbang

Organ för Kurdiska riksförbundet
Organa Federasyona Komelên Kurdistanê li Swêdê

Ansvarigutgivare / Berpirsiyar
Vildan Tanrikulu

Redaktion
Beroj Akreyî, Bûbê Eser, Cemal Batun, Dilan Dersîm, Hemît Kiliçaslan, Mustefa Aydogan, M. Himbêlij

Sättning och Layout
Bûbê Eser, Cemal Batun, Dîlan Dersîm

Adress : Box 490 90, 100 28 Stockholm-Sweden

Telefon 08 / 612 85 85
Telefax 08 / 650 21 20
Postgiro : 64 38 80 - 8
Prenumaration / Abone
Meqam/ Myndigheter 300 Skr
Kes / Enskilda 200 Skr/ kr.
Anons: Insidor / Rûpelên navîn 1500 Skr.

R edaksiyon ne berpirsiyara nivîsarên bi îmze û gotinên Federasyonê ye .Nivîsarên ku ji Berbangê re tên şandinheke çap ji nebin li xwedî nayên vegerandin.

ISSN - 0281 - 5699 Sal: 12 Hejmar : 10/ 93
Damezrandina Federasyonê : 06. 06. 1981
Çapkirina hejmara yekem a Berbangê : 07/1982

www.arsivakurdi.org

Xwendevanên hêja!

Wekî tê zanîn ku di 27-28-02-1993-an de Kongreya 13-mîn ya Federasyona Komeleyên Kurdistanê li Swêdê dicive. Lewra jî Redaksiyon pêwist dît ku "PÊŞGOTINA" rapora xebatê ya Komîteya Giştî ya FKKS di rûpelên Berbangê de belav bike. Em pêşgotinê bi hêviya ku agahdariyek bingehîn li ser xebatên FKKS bide, pêşkêşî xwendevanên Berbangê dikin.

REDAKSIYON

PÊŞGOTIN

Federasyona Komeleyên Kurdistanê Li Swêdê (FKKS) kongreya xwe ya 13 mîn di rojên 27-28 ê sibata 1993 yan de dicivîne. Nûnerên hilbijartî yên civata Kurd li Swêdê dê di van her du rojan de muhasebeya xebatên xwe yên rêxistinî ku di şexsiyeta FKKS de, di sala bihûrî de birine serî bikin. Wekî her kongreyekê, dê di vê kongreyê de jî, ji her aliyên Swêdê, nûnerên hilbijartî yên komeleyên endam, bi munaqeşe û biryarên xwe, wê naverok û formên xebatê yên rojên pêş dest nîşan bikin. Dîtin û biryarên ku li ser xebatên sala bihûrî ku di vê rapora di destê we de hatine diyarkirin, bên pêşkêşkirin û dan, wê aliyên qels û xurt yên strûktûr (avahî) û xebata rêxistinî ya FKKS dîyar bike. Divê aliyên qels yên xebat û avahiya rêxistinî yên FKKS bi sedemên xwe ve bên diyarkirin daku riyên çareserkirinê bên dîtin. Her wisa, aliyên xurt yên xebat û avahiya rêxistinî yên FKKS jî bên destnîşankirin daku em van aliyên FKKS biparêzin û hewl bidin ku xurttir bikin.

Bêguman, xebatên saleke yên organên hilbijartî yên FKKS ku di vê raporê de hatine amadekirin, divê bi hin pîvanan bên muhasebekirin. Ev pîvan jî berî her tiştî bi karaktera FKKS, armancên FKKS ku di destûrê de hatine diyarkirin, îmkanên FKKS -çi ji aliyê kadroyên xwe ve çi jî ji aliyê aborî ve-, berpirsiyariyên FKKS ve girêdayî ne û divê bi wan bûyer û rûdanên ku çi li welêt û çi jî li vî welatê ku em lê dijîn, bi hev re bên dîtin û bikaranîn. Bi vî awayî em dikarin munaqeşeyek objektif û avakar di kongreya 13 mîn ya FKKS de amade bikin û pêşîya xebatên xwe hîn firehtir, yekitiya xebat û rêxistinî ya civata xwe li Swêdê di şexsiyeta FKKS de hîn xurttir bikin.

Wekî ku gelek caran û bi munasebetên gelek cuda hatiye diyarkirin, FKKS bi avahiya xwe ya rêxistinî ve ji bo me Kurdên li Swêdê sedema serbilindiyê ye. Nimûneyek ji bo yekitiya me ya neteweyî û her wisa nimûneyek girîng ji bo birêvebirina karên civakî bi rêyên demokratîk e.Divê em ji dubarekirina serbilindiya xwe ji bona xwedîbûna rêxistineke wekî FKKS newestin. Lê eşkere ye ku ev yek divê me nexe rewşeke rehawetê ku em kêmanî, şaşî û qelsiyên xwe jibîr bikin. Bi wan pîvanên ku li jor hatine binavkirin, divê em li xebatên xwe bi çaveke rexnegir vegerin, ji destnîşankirina qelsî û şaşîyên xwe netirsin.

Komîteya Giştî ya FKKS xebata salekê ku hatiye amadekirin di rapora xwe de pêşkêşî nûnerên kongreyê dike. Lewra jî rapora xebatê bi tevahî, ji bo muhasebekirina berpirsiyariyên FKKS yên salekê têr nake. Tiştên nehatine kirin, yan jî xelet hatine amadekirin di raporê de cîh nagrin. Li vir, di pêşgotinê de em hewl didin ku çend aliyên qels û şaşiyên ku di nav xebatên FKKS de derdikevin holê, li gel sedemên wan diyar bikin. Bi vî awayî, baweriya me ew e ku em dê alikarê munaqeşeyek avakar bin û her wisa wekî organa berpirsiyar kemaniyên xwe jî bînin ziman.

FKKS, rexistineke demokratîk, neteweyî û kutlewî ya penaberên kurd li Swêdê ye. Qadên xebatên FKKS, wekî rêxistineke penaberan û rêxistineke piştgiriyê, ji her pirsên civakî ku me wekî grûbek elaqeder dike, pêk tê. Politikaya biyaniyan û penaberî, pirsên girêdayî şexsiyeta me ya neteweyî û avakirin û amadekirina piştgiriyek xurt ji bo têkoşîna gelê me, ji bo mafên xwe yên neteweyî û demokratîk xalên sereke yên qadên xebata FKKS ne. Pîvanên me di tesbîtkirina kêmanî û xeletiyan de jî ev in.

Pîvaneke din ya muhasebeya xebatên FKKS jî ew yek e ku, fonksiyon û avahiya rêxistinî ya FKKS rast bê fahmkirin. FKKS yekitiya komeleyên civakî û ferhengî yên civata Kurd li Swêdê ye. Di vê maneyê de, FKKS weke rêxistin temsila yekitiya bicihanina fonksiyonên cuda yên civata Kurd li Swêdê ye. Eger em tiştên ku li bajarên cuda ji komeleyên endam tên xwestin ji FKKS wekî rexistin bixwazin, nikarin di tesbîtkirina vatinî û berpirsiyariyên FKKS de bigihêjin encamên rast û objektîv. Civata Kurd li Swêdê dikare ji bin vatinî û berpirsiyariyên xwe rabe, bi tenê dema her beşek civata me bi hêzên xwe yên rêxistinî beşdar bibe, bi tevahî fonksiyona xwe bi cîh bîne.

Bi van dîtin û pîvanên ku me bahs kirin, dema em li xebata saleke ya FKKS binêrin, bi awayekî giştî, wekî kêmanî yan jî xeletî em dikarin van xalên li jêr nivîsandî tesbît bikin.

FKKS di xebata xwe de hîn jî bi tevahî ji spontanite (jiberxweyî) derneketiye. Her çend di kongreyên FKKS de li ser xebatên FKKS munaqeşe bi firehi çêdibin jî, vê munaqeşe nagihêjin amadekirina plana xebatê û muhasebeya bicîhanina ev plana xebatê. Ev kêmanî divê ji holê bê rakirin. Bi tevahî, yan jî beş bi beş, planên xebatê divê bên amadekirin û bibin biryar daku hem perspektifa xebatê zelal bibe û hem jî muhaseba xebatê bi awayek objektîf, ji hissiyatê dûr bê kirin. Di her civînên yekem yên Komîteya Giştî yên FKKS de planên xebatê ji bo qadên cuda yên xebatê tên amadekirin û komîteyên xebatê jî tên avakirin. Lê gelek caran kar li gor van planan nayê meşandin. Bê guman grîngtirîn sedema vê yekê, şiklê avakirina komiteyên xebatê ye. Aliyekî din jî ew e ku di civeteke wekî Swêdê de û rêxistineke fireh wekî FKKS de

www.arsivakurd.org

amadekirin û bicihanîna planên xebatê yên salane û projeyên cuda, ji aliyê wext û neberdewamiya komiteyên xebatê ve, astengên mezin derdixin pêş organên hilbijartî yên FKKS.

Ji aliyê şiklê xebatê ve, kêmaniyek din jî ew e ku, fonksiyona FKKS hîn jî baş nayê têgihiştin, bi hîn fonksiyon û berpirsiyariyên ku ji derveyê qada xebatê yên FKKS re tên têklihevkirin û ji organên hilbijartî yên FKKS hêvî û daxwazên ne realist û ne di cîh de tên kirin. Em ji ya dawî dest pê bikin. FKKS yekitiya hêzên birêxistin ya civata Kurd li Swêdê ye û temsila vê yekitiyê dike. Eger her beşek civata me û he aliyek avahiya rêxistinî yê civata me, vatinî û berpirsiyariyên xwe ranebin, dê di xebata me de jî gelek kêmanî diyar bibin. Çi komeleyên belediyan in, çi jî pîşe û aliyên cuda yên civata me (wekî Yekitiya Ciwanan û Yekitiya Jinan, Komela Pizîşkan, Komela hunermendan û hwd) xurt û xwedî însiyatîf nebin û bi fonksiyonên xwe ranebin, civata Kurd li Swêdê û rêxistina wê FKKS jî xurt nabe û nikare bi tevahî vatinî û berpirsiyariyên xwe bi cîh bîne. FKKS bi hebûna komeleyên xwe yên endam li her belediyê û di her beşê civata me de hebûna xwe diyar dike. Ne tenê bi organên hilbijartî û ne tenê li Stockholmê diyar dibe. Di vê xalê de jî bê guman hem organên hilbijartî yên FKKS û hem jî hemû endamên FKKS xwedî berpirsiyarîyê ne. Li aliyê din jî, civata me jî wekî her civatek din di sewiyeyên cuda de birêxistin e. Ne FKKS dikare fonksiyonên wekî hêzên siyasî bi cih bîne û ne jî hêzên siyasî dikarin fonksiyonên FKKS bi cîh bînin. Lê ev her du sewiyeyên rêxistinî yên civata me dikarin bi têgihiştin û bicîhanîna fonksiyonên xwe hevûdu temam bikin û ji bo çareserkirina pirsên me yên muşterek hin xebatên baş amade bikin.

Wek tê zanîn, FKKS rêxistineke ji bo avakirina rayagiştî û agahdariyê. Ev berpirsiyarî ji bo her qada xebata FKKS wisa ye.Di avakirin û agahdariya raya giştî de şiklên sabit û yekalî tunene. Carna meşek, carna nameyek û carna civînek, li gor pirs û dem û cih, dikarin encamên herî baş derxin holê. Ji ber vê yekê jî divê em di şeklên xebatên rêxistinî yên FKKS de ji bo pirsên cuda bikaribin xwe ji yekalîbûnê xelas bikin.

Xala dawî di kemaniyên şiklê xebatê de pirsa kadir û komiteyên xebatê derdikevin pêş. Bê guman kongreyên FKKS divê bala xwe bidin ser hewsengî (mêzîn) ya cografî ya Kurdistanê û Swêdê, hewsengiya civakî û siyasî ya civata me; dema organên FKKS tên hilbijartin. Lê li gel van tiştan divê em bikaribin bala xwe hîn zêdetir bidin ser îmkana bicîhanîna berpirsiyariyên organ û komiteyên xebatê yên FKKS. Berî ku wekî ferd xwe amade bikin, ji bo karên cuda yên FKKS, divê îmkanên xwe yên bicîhanîna wan vatinî û berpirsiyariyan, di serê xwe de zelal bikin. Çi kongreya FKKS û çi jî komeleyên endam û wekî Kurdek welatparêz divê em li ser vê yekê divê hîn hişyartir bin. Kêmaniya aliyekê xebatê, tesira xwe li seranserî xebata rêxistinî diyar dike.

Ji aliyê naveroka xebatên FKKS jî em dikarin van xalan wekî aliyên qels yên FKKS diyar bikin.

Sê aliyên esasî yên naveroka xebatên FKKS li jor hatibûn diyarkirin. Dema em van aliyan yek bi yek bigrin ber çav, gelek eşkere diyar dibe ku li ser pirsên politikayên biyaniyan û penaberan her çend bi riya peywendiyên li gel dezgehên berpirsiyar yên Swêdê re dîtin û daxwazên me tên amadekirin jî, çi wekî civat û çi jî wekî rêxistina civata me FKKS kêmaniyên me hene. Berî her tiştî, li ser guhurîn û pêşveçûnên di civata Swêdê de bi firehi munaqeşe nakin, bala xwe zêde nadin guhurînên civakî û siyasî yên civata Swêdê û ditinên hevbeş amade nakin ku di vî warî de bibin bingeh ji bo xebatên cuda yên FKKS. Nivîsîna hin belgeyan yan jî beşdariya hin civînan ji bo bicîhanîna berpirsiyariyên di vî warî de têr nakin. Divê em wekî civat li ser pirsên civakî li Swêdê aktîf bin.

Di warê pirsên bi şexsiyeta neteweyî ya me ve girêdayî jî, wekî avakirina dezgehên ferhengî; parastin û pêşvexistina mîratên me yên ferhengî wekî ziman, muzîk, folklor ûwd. pêwistiya fedakarî û xebatên bi program hene. Nivîskar bi dezgehên xwe ve, hunermend bi dezgehên xwe ve dikarin van aliyên xebatên FKKS û civata Kurd xurttir bikin.

Aliyê dawî jî piştgiriya têkoşîna gelê me ji bo bidestxistina mafên me yên neteweyî û demokratîk e. FKKS wekî rêxistinek neteweyî tu quncikek welatê me bi ya din re nade ber hev. Destkeftî û serketinên her aliyekî welatê me wekî pirs û zordestiyên li her derê welatê me qasî hev grîng e û di rojeva xebatê de ye. Bicîhanîna berpirsiyariyên di vî warî de gelek normal e ku perçebûna welatê me û cudabûna sewiya destkeftî, zordestî, yan jî daxwaz û peywendî û agahdariyên ku dikevin dest, sewiyê û şiklên cuda yên xebatên FKKS derdixe holê. Di hin aliyan de dê qelsî û kêmanî hebin. Em dikarin gelek vekirî bibêjin ku li ser du beşên welatê me, rojhilat û başûrê rojava yên Kurdistanê xebatên FKKS kêmtir û qelstir in. Ji bo bakûr û başûrên Kurdistanê jî sewiye û şeklên xebatê, ne wek hev bûn û nikarin wek hev bin jî. Ji ber ku rewşa beşên cuda û pirsên ku li beşên cuda li pêş in, ne wek hev in. Ji bo rakirina kêmaniyan pêywendiyek hîn xurt di navbeyna beşên cuda yên civata me de pêwistiyek esasî ye. Lê li aliyê din jî em wekî endamên welatekî parvekirî û ji her mafên xwe yên neteweyî û demokratîk bêpar, divê pirs, zordestî û serkeftin û destkeftên li her aliyekî welatê xwe, em bixwe ji çi aliyê Kurdistanê dibin, bila bibin, wekî pirs, zordestî, serkeftin û destkeftên xwe bibînin. Ev dîtin û perspektifa bi helwest û beşdariya xebatên pratîk ji bo her pirsek li ser, li her qûncikek li Kurdistanê bikin realiteyek.

Bi van xalên jorîn, em hêvîdar in ku bikaribin alikarên munaqeşeyek û muhasebeyek avakar bin daku kongreya 13 mîn ya FKKS di xebata civata me li Swêdê bibe hengavek nuh ji bo xurtkirina hêza rêxistinî ya civata me. Divê em bizanibin ku tu tişt ji ber xwe dernakeve holê û jibo pêşveçûna jiyana me ya civakî û rêxistinî hişyarbûna xwe ji dest nebin. Bi vî awayî dikarin berpirsiyariyên xwe ji bo çareserkirina pirsên me yên penaberî civakî û neteweyî bi cîh bînin û cihê xwe li nav têkoşîna gelê me li seranserê Kurdistanê ji bo bidestxistina mafên me yên neteweyî û demikratîk bi cîh bînin.

Bi hêviyên xwe yên kongreyek serkeftî, silavên xwe yên biratî ji bo hemû nûnerên kongreya 13 mîn ya FKKS û hemwelatiyên me yên li Swêdê diyar dikin.

Komîteya Giştî
ya
Federasyona Komeleyên Kurdistanê li Swêdê

31.01.1993, Stockholm

BERBI KONGRA 13-EM

Ahmed Karamus

Di rojên 27-28/02.1993-an de Kongra 13-em ya Federasyona Komelên Kurdistanê li Swêdê pêk tê. Federasyon bi xebat û tecrûbe û îmkanên xwe ev 12 sal in dixwaze civaka kurd li Swêdê temsil bike û di nav vê civaka pir miliyet (eqeliyet) de hebûna xwe weke grubek biyanî biparêze.

Bêguman, di nav van salan de gelek tişt di derheqa Federasyonê de hatin nivîsandin û gotin.

Ez di vê nivîsa xwe de naxwazim li ser dîroka çalakî ya aliyên pozîtîf û negatîf rawestim. Tiştên ku ez dixwazim bidim pêş; Rola Federasyonê di nav civaka Kurd ya li Swêdê çi ye? Rola Federasyonê di nav dezgehên demokratî yên li Ewropayê çi ye? Kîjan babetên xebatê erkên Federasyonê de ne û ya dawî pêwîstiya Federasyonê îro bi çi heye.

Eger, mirov awirekê bavêje dîroka dezgehên Kurdî yên demokratîk çi li tevaya Ewropa û çi li welêt, bê şik rêxistinek demokratîk di struktura Federasyonêde naye dîtin. Ji ber ku Federasyonê civaka Kurd li Swêdê bi awakî tundî hembêz kiriye. Ev hembêz kirin, çi di warê ku Kurdên ji her çar perçên Kurdistanê û çi di warê ku Kurd beyî ferqiya rêxistinên siyasî yên Kurdistanê di warê demokratîk de dibin baskê xwede civandine.

Federasyonê bi 42 komelên xwe yên endam û her katagoriyên ciwaka Kurd li tevaya Swêdê temsîl dike. Ew komelên endam; bi hunermend, nivîskar, pizişk, huquqnas, mamoste, biyanî û penaberên xwe organîze kirine.

Di nezera meqamên resmî yên Swêdî û rêxistinên biyanî de îtibarek ber bi çav girtiye. Bê şik, ev temsil ne karekî hêsan e. Cihe pesinandinê ye ku Federasyon layîqî cihekî bilind e.

Layîqiya Federasyonê, ne bi tenê di nav civaka Kurd li Swêdê ye. Her weha Federasyon bûye numunak girîng ji bo Kurdên li dervî welat. Em dizanin ku gelek rêxistinên Kurd li dervî welat xebat û çalakiyîn giranbiha hene. Lê, gelo, ew rêxistinên weha gihiştine merhale û struktura ku Federasyon îro gihiştiye? Bersiva min bêguman na ye.

Ji ber ew rêxistinên ku ez behsa wan dikim, eger ne bi tundi bejî, piranîya wan rêxistinên ku li gor baweriya hin rêxistinên siyasî û civaka Kurd li wî welatî temsil dike. Ji ber van sebaba cihê Federasyonê cihekî taybetî ye.

Dil dixwaze, ku Federasyon û rêxistinên mîna Federasyonê li her welatî hebin. Lê mixabin, ev numana, -tevî ku li hin welatan hewldayîn heye ku rêxistinên weha bêtin avakirin, -tuneye. Mirov dikare behsa Enstituya Kurd li Parîsê û Malbend li Ingiltereyê bike, ku nezikayek struktura Federasyonê heye. Lê di warê temsîlê denegihiştiye merhela Federasyonê.

Weke di armancên Federasyonê de jî hatiye diyarkirin; xebata Federasyonê dû beş in:

1- Federasyon hewil dide ku civaka Kurd li Swêde temsil bike û menfatên civaka Kurd bi awakî çaktirîn biparêze.

2- Piştgiriya tevgera rizgarîxwaziya netewa Kurd li her çar perçên Kurdistnê bike û dengên wan bigîhîne raya navnetewî û piştgiryê ji bo vê tevgerê peyda bike.

Bêguman ji bo van erkan û xebatê gelek metodên karkirinê hene. Ez naxwazim têkevim nav detayên metodên xebatê.

Ji bo bicîhanîna van erkan, pêwist e Federasyon vê struktura xwe weke ronahiya çavê xwe biparêze. Ev firsetek tarixî ye, ketiye destê me, Kurdên li Swêdê.

Xebat, bê guman bi tenê bi dilsozî û westên welatparêziya têr nake. Ji bo ku em bikaribin vê numûnetiya xwe biparêzin, pêwîst e em prensib û struktura ku Federasyonê daniye pêş xwe biparêzin. Ev erka, erka her rêxistinek siyasi, grup û mirovên welatparêz e. Pêwîst e ku em piştgiriya vê xebatê bikin.

Pêwîstiya Federasyonê bi kadroyan heye!

Erê rast e Federasyon gihiştiye vê merhalê, lê ev nayê vê manê ku Federasyon gihiştiye vê sewiye ku kar û xebat bê problem û bê asteng bête domandin. Kar û xebata rêxistinekê li gel piştgirya xelkê pêwistiya herî girîng ya kadroyan e. Eger em weke civak bi awakî ciddî li ser vê pirsê ranewestin û pêwîstiyaF ederasyonê cih neyin, Federasyon wê rol û struktura xwe wenda bike. Ev gerek bibe îşaretek ji bo me hemûyan. Platforma Federasyonê gerek nebe platformeke kompremîsî ya nav rêxistinan. Rêxistin, grup û kes gerek bi awakî objektîf li ser vê pirsê rawestin. Gerek em nebêjin; "Divê rêxistina min jî" an "Gruba min jî" di nava organên Federasyonê de bête dîtin. J i vê zêdetir, gerek em bikaribin wan kesên ji aliyê civaka Kurd bêne qebûlkirin, bidin pêş û ji bo organên Federasyonê helbijêrin.

12 Kongrên Federasyonê pêk hatine, ez di 11 kongrên Federasyonê de çi weke nûner û çi weke guhdar beşdarbûme. Heta niha kêm caran ku organeke ji bo Federasyonê bête pêşniyar kirin, me wesfên kesan dabin ber çav û gotibe " ev kes birastî wê bikaribe di bin kar û erkên Federasyonê rabe. Ev kêmasiyeke me ya herî girîng e.

Organên Federasyonê bi taybetî Komîta Karger gelekî girîng e. Çalakî, zîrek bûna Federasyonê bi zîrekbûna Komîta karger ve girê daye.

Lewra dema ku em komîtekê hilbijêrin, pêwîst e hin norman bidin ber çav. Gelek caran kes ji bo organên Federasyonê hatine hiljartin ku di jiyana xwe de di karê komeleyekê de kar nekiriye. Bi ya min kesên ku ji bo Komîta Kargêr bêne hilbijartin, li gel wan normên ku min bahs kir, pêwîst e ku tecruba wî kesî ya xebata komelyetî hebe, di organên komelan de kar kiribe. Herweha gerek hem civaka xwe û hem ji civaka Swêd baş binase, xwedî şexsiyetek xurt û xwedî prensib be. Pêwistiya Federasyonê bi vî tiştî heye. Ez bi hêvî me ku em bi awakî ciddî li ser vî tiştî rawestin. Kesên bên pêşniyarkirin, bên hilbijartin pêwîst e ku dilsozên vê strukturê bin, pêwîst e prensibên Federasyonê yê Kurdistanîbûnê weke ronahiya çavê xwe biparêzin. Ev kesên weha ji çi rêxistinê dibin, ji çi grubê dibin bera bibin. Bi tenê struktura federasyonê biparêzin û di civaka Kurdî de xwedî balansek bin.

Eger ev nebin, bi ya min rojên pêş yên Federasyonê we ne gelekî ron bin.

Bi hêviya serkeftinê.

www.arsivakurd.org

Hêvî xurttirin

Rastiya me, rastiyek weha ye ku herçend em bi hezarên kîlometran ji welatê dûrin jî, em bi kul, derd, birîn û serfiraziyên xaka xwe ya dayikî re dijin. Lê dîsa jî,di xebata me ya salan de me berhemek wekî Federasyonê baş û nimûneyek a dezgeha neteweyî bidest xistiye. Pêşxistin û serfiraziyên wê jî girêdayî xebat û berpirsayirên me ne.

Cemal BATUN

Federasyona Komeleyên Kurdistanê di rojên 27 - 28' ê sibatê de diçe Kongreya xwe ya 13' e mîn. Bêgûman di vê demê de xwestin û daxwaziyên bi hezarên endamên Federasyonê, bi rêya nûnerên ku wan hilbejartî, dê werin rojeva Kongreyê. Kongre wekî organa Federasyonê ya herî bilind dê rêç û programa xebata sala pêş, ji Komîteyên ku werin hilbijartin re nîşan bide. Bi biryarên xwe dê şekl bide naveroka çalakiyan.

YEK JI GIRINGTIRÎN nîşanên netewebûnê, avakirina dezgeh û sazûmanên neteweyî ye. Bi taybetî di gel neteweyên bindest de, rola dezgeh û sazûmanên neteweyî hîn jî zêdetir e. Ew, civatê bi naveroka xwe ya rêxistinî - ya demokratîk û neteweyî ve, bi hemû beşên wê ve digrin nav xwe. Bi vî awayî di çareserkirina pirsgirekên civakî de, xwedî mecalên ferehtirin. Bê şike ku, civata Kurd a ku di nav çar dewletan de hatiye belavkirin û xaka wî hatiye dagîrkirin, girêdayî rewşa xwe, xwedî pirsgirekên kurtir û mezintire. Ji ber vê yekê jî, hem ji bo hilweşandina planên dijminan, ku Kurdan ji hev belavbikin, hem dîsa girêdayî rewşa xwe, ji bo bihêzkirina pêwendî û yekbûna neteweyî, hem ji bo nîşankirina ji dinyayê re ku Kurd yek netewe ne, pêwîstiya me bi dezgehên neteweyî gelek zêdeye. Lê, sed mixabin di nav û di derveyî welêt de, Federasyona Komeleyên Kurdistanê li Swêdê, wekî nimûneya bitenê di vî warî de hebûna xwe nîşan dide. Ev rastiya han, heta îro jî wekî serbilindiyek ji bo civata Kurd a ku li Swêdê dijê re tê nîşandan. Federasyona Komeleyên Kurdistanê, bi vî awayî serkeftinek di destê me de ye, ya ku gelek caran û bi taybetî jî di dema dawî de tê zimên. Gava Serokê Parlamentoya Kurdistanê berêz Cewher Namiq, Swêd ziyaret kir, di gelek civînên xwe li gel civata Kurd de, weha digot : " Di Parlamentoya Kurdistanê bi xwe de, gava me li ser dezgehên neteweyî qise kiriye, me her dem Federasyona Komeleyên Kurdistanê li Swêdê wekî mînak daye ber çavan. Wekî tecrubeyek girîng me lê meyze kiriye. "

BÊGÛMAN GAVA MIROV bi awayek îdeal li Federasyonê meyze bike û li îdealiyê di Federasyonê de bigere, dê bi gelek kêm û kurî û qelsiyan re berbiçav were. Xwestinên her mirovî ji Federasyonê cuda ne. Ew jî li gor bîr û bawerî, yan ramanên insanan yên cuda cuda tên guhertin. Di vir de, ez jî wekî endamek Federasyonê, ku di organên bilind de kar kiriye çend xwestinên xwe rêz bikim. Li gor bîr û baweriya min Federasyonê di 12 salên avabûna xwe de karên gelek gelek hêja ji civata Kurd re pêşkeş kirine, yên ku cîhê pîrozkirin û şahnaziyê ne. Yek ji wan a herî girîng ev e, ku Federasyon bi rastî wekî dezgehek faal û çalak di burokrasiya Swêdê, raya giştî ya Swêdê de kar dike û bi însîyatîfa Federasyonê di sala dawî de di platforên navneteweyî û di Parlamentoya Swêdê de, ji alî parlementeran ve Pirsa Kurd kete rojevê. Ev destkeftinek mezin e. Di aliyek din de, gava mirov bala xwe bide Kongreyên Federasyonê, ez bawer dikim, ku Kongre gelek caran bi pirsên, ku pêşeroja Federasyonê ronî nakin ve tê mijûlkirin. Bi vî awayî pirsên gelek girîng nayên rojevê. Wekî plana xebatê û programa kar a Federasyona Komeleyên Kurdistanê ji bo dema pêş. Ev pirs jî, ji Komîteya Giştî ya Federasyonê re dimîne, lê ez di vê baweriyê de me pirsên ku naverokê didin xebata federasyonê divê di Kongreyê de bêne girtina destan û di Kongreyê de biryar li ser wan bêne girtin. Bi vî awayî Kongre biryarên xwe, wekî erkekê dide milên organên ku hilbejartiye.

KONGREYA 13' AN a Federasyonê di demek nazik û xesas ji bo neteweyê Kurd de, diçe civîna xwe. Rastiya me jî rastiyek weha ye ku, her çend em bi hezarên kîlometran ji welatê xwe dûrin jî, em her bi kul, derd, birîn û serfiraziyên xaka xwe ya dayikî re dijin. Di xebata me ya salan de, me berhemek wekî Federasyonê baş û nimûneyek a dezgeha neteweyî bidest xistiye. Pêşxistin û serkeftinên wê jî girêdayî xebat û berpirsayirên me ne. Girêdayî biryarên hêja, yên ku dê Kongreya 13' an nîşan bike ye. Bi daxwaza serfiraziyê ji bo Kongreya 13' an.

www.arsivakurd.org

LI MAFÊN XWE YÊN LI SWÊDE XWEDÎ DERKEVIN

Vîldan Tanrikulu

Bi însîyatîfa Federasyona Komeleyên Kurdistanê li Swêdê, salek berê, di 21.02.1992 yan de li hember dijminiya biyaniyan û nijadperestiyê ji bo wekhevî û civatek demokratîk bi awayê "saetek dest ji xebatê xwe yên rojane berdan" protestoyek giştî li seranserê Swêdê hat amadekirin. Însiyatifa FKKS nêzî 50 rêxistinên biyaniyan cara yekem di platformeke weha fireh de anî cem hev. Lê ne tenê rêxistinên biyaniyan her wisa rêxistinên siyasî û civakî yên civata Swêdê, ji sendikayên karkeran ta hukumet û parlamentoya Swêdê bi awayên cuda beşdarî vê protestoyê bûn yan jî alaqeyek pir mezin diyar kirin. Ziyareta cigirê serokwezir û wezirê sosyal ya Swêdê Bengt Westerberg û wezira kar û barên biyaniyan û kulturê Birgit Friggebo ku, di dema protestoyê de li lokalên FKKS pêk hat, berfirehiya ew alaqe û beşdariya ku li civata Swêdê ji bo protestoya "21 ê Sibatê" hatin amadekirinê diyar dike.

Mebest ji protestoyê ew bû ku, li hember êrîşên nijadperestan bêdengiyê bişkênin û li ser pirsên girêdayî polîtîkayê biyaniyan û penaberî yên Swêdê pêşî li munaqeşeyekî avakar vekin.

Ji ser vê protestoya fireh salek derbas bû. Lê pirsên ku rê li vê protestoyê vekiribûn ji rojeva civata Swêdê û ji jiyana me ya rojane derneketiye. Berevajî, çi dijminatiya biyaniyan û çi jî pirsên girêdayî mafên biyaniyan û mafên penaberiyê roj bi roj zêdetir dibin. Eşkere ye ku civata kurd li Swêdê jî li jêr tesîrên van pirsan de ye.

Wekî her pirseke civakî, ew pirsên ku hatin binavkirin jî, ne bi protestoyeke ji holê radibin û ne jî çareyên berdewamî hene. Ji ber vê yekê jî li ser van pirsan jî balkêşiyek berdewamî pêwîst e.

Rêya herî baş parastin û pêşvebirina mafên biyaniyan û penaberiyê ya li dij rawestandina dijminatiya biyaniyan û nijadperestî ye. Polîtikayek demokratik û însanî li ser van pirsan, pîvaneke bingehîn yê civatek demokratîk e ku cîh û îmkan ji bo nijadperestan teng dike.

Divê em bînin bîra xwe, ku li Swêdê bi awayek negatîf munaqeşekirina mafên biyanyan û penaberî li gel kriza aborî ya ku ev demek e Swêdê xistiye bin tesira xwe, bigehek fireh ji bo dijminatiya biyaniyan û nijadperestiyê vekir.

Îroj, hîmên polîtikayê biyaniyan û penaberiyê ku di salên 70- yî de hatine tesbîtkirin, ji bo biyaniyan zêde tê dîtin. Gelo ev hîm çine? Ji bo polîtîkayê biyaniyan, şîarên WEKHEVÎ, AZADIYA HILBIJARTINÊ (di jiyana civakî de) û HEVKARÎ ji sala 1975 an de hatine tesbîtkirin. Her wisa ji bo politikayê mafên penaberiyê jî, li gel tatbîqkirina konvensiyona Geneve ya ji sala 1951 an, di qanûna biyaniyan ya Swêdê de bi perspektifek însanî mafên fireh hatine tesbîtkirin.

Di sewiya hukumetê de, di çapemeniya Swêdê de, li gelek aliyên jiyana rojane de em dibin şahidê hewildanên kêmkirin û tengkirina mafên bidestxitî û heyî. Mafên însanî û hêjahiyên însanî bi pîvanên bazara kar, li gora îmkanên karkirinê û rewşa aborî tên munaqeşekirin. Pîvanên demokrasî û însaniyetê tên ji bîr kirin. Gotinên WEKHEVÎ, AZADIYA HILBIJARTINÊ û HEVKARÎ cihên xwe ji "întegrasyon, berpirsiyarî, krîza aborî" re dihêlin. Di warê mafên penaberiyê de tê gotin ku "Swêd nikare barê penaberiya dinyayê hilgire û lewra jî divê mafê penaberiyê li gel dewletên din yê Ewropa bê tesbîtkirin û li gor politikayê wan dewletan bê eyarkirin". Biryara hukumetê di 14.01 1993 yan de, ji bo avakirina "komîteyek parlamenter" ku "polîtikayê biyaniyan û penaberiyê ji ber çav derbas bike" bi wan gotinên li jot hatiye xemilandin.

Eşkereye ku em kurd jî wekî perçeyek ji vê civatê ji problemên aborî û siyasî yên civatê para xwe digrin. Rewşa penaberî û biyanîbûnê gelek caran rê dide ku, em ji wan pirsan tesirê herî zêde bibînin. Îmkanên parastina şexsiyeta me ya neteweyî, jiyana komelayetî, rewşa bazara kar, îmkanên beşdarbûna jiyana civakî û siyasî, îmkanên xwendin û perwerde, îmkanên bidestxistina xanî û bicîhbûnê ûwd. ew pirsên ku yekser girêdayî armancên nûha yên polîtîkaya biyaniyan ne. Herçend ew armancên nûha nehatibin bicîh anîn jî, dema ew armanc bên guherandin dê gavek ber bi pêş nayê avêtin.

Em kurd jî wekî grubek biyanî pêwîst e ku bala xwe zêdetir bidin li ser van guherandinên ku li civata Swêdê çêdibin. Em bi xwe li vir dijîn, neslên nûh dê li vir her hebin. Ji bo parastina mafên xwe û yên zarokên xwe, ji bo beşdariya parastina civatek demokratîk, însanî û wekheviyê û her wisa ji bo lêxwedîderketina berjewendiyên xwe yên taybetî hişyarbûnek zêdetir pêwîst e. Bi vê awayê em dikarin daxwazên xwe zelaltir bikin û ji bo bidestxistina wan xebatên bi encam birêvebibin. Ji ber ku çareserkirina pirsan û bidestxistina mafan tenê bi rêya naskirina wan mumkun e.

Ew pirsên hatin binavkirin û taybetî jî mafên ku bi şexsiyeta neteweyî yên biyaniyan ve û mafê penaberiyê ve girêdayî ne, ji her grubek biyanî zêdetir me kurdan alaqeder dike. Em hin jî, dema nêzî destpêka sedsala 21 an dibin, nikarin zimanê xwe serbestî li welatê xwe bikar bînin. Welatê me yê parvekirî û wêrankirî bi milyonan hemwelatiyên me li welatê xwe kiriye "penaber" bi dehhezaran jî li derveyî welat. Tenê ev herdû aliyên rastiya civat û welatê me, pêwistiya me jibo polîtikayek demokratîk û însanî yê biyaniyan û penaberiyê re derdixe holê. Ev pêwîstî, berpirsiyariyên me jî taybîn dike. Lê ne tenê ji bo me bi xwe, her wisa li hember civata ku em lê dijîn jî ev tişt berpirsiyariyek e. Li her qada jiyanê de îmkanên xebatê li ser û ji bo van pirsan hene. Van pirsan wekî pirsên civata Swêdê bidin pêş, girêdana van pirsan û civatek demokratîk û însanî diyar bikin û bi swêdiyan re di platformên muşterek de ji bo parastin û xurtkirina mafên xwe yên bidestxistî bixebitin. Rewşa ku hat diyarkirin grîngî û pêwistiya xebat û platformên wekî protestoya 21 ê Sibatê 1992 yan careke din derdixe holê.

Stochkolm, 12.02.1993

www.arsivakurd.org

HEVPEYVÎNEK BI HUNERMANDA CIWAN ARIYA CIGERXWÎN RE.

Amadekar: Rûnak Cuanroyî

Pirs: Ariya Cigerxwîn, tu dikarî xwe bide naskirin?

Bersîv: Berê dixwazim sipasiya we bikim ku bi vî awayî hurmeta min kirine, ez kêfxweşim ku em zêdetir hev û du nas bikin. Navê min Ariya ye û bi Ariya Cigerxwîn têm naskirin. Dema ku ez çar salî bûm hatime Swêd. Ez ji Kurdistana Rojava, ji bajarê Qamişlo me. Sala 1978-an ez hatim dunya yê, niha 10 sal derbaz bû ku li swêdê dijîm, lê piranî ya jiyana min ya li Kurdistanê, di Şamê de bû ye bi famil ya xwe re. Min li swêdê xwe bi xwendin kirî ye û nuha ez di sinifa 8:an de me. Nîva merivên min li Kurdistan welêtê daykê de dijîn û peywendîya me pir germ û baş e.

Pirs: Mebesta te ji "peywendî ya baş li gel Kurdistan"ê çiye?

Bersîv: Min sê caran seredanî ya Kurdistan kirî ye, seredana dawî ya min havîn a pêşîn bû. Ez dixwazim ku hertim seredanî ya Kurdistanê bikim, ez hewil didim ku seredaniyên xwe hîn zêdetir biki, da ku hîn zêdetir welatê xwe nas bikim û herweha ji nêzî ve dan û standinê bi merivê xwe re bikim.

Pirs: Weka keçeke Kurd ya hişyar û çav vekirî li henderan (xerîbî) hestên te li hember welêt çewa ye û herdû civata Kurdan û siwêdîyan çawa dibînî?

Bersîv: Rast e ku ez zarok bûm dema ku hatim Swêdê û li vêderê jî mezin bûm, lê vê yekê tu car ez ji adet û kultura kurdî dûr nexisti ye.

Şiûr, hest, daxwaz, hiş, hez, hêvîyên min tev kurdîne û tev ber bi pêşeroja Kurdistanê ye. Ez hez ji hemû miletan dikim, lê ez Kurd im. Ez alî yê baş ya civata Swêdê digrim û jê fêr dibim û xwe pêşde dibim, her weha tiştên baş yên civata me ya kurdî ez tu car ji bîr nakim çinku pêwîstî ya min bi wan heye ku beşekê mezin ya hebûna min kurdî ye. Ez wek her keçeka kurd ku li Kurdistanê dijî, ji alîyê kurbûnê ve difikirim, ez hertim bi fêrbûna mejiyê gelê xwe û şîwe ya jiyana wan li Kurdistanê ve mijûl dibim, vê yekê jî ez weka erkekê (wacib) dizanim, ez tu cara naxwazim wekî wan kesa bim ku bi pêçewanê (ekisê) vê yekê bifikirim.

Pirs: Ariya! peywendî ya te bi Muzîkê ve çiye û çewaye?

Bersîv: Ez pir ji muzûkî hez dikim, ji her babet û ji wana herî zêdetir muzîka Klasîk û muzîka nû; muzîk û stranên kurdî jî li derveyî heza min nîne. Ez gelek bi muzîkek ku ritma wê aram be, kêfxweş û şad dibim. Ji bilî muzîkê ez pir ji govendên kurdî hez dikim û gelek babetên wê dikarim bilîzim.

Pirs: Tu stranan jî dibêjî û min bixwe jî gelek cara gohdariya te kirîye di cejna û şevan de. Derheq vê yekê çi dikarî bibêjî?

Bersîv: Rast e, min berê distra, lê nûha ne.

Pirs: Tu dikarî behsa çawayî ya dest pêkirina karê xwe yê muzîkê bikî û çima te dev jî berda?

Bersîv: Ji destpêkê de li gel girupeka zarokan min destpêkir. Em zarok bûn nêzî 10-12 kes bûn, bi awakî koro me distra û min jî gelek caran bi tenê distra. Ev grup gelekî baş pêşde çû û em li gelek şev û cejnan de derketin, û yek ji wana konfiransa li ser rewşa kurdan li bakura (Stockholm)ê li (Hasse Ludden) hatibû amade kirin, û grupa me ew konferansa bi çend surûd û stranan vekir, lê mixabin hevalên rojnamevanên me yên kurd tu car behsa grupa me nekirin lê rojnamevanên biyanî wek (TV 4) û rojnameka Norwêçî behsa me kirin, heta (Berbang) jî ku tevî konferansê nivîsî, lê behsa me nekir ku giruba me wê konferansê vekir. Ev girup jî grupa koro ya zarokan bû. Di Komela Spånga yê de.

Dûre her di komela spångayê de me li gel hinek ciwanan girûbeka din çêkir û di vê gurûbê de min stran digot û wan stranan ji kak Hîwa Zendî melodî ya wan çêdikir û gelek bi awakî pedagojî em teşwîq dikirin û bi taybetî li gel min û kak Hîwa bi xwe hertiştî birêve dibirin û wekî rehberek bû, lê heq dabû min ku stranan bi xwe hilbijêrim, yanî ew stranên ku bi dilê min neba, min ne digotin Hîwa dixwest stranên modern çêke.

Pirs: Cigerxwîn, şaîrê gelê Kurd bapîrê te ye, tu çi car fikirî ku sûd (qezenc) ji helbestên wî bigrî?

Bersîv: Bêguman! Di nav wan stranên ku min digotin, de dû stran ji helbestên bapîrê min in ku kak Hîwa Zendî melodî ya wan çêkiriye.

Pirs: Gelo bi zarava Soranî jî distrê?

Bersîv: Belê, min bi soranî jî stran gotiye û gelek ji stranên hez dikim û ez

www.arsivakurdi.org

hez dikim ku herdu zarav pir baş bizanibim û pê bistirêm. Ji bilî Kurmancî û Soranî jî min bi zimanê Swêdî jî distira ku yek ji wana ji melodî ya Hîwa bû. Hîwa ew stran bi awayekê modêrin çêdikir û min jî digot. Yek ji wan stranan jî helbesta Şaîr Şêrko Bêkes bû, ku bi navê "Eger tiwanît" ku dîsa ji melodî ya Hîwa bû.

Pirs: Kê ji malbata te di warê hunermendî de piştgirî û teşwîqa te de dike?

Bersîv: Bi rastî, ez ji destpêkê dixwazim sipasiya Hîwa Zendî bikim, ku hertim cihê rêz û bawer bû ye û her tişt yên baş nîşanî min da ye û wan tiştan jî rolek gelek mezin ji bo pêgehandina min listin e û ez gelek jê memnûn im.

Pirs: Gelo tu difikire ku di pêşerojê de bibî stran bêj?

Bersîv: Ji destpêkê de, gava ku di sinifa 6:an de bûm, min gelek hez dikir ku bibim stranbêj û niha jî tenê wek hêvîyekê, lê xwendingeh gelek wext dixwaze, destpêkê de ez difikirîm ku tenê bibim stranbêj, lê niha difikirim ku muzîka jî baş bikarim. Di van wextana de di şevande jî dixwazim tenê bistirêm.

Pirs: Çima?

Bersîv: Çimku ew gruba ku Hîwa serperiştî dikir, nuha nema ye, ew jî ji ber nebûna wext ji bo meşq (temrî) û her yek ji me jî bi karûbar yên din ve mijûl dibin ji bona wê me ew girub heta mawek sekinand, û hêvîdarim di van rojên kesên din.

Pirs: Ew titşên din yên ku tu di wexta vala de dikî çine?

Bersîv: Ez gelek hez ji helbesta dikim, ez helbestên kurdî dixwînim bi taybetî yên Bapîrê xwe Cigerxwîn. Ez bixwe helbestan dinivîsim lê mixabin bi zimanê Swêdî û dûre Bavê min û birê min yan hevalek din alîkariya min dike ku bikin kurdî.

Pirs: Tu çawa fêrî kurdî bû?

Bersîv: Em di mal de bi kurdî qisedikin û di xwendinagehê de jî kurdî dixwînim û bi hevalên kurd re jî peywendiya min baş e û pirtûk yên kurdî jî dixwînim. Ez dizanim ku zimanê kurdî beşeke ji hebûna min ya milî û ez dixwazim ji hebûna xwe dûr nekevim û her dem ji bo vegera Kurdistanê jî difikirim.

Ez dixwazim bibêjim ku ez gelek iftixar bi xêzana xwe (dayk û bav) dikim ku ew teşwîq û piştgiriya min dikin. Her gav tiştek fam nekim bilez bavê min tê û alîkarî ya min dike û herweha diya min jî, ji bilî vana hevalên min yên kurd jî dîsa teşwîqa min dikin.

Pirs: Tu muzîk lê dixî, gelo kîjan Instirument?

Bersîv: Ez bi xwe gelek ji fêrbûna Piyano û Viyolîn dikim û gava ku di sinifa 4:an de bûm ez diçûm kursa Piyano lê ji ber nebûna kat ji bo xwendin û barkirina mala me bo navçekê din, min dev ji wê kursê berda, lê Hîwa ez fêrê Org kir ji bo 5 stranan û min wexta xwe weha beş kiribû. Danê sibehan ji bo xwendingeh û danê êvaran jî ji bo meşq (temrîn)a muzikê bû.

Pirs: Yanî programa we ya nu tune ye?

Bersîv: Mixabin, tuneye. Ev mudet ji bo me wek navberekê ye.

Pirs: Çalakî yên te yên din, diwarê muzik û diwarê dinde çiye?

Bersiv: Ji ber ku ez difikirîm bibim stranbêj, ez çûm -Ton-a dengê xwe tecrubê bikim û ev kar jî min di -Dêr-êkî de çêkir û min di Koro ya Dêrê beşdarî kir û min gelek sûd wergirt û gelek alîkarî ya min kirin. Ez dixwazim tiştekî bibêjim ku cûha min bo Dêrê ne ji bona dîn bû, ez diçûm ku dengê xwe xizmet bikim. Ji bilî wan kara ez di Doblaja Flîm û Şano ya Radiyo yê de dîsan beşdar bûm ku kak Berzan serpiriştî dikir û bixwe ji beşdar bû li gel çend nêzîk de dîsan dest bi meşqa xwe bikin.

Pirs: Hejmarên ew srtanên ku te gotine çendin?

Bersîv: Bi rastî ez nizanim çimku gelekin û tev nayên bîra min, lê ew stranên ku pir jê hez dikim:

"Şêrînê nu giha yê, Wî silav da min" Ji helbestên cigerxwîn û melodî jî ya Hîwa ye. Dûra strana "Eger tiwanît" ji helbesta Şêrko Bêkes e, melodî ya Hîwa ye. Straneke swêdî jî ev: "Grymt" dîsa ji melodî ya Hîwa ye lê helbesta wî nayê bîra min ya kê ye, û gelek stranên din ya min hene lê nûha ne li bîra min in dene.

Prosesa geşbûna dîrokî ya zimanê kurdî

Nivîskar : M.Emîn Hewremanî
Wergêr : Elîşêr

4) DÎ WARÊ ABORÎ DE

Peydabûna peywendiyên aborî bi welatên bîyanî re ji bo geşkirin û pêşdebirina rewşa darayî, bi serê xwe şoreşek siyasî û her wiha şoreşek civakî ya bi qîmet e û netîca wê jî pêşdeçûn û geşbûna hemû mil û koşek civakê ye.

Bilindbûna seviya rewşa aborî, bêguman dibe sebebê pêşketina zîraet,sanayî,bazirganî,rewşen - bîrî û siyasî. Her wiha dibe sebebê avabûna civak û civakgahek nû ya rêk û pêk li gel goncîna wê bi wê rewşa pêşkevtî re.

Ziman jî maddeyek sirûştî ya jîndar e, ji ber sebebê domandina jiyan û peydakirina nanê, ber bi pêşdeçûn û geşbûnê de ye û li gor hemû melzemên pêwistî yên wê dem û rojê û asteng û zehmetiyê wê jiyana nû diguhere û dimeşe.

Vêca di her yek ji van pêgav û merhelan de, bi dehan gotin û melzemê zimanên biyanî yên pêwîstê bi jiyana havçerx ê civak û civakgahiyê dikevin nav û ev yek ji bilî wê ku bi dehan kelîme û gotinên zimanê nû ji ber sebebê paşbend (paşgir-suffix), pêşbend (pêşgir - prefix), şilovekirin,lê - kolîn û gerînê ve tên holê.

Agahdariyek a têr û tesel a li ser rewşa aborî ya xelkê navçên Kurdistanê ya ji kevin heta îro nîn e. Li gel vê jî, ne gelek zêde be jî, em dikarin bi du milan de, bi vî awayî bêxin li ber çavan:*Yekem, di hêla rewşa aboriya hindûr de:* Yên di vî warî de gihîştine destên me ew in, ku Mediyan piraniya îmkan û hêzên xwe yên darayî ser berhemên zîraetê berhev kirine. Bi awayek wisa ku di naveroka Awesta de rêzek gelek zêde ji gundî û yên bi zîaret û xwedîkirina heywan re mijûl bûne digre, ji bilî vê eynî bi vî awayî rêzek zêde ji mirovên xebatker, zîrek û karker re jî digre.

Ev li milek, li milê din jî, av, hewa, curê ax û erda baş a navçên Kurdistanê, rolek taybetî û bi qîmet ji bo berhemanîna dar û daristan, cur bi curê fêkî û zîraetê, bûne fermanên başiyê yên nav Awesta.

Bi vî awayî civak û civakgehên wî çaxê yên navçên Kurdistanê, bi hemû awayê xwediyê darayîya xwe bûn, di eksê wan civakên di deştan û berriyan de dijiyan, bi hêsanî, başî û di nav hebûnê de jiyane. Ji ber vê, divê xelkê navçên Kurdistanê bi hemû awayê amadeyê vê yekê bin ku parêzgerî li xwe li welat û darayiya xwe bikin.

Ya diduyan, di hêla rewşa aboriya derve ye: Di vî warî de li ser rewşa wan xelkê kevin ên navçên Kurdistanê de, ji bilî serokaniyê Asuriyan nebe, tiştek gelek kêm dikevin dest û zanyariyek gelek kêm heye.

Li ser van hemû kêmzanyariyan de jî, di riya hinek wasitan re, destê me de îmkan hene ku em bikarin wêneyek saf û bêxirş û xalî ya wê demê û di riya wan cure peywendiyên hene re û bi taybetî di saya tabloyek wê demê ya Asuriyan re, bi vî awayî bêxin li ber çavan:

Asuriyan di bin serokatiya hukumdarê xwe Sargonê Duyem de êrîşek birine ser Medyayê, welatê Xarxarê (Xorxore) îşgal kirine, xelkê navçê îşgalkirî yên din wek xelkê serkevtî anîne li ciyê wan danîne, yanî ciyê wan guherandine, 28 stirabnişînê din ên Mediyan îşgal kirine û seraneyan ji wan sitendine û çi zêr û serwet û malê wan hebûye tevan anîne, wan jî ji ser erdên wan rakirin û birin milek din an jî esîr girtin.

Bûyerên cur bi cur ên wek vê wênê di seranserê hukumdariya Asuriyan de berçav dikevin. Ev cure bûyerên han jî awayê wê peywendiyê nîşan didin, ku bi gelemperî zanyariyên taybetî yên van peywendiyê qewimandinên şer û kûştin, wasitên kelûpelên nav malê, serane, dîlîtî û talan ve hebe, bi hev re wek melzemên ziman hatine guhertin.

5) DÎ WARÊ REWŞENBÎRÎ DE

Warê rewşenbîrî, milek xwedî ronak, ronahî û tîrêjdar e. Di riya wê re seviya pêşkevtina her gelek û hemû serpêhatiyên wî tên zanîn û 'eynikek rasteqînî ye ku hebûn û tunebûna demên berî yên gel û netewê bi awakî raste rast û bi rewan bi cî û zeman bi me dide zanîn.

Milê rewşenbîrî wek her milek din, pêwîstiya wan bi jiyana pêşketina gel û netewe re heye, mil bi milê her milek pêşkevtinê din ên pêwîstî yên jiyan û civakê, ber bi pêş ve gav diavêje, pêş dikeve û bi paşdemayina her hêlek ji wan milan jî yan jarbûna her yek ji wî milî, li ser jarbûna seviya rewşenbîrî tesîr dikin.

Di dema hukumdariya Mediyan de, yekemîn handerê (teşfîkker) milê rewşenbîrî û milê din ên pêwistiya wan bi jiyana civak û civakgehên dînê Awesta hebûn, ku tê de daxwaza parêzgeriya welat û daxwaza avakirin û saxlemkirina hîmê welat dikin û her wiha daxwaza leşsaxî û

www.arsivakurdi.org

tendirûstî û fermanên bi feyde û darên fêkî û şeran ên di riya ji holêrabûna nexweşiyê de û pêşdeçûnên zîraet û zêdekirina pez û dewaran tên kirin.

Li gor vê, dînê Mediyan hemû mercên pêşveçûn û pêşdebirina milên rewşenbîrî bicî aniye û ji ber vê jî Heredot û Dînûn behsa seviya rewşenbîriya Mediyan kirine. Dr. Perwîz Xanlerî ji devê Heredot derdixe ku Medî xwedî qanûn û nîzamên rêk û pêk û mirovane bûn û awayê dadgerî di nav wan de gelek pêş bûye. Biryarên dihatin dayîn, dawiyê diçûn koşka Şah, bi taybetî di bin serotiya Şah Diyanko de biryarê dawiyê li ser bê dan.

Yan jî bi devê Dînûn vê yeka han ji me re ronî dike ku li dorûberê nîvê sedsala şeşan a berî zayînî de, gelek şairên Medî hebûn û van şairên han di koşk û dîwanxanan de şerê şi'iran bi hev re kirine yan şi'iran li ser Şah, welat, pehlevanên şer, tîrbazî û pişthespiyê de gotine û piraniya şi'irên wan jî wek destanên millî bûn û payek wan a serpêhatî û destanan hebû. Hêjayî gotinêye, Morxanê Yunaniyan a dema Heredot jî didin ronî kirin, ku nivîsên Mediyan bi alfabeya bizmarî bûye û ew fermanê hukumdarên Hexamenşiyan pê hatine nivîsandin jî li ser alfabeya bizmarî ya Mediyan hatiye danîn.

Bi her halê, rewşenbîrî li hemû koşan û bi hemû awayê û her wiha rewşenbîriya dîn jî heta dawiya hukumdariya Hexamenşiyan bi uslubek Îranî (di hêla piranî de) paqij maye.

Riya birîn û jan a rewşenbîriya Mediyan di riya teng, tarî û nexweş de, li ser dema Heleniyan heta îro, vî milî û wî milî, bi dehan û bi sedan gotinê zimanên din ên cur bi cur û awa û awa di riya hemû cur û awayek jiyanê ve hatine nav zimanê Kurdî û ev û hinek sebebên din jî eger karîne lehçên cuda cuda di zimanê Kurdî de peyda bikin, lê nekarîne zimanê Kurdî ji holê rakin.

Madem wiha ye hewceye em ji wê yekê ecêbmayî nemînin ku di zimanê Kurdî yê îro de gotinên Asurî, Yunanî, Parsî, Erebî, Moxolî û Tirkî hebin. Her wiha dibê em ecêb nebînin ku di nav Kurdiya Kurdên Îranê de gotinên zimanê Parsî zêdetir hebin û her wiha di nav yên Kurdên Îraqê de gotinên Erebî û yaxut di nav Kurdiya Kurdên Tirkiyê de gotinên Tirkî û. h. w. d hebin.

Ew yeka di vir de hewceye bê gotin ev e, ku zimanê Awesta (zimanê dînî yê Mediyan) her wek navê Pêşdadî û Keyanî tê de tê dîtin, her wiha bi kêmasî dibê hinek navên kevin (navê çi tiştên wê navçê be ku ji kevin de ji aliyê rûniştevan û civakên kevin ên wê navçê de hatibe bikar anîn..) tê de bê dîtin.

Di vê çarçovê de, eger hinek gotinên awa û awa yên zimanên cuda cuda yên biyanî ku di cî û ciyan de û li vir û li wir di nav zimanê Kurdî de bê dîtin, ev yek ger feydek wê ji zimanê Kurdî re tune be qet zerarek wê jî tune.

Hinek kelîmên Yuyanî ku di zimanê Kurdî de (di hemû lehçeyan de) tên dîtin:

* "Atrîlal". Ev gotinek Yuyanî ye (Yunaniya kevin) û ji wî giyayî re tê gotin ku di deştan de hêşîn dibe, tama wî tahl e û bilindiya wî ku dema biharan ajar dide, nêzîkî 30 santîman e û li hinek navçên Kurdî de ji bilî vî navê "kardo" (di kurmancî de jê re "karî" tê gotin- Elîşêr), "haz" û "xaz" jî tê binav kirin.

* "Bazele" (basileu). Ev gotinek Yuyanî ye, bi mana "hukumdarê mezin" an "hukumdarê serfiraz" e. Di Kurdî de bûye "ji xwe razî", "serkêş". Piranî ji wan kesan re tê gotin ku ji qalik derketibe derve û bi serê xwe hereket bike.

* "Afrodit". Gotinek Yuyanî ye, bi mana Xwedayê pît û bereket, Xwedayê sipiheyîtî, nazik û nazdarî hatiye bikar anîn. Wisan belav e ku berî berî de Afrodit li ser Derya Spî ya Navîn ber bi dûrgehên Yuyanî ve çûye û li wir bicî bûye, hemû dûrgehên Yunanî xweşik û pît û bereket in.

Ev gotina han a Yuyanî niha di nav Kurdan de bi awakî piranî bûye "afret" û mêr gelek caran bi navê jina xwe bangî wê nake û ji ber nazî û xweşikbûnê bi navê "afret" bang dike.

* "Tawus". Ev gotina han her çendîn ji aliyê xelkê de gotinek erebî tê zanîn, lê bi rastî di bingeha xwe de gotinek Yuyani ye. Halêhazir di nav Kurdan de wek xwe tê bikar anîn.

Hinek gotinên Tirkî:

Bi awakî giştî di zimanê Kurdî yê îro de gotinên tirkî bi awakî deynkirî di nav lehçên Kurdî de gelek tên dîtin. Bi taybetî di nav Kurdiya Kurdên Tirkiyê de.

Ji bo vê mebestê jî bi mîsalek gelek kêm û bi awakî giranî ku di hemû lehçeyan de tê bikar anîn, em ê têxin ber çavan.

* "Qazan" ku di bingehê xwe de "qazxan" e.

* "Qapo" ku di ciyê "qapî" yan bi awayê "vapî" de tê bikar anîn.

*"Qaçaq" ku di Kurdî de bûye "qaçax".

* "Qaldir" ku di Kurdî de bûye "qoldir" an "qoltir".

* "Qandax" ku di Kurdî de bûye "qonax", armanc qondaxa tivingê ye.

Ji bo gotinên erebî û parisî pêwîst bi mîsalan nake, çunkî ji hesabê der in.

Hinek gotinên Sumerî û Babîlî:

* "Tûn" an "atûn", di Babîlî de bi mana geliyê teng an jî riyên teng û yan jî bi mana kulxana hemamê hatiye. Di Sumerî de "udun" e. Di Kurdiya îro de jî wek kelîmek taybetî awayê "tûna hemamê" tê bikar anîn.

* "Aşkarte" (şikarte). Di Akadî de gotina "aşkaro" yan "işkaro" (ishkaru) bi mana "erkê" cotkar hatiye. Her wiha tê mana berhemê perçe axa ku cotkar ji bo pêwistiya nanê, kiriye genim an ceh ji bo nanê xêzanên xwe.

Ji bilî vê manê bi mana "destan" û berhemên edebî hatiye. Wek mîsal "Destana Gilgamêş", "işgargelgamiş" tê binav kirin.

Halêhazir gotina "şikarte" ji wî genim û çandinê re tê gotin ku cotkar ji bo xwarina xwe û mal û zarokên xwe diçîne, yaxut perçe axek biçûk e ku cotkar beşê mal û zarokên xwe genim tê de diçîne.

"Gîş = gish" gotinek Sumerî ye, bi mana "gijr û giya", "dar" hatiye. Ev gotina han di Kurdiya îro de eynî bi mana "gijr" e. Bê terkîbkirin bi awakî "sade" tê

bikar anîn, yanî tê gotin "kişt û kal" û "gijr û giya".

Hinek gotinên Asurî:

* "Qox". Wek derdikeve, ev gotina han di bingeh de ji aliyê Asurî û Babîliyan ve bi awayê "xaxo=khakhkhu" hatiye bikar anîn û di erebiya İraqê de jî (îro) bi awa û dengê "xux" bikar tê. Ji bilî vê di erebî de bi awayê "birquq" û "diraqin" jî hatiye (L. T. B. 83).

* "Zaferan". Bi awayê "ze'feran" (ze'firan) di erebî de bikar tê. Di nivîsên Asurî de bi awayê "azopranu=azupuranu" hatiye.

"Kelek". Gotina "kelek" ji aliyê Asuriyan de bi dengê "keleko=kalakku" bikar hatiye. Bi mana "meşka pifdayî-'eyara pifdayî" hatiye ku ji bo derbazkirina eşya û kelûpelan ji vî milî avê û ji bo milî din hatiye bikar anîn. Heta niha jî di navçên herdu Zêyan de "kelek" ji bo wê aleta xelkê ji avê derbaz bike, tê bikar anîn.

Vêca, ev cur aletên han ên av û çeman di nav Kurdan de û ji aliyê Asuriyan ve jî hatiye bikaranîn.

* "Kîse". Gotina "kîs" di erebiya îro de jî tê bikar anîn. Ji aliyê Asuriyan ve jî bi awayê "kisu" bikar hatiye û bi vî awayî ketiye nav zimanên cur bi cur. Di Kurdiya îro û bi gelemperî di nav hemû lehçeyan de tê dîtin, ev yek nîşana milê jar ê ziman nîn e, di eksê vê nûjandin û geşkirina ziman e.

Bi kurtî ev nimunên jorê tenê ji bo fikra bi bîranînek bû, bi taybetî di çarçova peywendiyên gelek dirêj kêşayî de.

6) REWŞA DÎNÊN NAVÇÊN KURDİSTANÊ

a) Rewşa Dînên Navçên Medya yê Berê Damezrandina Dewleta Medya (1) :

Nîjada Ariyan, ewên ku navçên Îran û Kurdistana îro de dijîyan, her di dewra kevin ve di helbijartina cûr û awa dîn û ayîn de azad bûne û bi tu awayê astengek nedane ber riya dînê.

Ev cûre dînên han jî ji navçek din bigir heta navçek din cihêtî di navbera wan de hebûye. Piraniya dînên wan navçên belav û fireh û cûr bi cûr, ji parastina jîndarên tebîetê wê ve gelek derbaz nebûye.

Ew dîn ji parastina roj, stêrk, av, agir, baran, 'ewr (hewr), şev û birûsk û.h.w.d... pêk hatine. Di vî warî de mîsala herî baş û aşkera ew kevira li Baxteran a neqişkirî hatî dîtine ku bi me dide zanîn, rûniştevanên li wir 1400 sal berê zayînî rojê parastine.

Bi herhalê, berê derketina dînê Zerdeşt û di eynî wî wext û demê de hebûna wan dînên xwedî karekterên cûr bi cûr, li yek ji wan navçên Mediyan û di nav eşîreta Magan de jî dînek berbelav hebûye ku nêzîkî naskirin û yekîtiya Xwedê bûye û guya ev jî yekem sebebê serekî bûye ku piştre piştî derketina dînê Zerdeşt, di cî de ev dînê han ji aliyê wan ve hatiye çenk û per kirin û kirine beramberê vê dînê. Çunkî dînê nû, ji ber sebebê ri'ayetkirina wî dînê, kariye yekîtiya Xwedê bêxe ber çavê xelkê.

Ji wan dînên li ser bingeha hebûna yekîtiya Xweda hatibûn damezrandin re, dînê "Mezdî" yaxut "Xweda Perest" dihat gotin.

Derketina dînê Zerdeşt di Medya de, ku navça Rezayiyê (Urmê) ya îro ya Kurdistana Îranê tê hesêp kirin, ger çendîn li ser cewher û bingeha dînê Mezdî bûye, yan jî hatiye danîn, bi hêsanî nehatiye qebûl kirin.

Yanî, tu kesek nikare bi hêsanî dînê xwe wek kirasek kevin ji xwe bike û bavêje milek, wek kiraset nû li xwe bike dînek din biparêze. Ger çendîn ew dînê nû gelek dînek rast û rewa û yê kevin gelek pûç û vala jî bibe. Çunkî ew dînê xwe ji hemû dînan rast û durustir dizane û ji vê jî wêdatir, ew dînê xwe di koşa dê û babê xwe de, di dirêjahiya hemû salên jiyana xwe de wergirtiye.

Ji ber van sebebên jorê, dîn nekariye yekser li navçê derketina dînek û xwediyê dînek (2) de belav bibe, ji ber vê, ji ber zehmetî, alozî û astengan, xwediyê dîn hewlê veşartina xwe û dînê xwe daye.

b) Belavbûna Dînê Zerdeşt Li Baxterya de:

Her wek berî niha jî me got, berî derketina dînê Zerdeşt, dînên cûr bi cûr û ayînên hemû awayê hebûn. Piraniya wan dîn û ayînan putan diparastin. Ji ber vê tirs û lerzeke bê sînor xistibû dilê xelkê navçên Îran û Kurdistanê. Lewra dema çirîskek ronahiyê yan malîna tarîtiyê ji çi milî ve dihat bila bihataya, di demek zû de xelkê berê xwe didayê.

Xwediyê vî dînê bi riyên veşartî re karî xwe û prensîpê dînê xwe ji Magan bigihîne axa hukumdarê zana û pêşketî yê "Keyşasp" li Baxterya û li wir di saya wî hukumdarî û prensîpên dînê xwe ve (ku prensîpên wî yên herî bingehîn û kirinên baş ên bi feyde; avakirina welat, kirina zîraetê, xwedîkirina pez û dewaran bû...) karî, bi hemû jîrî û fahmiyek dînê xwe li wir belav bike.

Ji ber vê, wê demê ji zimanê wan re zimanê Zendî hatiye gotin, ji ber neronîbûnê piraniya gotinên zimanê dînê Awesta, Zerdeşt bi xwe Awesta bi zimanê Zendî tertîb kiriye, bêguman ev tertîbkirina han jî bi Zend bûye, ne wek ku Parsî dinivîsin yê li ser dema Sasaniyan bûye.

c) Dînê Zerdeşt li Navçên Medîyan de:

Dînê Zerdeşt wek dînek xwedî prensîbên bi feyde, di riya xelkê navçên çiyayî re, bi saya alikarvanên Zerdeşt, ku eşîreta Mag bûn, girtina desthilata hukumdariyê ji aliyê yek ji wan eşîretên serekî "Êryenfaç"ku eşîreta Mad bûn, bi awakî resmî, gelî bi seranserê navçên Medya de belav bû.

Di nav wan navçan de bi temamî di riya avakirina welat, zîraet, xwedîkirina heywanan û qencî û feyda mirovayetiyê ... û.h.w.d re cîbicî kirin.

Xwendegahên taybetî ji aliyê eşîreta Maga ve ji bo têgihîştina "pîrên dînî" û şandina wan li ciyê pêwîst ên navçên din ên derûdorê Medyayê, hatin vekirin. Heta niha jî wek nav, şûnewarê wan ciyên dînî ku çi ciyek wek Mogan be, çi jî li navçên Rezayiyê, li navça Şarezorê li Miwan û bajarê Hawraman ê wêran kirî yê li navça Hawramanê de her mane.

d) Dînê Zerdeşt Di Dema Hexamenşiyan de:

www.arsivakurd.org

Di dema hukumdariya Hexamenşiyan de, dest bi keleporê Mediyan nehatiye dan, wan bi awakî bêkil û kêmasî û li gor îmkanên xwe hemû alî û milên wî pêşde birin, lê aliyê rewşenbîriya dînî li gor pêwîstiya rojane bû.
Bi awakî hîn ronîtir, di wextên xwe yên tengiyê de serî li dînê Zerdeşt didan û di demên firehiyê de jî diavêtin pişt guhên xwe.

Dema ku pê dihesiyan welatên Îranê ber bi perçebûnê de diçû, di cîh de ji bo ku bikarin yekûdu bigirin û dijî perçebûna hindûr û dijî dijminên derve bisekinin, serî li dînê Zerdeşt didan û bi awakî resmî qebûl dikirin.

Ev yeka han di dema hukumdariya Daryûs de bûye dînek resmî, lê di dema hukumdariya Korşî de ev resmiyeta han nemaye yan avêtine pişt guhên xwe yan jî bi qasî pêwistiya xwe serî lê dane.

e) Dînê Zerdeşt Di Dema Îskender û Heleniyan de:

Serkevtina Îskender û Yunaniyan bi ser Hexamenşiyan de û cîgirtina hukumdariya Heleniyan di seranserê navçên Îranê de, bû sebebê ji navbirina serwet û samanên dîn û rewşenbîriyên dînî yên Mediyan û her wiha bi yekcarî bû sebebê kuştina hîssa yekîtiya navbera wan û navbera seranserê xelkê navçên Îranê.

Li gor prensîbê dînê dijminê wan, ku Helenî pê ve diçûn, hewlê ji holêrakirina kitêba Awesta, pîrên dînî û bi tevayî neman û qutkirina dînê Zerdeşt dida.

Pîr û magayên Zerdeştî, di dirêjahiya dewra bindestiya hukumdariya Heleleniyan de, ku nêzîkî 300 salan ajot, di bin îşkence, lêdan, muhacir kirin, kuştin, birîn û qirkirinê, ji nav diçû.

Tiştên ku tê de feyde ji wan re hebû dibirin û yên zerarê digîhandin dînê wan jî ji holê radikirin. Di vî warî de Mes'udî bi vî awayî dinivîse: bi hezaran nûsxên Awestayê ku li ser postan hatibûn nivîsandin, ji aliyê Heleniyan ve hatin şewitandin.

Yên di vî warî de ji bilî tek û tûkan di koşe û qoncikan de nûsxayek hatibin veşartin an di sînga xwe de hatibe parastin pê ve gelek kêm in û nemane.

Ew yeka ku hewceye bê gotin ev e; çi dîn û ayînê pûç û vala yê Yunaniyan ê wê demê hebûn, bi awakî zorî û bi cebir ser xelkê Medya (Kurdistan) û Îranê de hatiye tesîs kirin. Wek; Xwedayê Şer, Xwedayê Xêran, Xwedayê Sipehîtiyê, Xwedayê Baranê, Xwedayê Befrê, Xwedayê Avê, Xwedayê Agirê, ... Afrodît an jî Mîtra ... û Enahîta ... û.h.w.d.

Wek mîsal di vî warî de divê em nivîsa A. C. Arberg bibîr bînin ku bi navê Heredots nivîsandiye û tê de wiha dibêje: "Yunaniyan homoseksueliyê hînê xelkê navçên Îranê kirine" (rûpel: 39. A. C. Arberg. Lehçên Erebî).

Ji holê rakirina prensîbên "dînê dijmin" ji aliyê Heleniyan ve, bû sebebê ji holê rabûna dînê Zerdeşt û berpabûna dîn û ayînên cur bi cur ên putperestiyê û ji vê jî zêdetir bû sebebê belavbûna dînê Mesîhî bi awakî resmî û cihêbûn an pêkhatina stirabnişînek Mediyan di navbera herdu Zêyan de, ku Hewlêra îro merkeza wê bûye, dînê Mesîhî di nav wan de awa û qalibek resmî wergirtiye. (Binêre: Taha Baqir-Min Tirasna El-Xowî El-Qedim, rûpel: 157).

f) Dînê Zerdeşt Di Dema Aşkaniyan de:

Derxistina Heleniyan li ser axa Îranê û vegera navçên Îranê di bin desthilata Îraniyan bi xwe de, bi serê xwe zindîbûn û jiyandariya dînê Zerdeştî ye. Ger çendîn di hêla qîmetpêdana dînê xwe de ji Hexamenşiyan gerimtir nebûn jî.
Ew yeka divê mirov bibîr bîne ev e, ku di dema wan de, di dema hukumdariya Bilaşî Yekem (Aşkî 22'an de) de û di navbera salên 52-77'ê zayînî de, ferman ji bo berhevkirina Awesta hat dayîn. Her wiha ev yek jî tê dîtin ku yek ji hukumdarên navça Kirmanê yê bi navê Valgash, ferman dide ku Awesta bê berhev kirin.

g) Dînê Zerdeşt Di Dema Sasaniyan de:

Damezrênerê dewleta sasaniyan Ardeşêr, yekîtî û hêzkirina Îranê di dînê Zerdeşt de dîtibû. Ji ber vê yekser fermanê da Tansar (5) ku bi awakî rast û dirûst Awesta berhev bike.

Her çendîn di dema hukumdariya Ardeşêr de naveroka Awesta bû programek dînî û resmî ya Dewleta sasaniyan, lê di dema hukumdariya hukumdarên din de ev resmiyeta han piştguh kirin.

Vî milî û wî milî ve dînên nû serê xwe hildan. Yek ji van dînê Manî (216-315) bû, ku dînek têkel bû û ji Zerdeştî û Mesîhiyê pêk hatibû. Şapûrê Yekem bi awakî resmî bû alîgirê wî yê yekem.

Dînek din jî bi navê Mîzdekî-Mazdekî ji aliyê Mazdek ve hat çêkirin, xwedî karekterê sosyalîzmek sade bû.

Piştî kuştina Manî nêzîkî 35 salan Şah Sabûr li ser hukum maye. Ew lê dinêre ku bîr û baweriyên cihê cihê di derbarê Awesta di nav xelkê de belav dibe, ji ber vê ji nû de biryara wî yê resmîbûnê dide û wiha jî tê gotin ku wî jî fermana berhev kirin û lêkolîna Awesta daye.

Li ser kuştina Anewşêrwan û Mazdek, dînê Zerdeşt ji nû de ber bi jîndariyê de diçe, ji dînê Manî û yê Mazdekî çiq û şaxên awa û awa derdikevin û roj bi roj ber bi jarî û tunebûnê ve diçin.

Ew yeka ku di vir de hewceye bê gotin ev e, ku di dema Sasaniyan de Pazend û Awestayê Biçûk tenzîm û tertîb û perawêz ji Awesta re kirin. Hinek bi vî awayî dinivîsin ku di dema Sasaniyan de Zend ji bo Awesta hatiye çêkirin û vêca Pazend jî jê re çêkirine. Her wek li gor jorê jî ji me re ronî dibe ev e, ku Zend bi armanca tenzîm û tertîb hatiye nivîsandin, (ger çendîn di bingeh de navê zimane), Pazend jî bi armanca şilovekirina Zend çêbûye. Ev jî gelek ji rastiyê dûr e, çunkî eger Zend di destpêka dema Sasaniyan de hatiba zanîn, çawan dibe di demek kurt de wî zimanê Zend nezanîbûye.

Ew yeka ber bi rastiyê ve diçe ev e, ku Zend ew e ku Zerdeşt bi xwe bi zimanê Zendî, yanî Baxteryayê wê demê, tenzîm û tertîba Awestayê ji bo navça Baxterya kiriye û Pazend jî ji aliyê Sasaniyan de ji bo tenzîm û tertîba Zend hatiye kirin.

www.arsivakurd.org

Huqûqzan bersiv dide

Weke hûn dizanin ku ji hejmara Berbangê ya 78-an pê ve, em bi alîkariya awûkata hêja Elisabeth Fritz, di warê hiquqî de jî xizmeteke nû pêşkêşî we dikin û bi navê "Huqûqzan bersîv dide" quncikeke nû di nav rûpelên Berbangê de hatiye vekirin.

Tu nuha dikarî pirsên huqûqî ji awûkata Berbangê Elisabeth Fritz bipirsî. Awûkat Elizabeth Fritz di buroya awûqatiyê ya bi navê "Sahlström Juridiska Byrå AB" de dixebite û li gel Swêdî bi zimanê Suryanî jî dizane.

Di her hejmarên Berbangê de, Elisabeth bersivên pirsên we yên di der heqa"mafên penaberî û biyaniyan, mafên malbatî û mîrasê, Mafên dukandarî û dezgehên aborî, mafên mulkiyet û kirêcîtiyê û mafên bacê (skatt) de, wê di quncika huquqî ya Berbangê de binivîse.

Hemû xwendevanên Berbangê yên li Swêdê dijîn dikarin pirsên xwe bi nivîskî bişînin adresa Berbangê. Divê tu nama xwe li ser nasnava "JURISTEN SVARAR" binivîsîne ku nama te devgirtî û yekser bigihê destê avukat Elisabeth Fritz.

Em li ser navê Federasyonê, Berbangê û li ser navê gelê Kurd sipasiya Elisabeth Fritz dikin ku ew vê alîkariya hêja pêşkêşî xwendevanên Berbangê dike. Û her wisa em hêvîdarin ku xwendevanên Berbangê pirsên xwe bi nivîskî bişînin.

Pirs: Dema xwediyê yan jî lokalek tiştên xerabbûyî ava neke mirov dikare çi bike?

Eger kirêdar (hyresgäst) di wê baweriyê de be ku mafê wî/wê heye ku kirê xwe kêm bike yan jî xwedî mafe ku ji bo avakirina tiştên xerabbûyî yan çareserkirina kêmaniyek haqê xwe bigre yan jî daxwazeke din yê mafdar ji xwediyê mulk bike û bixwaze, dikare qasê pereyê ku mafê wî/wê ye ji heqê kirê bibire û li cem meclisa bajêr (Länsstyrelsen) bide ser hev (depozît bike). Kirêdar, dema li ser mikdara kirê ku di peymanê de nehatiye diyarkirin, nakokiyek hebe jî dikare vê tiştê bike.

Dema kirêdar perê kirê li cem meclisa bajêr bide ser hev (depozît), divê agahdariyek nivîsandî jî bi du nusxe li ser rewşa kirê, roja dawî ya dayina heqê kirê û sedema birîna heqê kirê yan jî qerektera nakokiyê, amade bike. Her wisa kirêdar divê wekî ku meclisa bajêr pêwîst dibîne, îpotek yan jî kefîl diyar bike ji bo ew mesrefên ku xwediyê mulk ji bo perê xwe paşve bigre bike û ji bo faîza perê.

Dema kirêdar heqê kirê li cem meclisa bajêr bide ser hev, xwediyê mulk nikare doza wendakirina mafê kirêdariyê (hyresrätt) bike, ji bona ku heqê kirê jê re nehatiye dayin.

Pereyên ku li cem meclisa bajêr hatibin berhevdan (depozîsyon) di rewşên wendakirina yan jî ji nûh ve destpêkirina dozê de wekî heqê kirê yên ku hatibin dayîn tê qebûlkirin. Lê ev yek (berhevdana heqê kirê) tenê li cem meclisa bajêr çêdibe, ne li cem cihên din. Mafê kirêdar tune ye ku zêdetir ji wê mikdara ku li gor îddîaya xwe mafê wî ye, ji heqê kirê bibire. Divê kirêdar, yên mayî normal ji xwediyê mulk re bişîne. Dema kirêdar wisa neke dibe ku mafê xwe yê kirêdariyê wenda bike. Her wisa dikare rewşeke wanî derkeve holê eger kirêdar mikdareke wisa bilind ji heqê kirê bibire ku ev yek pir eşkere ji mafê wî yê ku bi xwe îddîa dike, zêdetir be. Bi gotineke din, mirov nikare van qaîdeyan wekî tehdît yan jî bi armanca acizkirinê bikar bîne.

Daxwaza nerazîbûnê ji bo biryara meclisa bajêr ya li ser depozîsyonê li dadgeha bilind (Hovrätten) tê kirin.

Di rewşên ku li jêr nivîsandî ne depozîsyona heqê kirê dikare çêbibe.

1- Eger kirêdar xwe li gor qanûna kirêdariyê (Hyreslagen) mafdar dibîne kuheqê kirê kêm bibe.

2- Eger kirêdar, ji bo ji holêrakirina kêmaniyek wekî avakirineke pêwîst xwe mafdar bibîne.

3- Eger kirêdar di wê baweriyê de be ku li gora qanûna kirêdariyê xwedî mafê tazminat e.

4- Eger kirêdar di wê baweriyê de be ku, li ser pêwendiya kirêdariyê yan ji jî ber sedemek din, mafê wî li cem xwediyê mulk heye.

5- Eger li ser mikdara heqê kirê ku di peymana kirêdariyê de nehatiye diyarkirin nakokiyek hebe.

Komîta birêvebir ya meclisa bajêr divê zûtirîn wext xwediyê mulk agahdar bike ku kirêdar heqê kirê li cem wan dide ser hev (depozît dike). Ev yek divê bi nameyeke rekomenderat (teahud) çêbibe. Eger xwediyê mulk ji dema ku nameyê agahdariyê li ser depozîsyonê jê re hatibe şandin û heta sê mehan nikaribe diyar bike ku li gel kirêdar lihevkiriye ku heqê kirê bikaribe bigre yan jî li hember kirêdar dozdar nebe, ne xwedî maf e ku wê mikdarê paşve bigre. Eger xwediyê mulk di wê dema detnişankirî de ji kirêdar dozdar be, heta ku li ser vê dozê biryarek neyê girtin ew mikdarê depozitê xwediyê mulk nikare bi dest bixe.

Pêşniyara min ew e ku, kirêdarên li gel xwediyê mulk nakokiya wan hebe yan jî bixwazin xanî yan jî lokalên ku têde ne bên avakirin, peywendî li gel hiqûqzaneke deynîn da ku agahdarî li ser ew qaîdeyên ku derbas dibin bizanibin û her wisa kirêdar bizanibe çawa hereket bike ku hin xeletî dernekevin holê.

Wergêr: Vildan Tanrikulu

SAHLSTRÖM JURIDISKA BYRÅ AB
Har öppnat motagningskontor för Dig som bor i Södertälje.
Elizabeth Fritz är bemannad på kontoret varje tisdag mellan kl.12.00 - 20.00 och varje fredag mellan kl. 9.00 - 17.00
Elisabeth Fritz talar syrianska och kan även erbjuda Dig juridik på detta språk.
Adres:
Sahlström Juridiska Byrå AB
Västmannagatan 66, 113 25 Stockholm
Tel: 08- 30 54 00

www.arsivakurd.org

Endamên redaksiyona Berbangê, Mustafa Aydogan û Hemîd Kiliçaslan, li bajarê Dihokê, li lokala Yekitiya Nivîskarên Kurd, bi Ebdirehman Mizûrî re hevpeyvîneke çê kirin. E. Mizûrî, ji merkeza Behdînana azad, berê sira bayekî hênik da rûpelên Berbangê û bi vê rêyê xwest ku xwe dirêjî Kurdên li dervayî welêt dijîn, bike. Hevpeyvîna duyem jî bi Cemîl Ebdî Sindî re, li bajarê Zaxoyê hate çêkirin. Em di vê hejmara Berbangê de, herdu hevpeyvînan bi hev re diweşînin.

REDAKSIY-

KURTEHEVPEYVÎNIN BI ÇEND NIVÎSKARÊN BAŞÛRÊ KURDISTANÊ RE

Mustafa AYDOGAN
Hemîd KILIÇASLAN

HOYÊN JIYANÊ gelek dijwar bû. Di wan hoyan de xeta ku hebûn û tunebûnê ji hev vediqetand pirr zirav bibû. Me dil dîtin bê şik bi hev re lê dixistin. Me zarok dîtin li warê wêrankirî, bê dê û bê bav, di himbêza jinên çav li rê... Me gund dîtin bi erdê re bibûn yek. "Kevir li ser kevir neman"a di romanan de, an jî di pirtûkên dîrokê de, li wê derê rastiyeke jiyanê bû. Lê me li warê kevir li ser kevir nemayî de, zarok, pîrek, kal û pîr dîtin, mirov di got qey ji bo înadê li eynî warî, kon vegirtibûn. Şêrînbûna axê û evîndariya di nava wê û mirovên warê wêrankirî de, gihaştibû bandevê.

EM LI ŞOPA sûcê mirovatiyê ya ku li Hîroşîma duyem hatibû kirin, rast hatin. Me Helebçe dît, di tunela zemên de, bi çend dehsalan paşdeavêtî. Weke hertim, me careke din ji xwe pirsî; ka ew mêrxasê ku karibe tabloya Helebçe çêkê, li ku derê ye? Em li Guernîka fikirîn... Me berhema wî mêrxasî careke din anî ber çavên xwe. Dîrok bi wê pirr ronî xuya dikir.

ME MIROV DÎTIN li warekî wêrankirî, bi hêviyê hilmiştî bûn. Hêvî di kelkela havînê de, wek hênikayiyeke li bin dara gûzê an li ber perê avê bû. Bêhna dîrokê ji her bihosteke axa welêt dihat. Hîsên mirov, bi êş, azar, hezkirin, hêvî, tirs, mêrxasî û hwd ve hatibû hûnandin. Fedekarî, zanyarî û mêrxasî, li hember bê insafî û xerabiyê serî ne tewandibû. Şehîdên wan, di dilên girseyan de bûn û bi axa bê ser û ber ve bibûn yek.

JIYAN, tev vê aloziyê jî rengîntiya xwe parastibû. Hemû reng, te di got qey ji bo isyankirina li hember nerewatiya li wî erdî dibû, ezmanê welêt dixemilandin.

DI DEMA KU dîrok ji nû ve dihate çêkirin de, hevpeyvîneke bi edebiyatvanan re li ser edebiyat û zimanê Kurdî, belkî ya herî talî dikare bihata fikirandin. Lê me di nav aloziya jiyanê de firseteke ku li ser lingan peyda bibû, bi kar anî û bi hinek nivîskarên Başûrê Kurdistanê re kurte-sohbetin kir. Piştî vegerê, me notên xwe ji bo xwendevanên Berbangê tev dan û xwest hêdî hêdî dest bi weşana wan bikin. Em dê nuha du nivîskaran bidin naskirin. Em hêvî dikin ku yên di nav notên me peyda dibin, weke M. Taha Mayî û hwd jî di pêşerojê de pêşkêşî xwendevanan bibin.

" JI BO XUYAKIRINA DENGÊN ZIMANÊ KURDÎ, BAŞTIRÎN TÎP, TÎPÊN LATÎNÎ NE."

" **EBDIREHMANÊ MIZÛRÎ**, di sala 1948 an de, li gundê Hêtût yê ku li tenişt Dihokê ye, ji dayika xwe bûye. Xwendina xwe ya destpêkî û amadeyî li bajarê Dihokê temam kiriye. Birwanameya (dîploma) xwe, ji Koleja Perwerde li Bexdayê, di sala 1968 an de wergirtiye. Di sala 1967 an de, dest bi nivîsandin û belavkirinê kiriye. Du dîwanên wî yên çapkirî hene. Yek bi navê " **Ji Evîna Çirayên Kevin** " ye û ya din jî bi navê " **Li Xelkî Tehlê, li min şirînê** " ye. Dîsan dîwana Şêx Nûredînê Birifkî kom kiriye û tijandiye. Lê mixabin ev destnivîs, heta niha nehatiye çapkirin." Ebdirehman Mizûrî, bi vê kurtemalûmata li ser jiyana xwe ve, dest bi axaftina xwe kir. Piştî vê kurtemalûmatê, dest bi bersivên pirsên ku me li ser navê kovara Berbangê ji wî kiribûn, kir.

Berbang- *Kek Ebdirehman, gelo tu rewşa helbesta Kurdî çawa dibînî?*

E. Mizûrî- Hozana(helbest) Kurdî ya îro, gîhaştiye qonaxeke baş. Hozanvanên Kurd şiyaînê li şît û mifayê (feyde) ji dîrok û folklora ji bav û bapîrên me maye, wergirin. Divê feydeyê ji bizava hozana cîhanî jî wergirin. Hozana Kurdî, îro bi çekeke nû şer dike; bi çeka çîvanokê (efsane) , çeka mûzîkê, çeka hevîrkirina zimên, çeka wênegirtinê û hwd. Îro, hozan ne tenê rêzkirina peyvan e.

Ez dixwazim avê ji hemû kaniyan vexwim û xwe di hemû rûbaran de dakim. Her kaniyek ta'mekê dide. Her rûbarek xweşiyeke cuda... Li cem min, sûretên Ezra Pawend ji şoxeka Grêkî rindtir in. Ji bo germkirina xebatê, ihtiyaciya me bi xwîngermiya Lorka heye. Mayakowskî henekên ciwan bi zimên dike. Waytman wek Kurdan evîndarê xwezayê ye. Di şevên tarî û dirêj de, hewcedariya min bi ronahiya hozanvanên Kurd heye. Ger Ehmedê Xanî nebit, rêya serbilindahiya me mij e. Ger qebqeba Cegerxwîn nebit, xewka min nayê. Ger evîna Cizîrî nebit, jîn û rûbar hişk in. Bi rastî hemû bala min dikşînin û tesîrê li min dikin. Kî dikare bibêje ku kil ji çavan ciwantir e, an jî gul ji xunavê şengtir e.

Berbang - *Helbestên klasîk an yên bi awayê nû ?*

E. Mizûrî- Ez niha ji hozana klasîkî zîz im. Destpêka helbestnivîsandina min bi klasîkî bû. Min ew kiras daniye û kurkê hozana nû li xwe kiriye. Dibe ku kurkê min an dirêj an kurt be, lê taze ye û nû ye.

Îro, nabe ku cilên min û yên Feqiyê Teyran wek hev bin. Yan jî ez û ew mîna hev bistirên... Rast e, em herdu ji bo yarekê distirên. Lê rengê strandina me cuda ye. weke cudayiya di nava strandina Hemkê Tovî yê ku di sedsala 16 an li mêrgeha Behdînan jiyaye û ya Şivan Perwerê îro ye.

Berbang- *Weha xuya ye ku forma nû bêtir bala dikşîne.*

E. Mizûrî- Belê, forma nû bêtir bala min dikşîne. Ez dixwazim bi forma nû binivîsînim. Hozanvan divê, nûkirina tiştên kevin berdewam bike. Îro, nabe ku cilên min û yên Feqiyê Teyran wek hev bin. Yan jî ez û ew mîna hev bistirên... Rast e, em herdu ji bo yarekê distirên. Lê rengê strandina me cuda ye. weke cudayiya di nava strandina Hemkê Tovî yê ku di sedsala 16 an li mêrgeha Behdînan jiyaye û ya Şivan Perwerê îro ye.

Berbang- Gelo ji nav helbestvanên cîhanê û Kurdistanê kê bêtir tesîr li te kiriye?

E. Mizûrî- Ez dixwazim avê ji hemû kaniyan vexwim û xwe di hemû rûbaran de dakim. Her kaniyek ta'mekê dide. Her rûbarek xweşiyeke cuda... Li cem min, sûretên Ezra Pawend ji şoxeka Grêkî rindtir in. Ji bo germkirina xebatê, ihtiyaciya me bi xwîngermiya Lorka heye. Mayakowskî henekên ciwan bi zimên dike. Waytman wek Kurdan evîndarê xwezayê ye. Di şevên tarî û dirêj de, hewcedariya min bi ronahiya hozanvanên Kurd heye. Ger Ehmedê Xanî nebit, rêya serbilindahiya me mij e. Ger qebqeba Cegerxwîn nebit, xewka min nayê. ger evîna Cizîrî nebit, jîn û rûbar hişk in. Bi rastî hemû bala min dikşînin û tesîrê li min dikin. Kî dikare bibêje ku kil ji çavan ciwantir e, an jî gul ji xunavê şengtir e.

Berbang- *Qiymeta helbestvanan di civaka Kurd de çawa ye?*

E. Mizûrî- Civaka Kurd, civateke paşdemayî ye. Piraniya gel, bi kûrahî û firehiya derya edebiyatê ne esiyanin. Lê dizanin ku hozanvan û torevan, ji bo rizgarkirina civakê, bi çekên xwe yên entelektuelî li cem wan cîh distînin. Li gor raya min, gelê Kurd gelek pîtey û qiymetê dide nivîser û hozanvanên xwe. Ez hîs dikim ku gelê Kurd ji ronakbîrên xwe pirr hez dike.

Berbang- *Gelo tu dikarî lênerina xwe ya bi giştî li ser edebiyata Kurdî û bi taybetî jî li ser edebiyata Başûrê Kurdistanê, bîne zimên?*

E. Mizûrî- Edebiyata Kurdî di nav

www.arsivakurdi.org

edebiyata Rojhilatî de, cîhê xwe girtiye. Di vê dûmahîkê de, bi rêya wergerandinê, dengê edebiyata Kurdî gîhaşt Ewrûpa û Emerîka jî. Ez hêvîdarim ku nivîskarên me yên li dervayî welêt dijîn, dê bêtir berhemê Kurdî wergerîne zimanên biyanî û wan berheman di nav gelên biyanî de belav bikin.

Edebiyata Kurdî li Başûrê Kurdistanê, xwedî sewiyeyeke baş e. Bizaveke edebî ya baş li Başûrê welatê me heye. Bi taybetî jî di warên helbest û çîrokan de... Lê mixabin bizava romannivîsîn, ferhengdanezanê, vekolînên zimanî û rexneyên edebî hîn qels in.

Divê nivîskar û torevan hêdî hêdî şahrezayî hemû zaravayên Kurdî bibin. Wê gavê, dê karibin peyvên Kurdî û rêzimana Kurdî ji yên biyaniyan baştir cuda bikin û siviktirîn û paqijtirîn zarava hilbijêrin. Ev dikare ji bo yekitiya zimanê Kurdî, bibe bingehek. Ev bingeh, dê bi peyvên zaravayên din xurttir û dewlemendtir bibe. Lê li gor raya min, heta ku em nebin xwediyê hêlîneke serbixwe, pêkhatina daxwazên me yên di derheqa zimaneke yekgirtî de, pirr zehmet e.

Berbang- *Di warê zimanekî yekgirtî de çi lênerînên te hene?*

E. Mizûrî- divê ji bo belavkirina peyva Kurdî bi her devok û zaravayên ku hene, hemû dergeh bên vekirin. Divê nivîskar û torevan hêdî hêdî şahrezayî hemû zaravayên Kurdî bibin. Wê gavê, dikarin peyvên Kurdî û rêzimana Kurdî ji yên biyaniyan baştir cuda bikin û siviktirîn û paqijtirîn zarava hilbijêrin. Ev dikare ji bo yekitiya zimanê Kurdî, bibe bingehek. Ev bingeh, dê bi peyvên zaravayên din xurttir û dewlemendtir bibe. Lê li gor raya min, heta ku em nebin xwediyê hêlîneke serbixwe, pêkhatina daxwazên me yên di derheqa zimaneke yekgirtî de, pirr zehmet e.

Ji bo xuyakirina dengên zimanê Kurdî, baştirîn tîp, tîpên Latînî ne.

Berbang- *Kurd nuha bi çend alfabeyên cuda dinivîsîne. Gelo, di rêya zimanekî yekgirtî de, ev bi xwe jî ne astengeke girîng e?*

E. Mizûrî- Ev astengeke mezin e. Astengeke hem di rêya zimanê yekgirtî û hem jî di rêya pêşveçûna çand û edebiyata Kurdî de... Xwendevanên kurd yên ku tîpên latînî bikar tînin, gelek caran nikarin berhemên Kurdî bi tîpên erebî bixwînin. Ji bo yên tîpên Erebî bikar tînin jî xwendina Kurdî ya bi tîpên Latînî, weke astengekê xuya dibe. Ji bo xuyakirina dengên zimanê Kurdî, baştirîn tîp, tîpên Latînî ne. Ewên ku nuha Li Bakur û Rojavaya başûrê welatê me tên bikar anîn... **Mîriya Iraqê, li ser me, yanî Kurdên Başûrê Kurdistanê ferz kiriye ku divê em bi tîpên Erebî binivîsînin. Lê em hewl didin ku hemû tiştên ku bi kotekî û bi zorê li ser me hatine ferz kirin, biçirînin û bavêjin.**

Berbang- *Hewesa xwendina Kurdî li Başûrê Kurdistanê çawa ye?*

E. Mizûrî- Kurd dixwazin bi zimanê xwe binivîsînin û bixwînin . Lê ji ber tepeserî û bindestiyê, gelek kes ji xwendin û nivîsandina bi zimanê xwe bê par manin. Her çiqas, ew bi Kurdî dipeyivin û distirên jî... Nuha, ev girîftarî, dikare bi hêsanî bête çareserkirin. Çunkî, hem hewes û hem jî daxwaza gel ya xwendin û nivîsandina bi zimanê Kurdî heye. Çend kursên bo fêrkirina xwendin û nivîsandina bi Kurdî, dê heta demekê bersiva hinek daxwazên di vî warî de hene, bidin.

Berbang- *Tu tiştekî ku tu bixwazî bi rêya Berbangê bigihêjînî Kurdên Li dervayî welêt dijîn, heye?*

E. Mizûrî- Gaziya min her gaziya Ehmedê Xanî ye. Wî sêsed sal berê gotiye; hevdu bigrin. Çunkî serkevtina me, di hevdugirtina me de ye.

Xanî dibêje;

"Ger dê hebûya me îttîfaqek
Vêkira bikira me inqiyadek
Tekmîl-i dikir me dîn û dewlet
Tehsîl-i dikir me ilm û hikmet"

Ma ne şerm e ku heta niha partiyên Kurdan ji hevdu dikujin. **Cîhê ecêbê ye ku me kuştina kewan , xezalan, masiyan, sotina daran li Kurdistanê qedexe kirine, lê kuştina Kurdan bi destên Kurdan hîn li cem me rewa ye.** Eva gaziya yekem bû. Ya duyem, divê Kurd, bêtir qiymetê bide zanîn û xwendinê. Bi şev û roj bixwînin û çanda xwe nîşanî cîhanê bidin. Vêya jî bêtir dikeve ser milên Kurdên ku li dervayî welêt dijîn. Ez gotinên xwe, bi daxwaza serkevtina ji bo we û kovara Berbangê re diqedînim.

www.arsivakurd.org

Wekhevî - bîngeha bratiyê ye

DI ROJA 23' ê Çileya paşîn de, li lokala Federasyona Komeleyên Kurdistanê li Swêdê, di navbera Komeleya Mafê Mirovan li Turkiyê û Federasyona me de civînek girîng hate pêkanîn. Di civînê de ji alî Federasyona Komeleyên Kurdistanê li Swêdê, endamên Komîteya Karger : heval Vîldan Tanrikulu - serokê Federasyonê, heval Ahmet Karamus - sekreterê Federasyonê û heval Cemal Batun - berpirsê Komîteya piştgiriya girtiyên siyasî amade bûn. Ji alî Komeleya Mafê Mirovan li Turkiyê jî : Akın Birdal - serokê Komela Mafê Mirovan, Ercan Kanar - Sekreterê Giştî, Yavuz Binbay - Alîkarê Serok, Fevzi Veznedaroğlu - Alîkarê Sekreterê Giştî, Yusuf Alataş - Alîkarê Sekreterê Giştî, beşdarî kirin.

CIVÎN JI ALÎ SEROKÊ Federasyonê heval Vîldan Tanrikulu ve vebû. Wî li ser kar û xebata Federasyonê agahdarî dan Komela Mafê Mirovan li Turkiyê. Bi vî awayî mêvanên Federasyonê bûn xwedî agahdarî li ser : perspektîf a xebata Federasyonê, naveroka xebat, çalakî û kirinên federasyonê, pirsgirekên civata Kurd li Swêdê û hwd. Herweha di axaftina xwe de, Serokê Federasyona Komeleyên Kurdistanê li Swêdê bi taybetî, li ser pirsên tevgera rizgarîxwaz a Kurdistanê û hoyên piştgiriya tevgerê jî rawesta û wekî Federasyon erka ku, piştgiriya tevgera Kurd li Swêdê bikeve rojeva raya giştî diyarkir. Ji dervî vê, berêz Vîldan Tanrikulu, çalakiyên fereh a Federasyonê di Konferansa Ewlekarî û Hevkarî ya Ewropayê de qal kir û li ser dokumentên vê Konferansê jî rawesta. Bi daxwaziya ku her du dezgeh - Federasyona Komeleyên Kurdistanê li Swêdê û Komeleya Mafê Mirovan li Turkiyê, di gelek babetan de li gel hev karbikin, piştgiriyê ji hevre nîşan bidin axaftina xwe bidawî anî. Herweha Sekreterê Federasyonê - berêz Ahmet Karamus û endamê Komîteya Karger û berpirsê Komîteya piştgiriya girtiyên siyasî - berêz Cemal Batun jî, li ser çend pirsan dîtin û pêşniyarên xwe yên xebatek bihevre li gel Komeleya Mafê Mirovan li Turkiyê pêşkeşî delegasyona mêvan kirin.

Li ser navê Komeleya Mafê Mirovan li Turkiyê, Serokê Komeleyê Akın Birdal, spasiyên xwe diyarî Federasyonê kirin û li ser girîngiya karên hevbeş rawesta. Berêz Birdal, herweha agahdariyên fereh li ser seredana Komeleya Mafê Mirovan li Turkiyê, ya ji bo gelek welatên Ewropayê da. Diyarkir, ku destpêka Komeleya mafê Mirovan li Turkiyê digihije Tevgera Ronakbiran a di sala 1983' an de. Wek tê zanîn wê demê 98 ronakbirên ji Turkiyê, rexneya xwe li desthilata Enqera'yê kiribûn, ku ew peymanên navneteweyî yên ku îmze jî kirine tetbîq nake. Li dij van peymanan, li Turkiyê zordariyê bikar tîne, îşkence kiriye perçeyek ji jiyana girtiyên siyasî. Îro li Turkiyê, li 55 wîlayetan û 15 qezayan liqên komelê hene. Herweha Komele xwedî 24 000 endam e. Slogana bingehîn a Komele Mafê Mirovan li Turkiyê - Mafê Jiyanê ye. Birdal axaftina xwe, weha berdewam kir : "Em daxwaza aştiyê dikin. Aştiyek ku wekheviyê bîne, wekhevî jî - bingeha bratiyê ye. Mafê çarenûsî, divê ji gelê Kurd re bête naskirin. Heta nuha dewleta Tirk, dixwaze pirsgireka Kurd bi rêyên zordariyê bide çareserkirin. Em dibînin ku zilm, zordarî û şer ne rêya çareserkirinê ne. Ji ber vê yekê, em gaziya şerrawestandinê dighînin aliyê dewleta Tirk û aliyê Kurd jî. Girêdayî siyaseta dewleta Tirk, îro em gelek bi tirsin, ku di Newroza îsal de jî xwîn bête rijandin. Ji ber vê yekê jî, me ji gelek welatên Ewropa'yê daxwaz kir, da çavdêrên xwe di dema Newrozê de rêbikin Kurdistan'ê. Em dixwazin diyarbikin, ku ger şer di navbera dewlet û PKK' de raweste, em dikarin rola navçîtiyê bilîzin. Ev biryara Kongreya me ye jî.

ÎRO TURKIYE ji pêvajoyek giran ve derbas dibe. Di sala borî de 53 - kes bê dad û dadgeh, di malên xwe de ji alî hêzên dewletê ve hatin kuştin û 12 kes jî di îşkencan de hatin kuştin. Zordarî vêce divê biqede. Rêya aştî, wekhevî û bratiyê destpêbike. Ji bo vê jî dive, em hemû kar bikin !"

www.arsivakurdi.org

QUTABXANA XALEKAN Û KOMELA KURDISTANÉ LI ESKILSTUNA

Firat Nemrud

Komela Kurdistanê, Komîta Swêdî û Qutabxana Stålfors li Eskilstuna pêkva li Kurdistana başur li gundê Xalekan qutabxanekî ji bona zarokên Kurd avakirin. Pêş ku ez behsa vî xabata bikim dixwazim bi kurtî kêmek behsa Komela Kurdistanê li Eskilstuna bikim.

Komela Kurdistanê li Eskilstuna di sala 1986-an de hatiye damezirandin. Kurdên ji hemû beşên Kurdistanê têda cî girtine, ku jimarey endamên Komelê tev. Yekitiya Jinan û Yekitiya Lawan digehêje 180 kesan. Komela me bi Taybetî di nav van sê salên dawîde buye yek ji Komelên çalak li Swêd. Her çend ku Komeleykî Kulturiye li gelek caran bi çalakiyên siyasî ji rabûye û gelek karên hêja pêk haniye. Di xebata pêştiwaniya gelê Kurd da tucar kêm karî nekiriye pêçawane herdem çalak buye. Li hember hovîtiya dewletên dagirkerên Kurdisan bê deng nemaye û bi hemû corjên xebatê kirinên wan teşhir kiriye û ji bona piştiwaniya gelê kurd kar kiriye, çi di warê siyaside be û çi di warê aboride be. Bi taybetî piştê şerê xelic ku leşkerên Saddam hêriş anîn ser Kurdistan û ku ev hêrişa bi sebebê zêdetir ji 2 milyon xelkê Kurd derkeve ser çiyan Komela me bi çalakî ji bona alikariya wan Kurdan dest bi kar kir. Ku ji meha 4-91 an heta meha 12-91-an 63.735 kron komkir û şand bo alîkairya wan. Her weha dîsan nîzikê 12 ton cil û berg me komkir û bi alikariya rädningsverket a Swedî me wan cil bergan şand bo kurdistan.

Piştî pêkhaitna frîzon (Mintîqa azad) û vegera xelkê bomalê xwe ji mera vê yekê eşkere kir ku gelek rexne li şeklên alîkairyê tên kirin ev yeka ji me teviqê ditina rêgayên din ên alîkariyê kir. Her çend ku em hindek tiştan difikirin jî lê rê û rêga ji bo me zelal nebûn. Me dixwest ku em karekî bikin ku berhema vî her bimine. Lê çi? û bi çi şêklê?

Di destpêka sala 1992-an de ku proja Qendîl ji bona avakirina Kurdistanê dest pêkir deriyek nu ji bo me vebû ku em lê bifikirin. Me jpêşniyariyekî bir ji Komîta Swedî liqê Eskilstuna re ku semînarekî li ser proja Qendîl pêk bînin. Ji bona semînarê jime peywendî bi Berit Eriksson (Parlementa Partî Çep û Endamê Rikskommitte a parastina mafên Kurdan) re danî ku hat Eskilstuna û le ser xebatên proja qendil bi dirêjayî agahdarî da. Piştê semînarê li gel komîta Swedî liqê Eskilstuna me biryar da ku em li gundekî Kurdistanê tiştekî avabikin. Di destê meda 3 alternativ hebun. 1- Avakirina xanîyek 2- Avakirina Qutabxanek 3- Avakirina Vårdcentral (Avayîyekî pizişkî). Lê ser van me dest bi lêkolîne kir ka gelo îmkaniyetîn me ji kîjanre dest dide., Di ew waxteda di kontoye me alîkariyêde 8000 û li cem komîta Swedî 2000 hebû.

Di nav meha 3.4.5-92-an de li gelek qutabxanên Eskilstuna me li ser Kurdistan tema dag pêk anî kuqutabxana Stålfors ji yek ji van bû. Rektorê qutabxanê di dawîya meha 5 de peywendî li gel endamekî komîta Swedî li Eskilstuna (Alar Kuutmann) datîne û jê dixwaze ku ji wan re projeyekî baş bibîne. Alar jêre behsa proja Qendîl dike û

www.avakurdi.org

telefona komela me didê. Rektor jimera telefon kir û em bi hevra pehivîn me biryar da ku em pêkva civînekî bikin. Di civînêde komela me, Komîta Swedî, Rektor, Elev råd û 2 mamostê qutabxanê amadebûn. Me carekî din bi dirêjahî behsa proja Qendîl ji wanre kir her waha me got ku em dixwazin li gundekî kurdistan xanîyekî avabikin, lê eger ku hûn alîkaribin em dikarin pêkva qutabxanekî avabikin ku 45-5000 kron lê eiçe. Wan daxwaziya me qebul kir û em li ser finase û xebatên piraktik peyîvin. Wan ji mera got ku ew dikarin heta 30.000 kron alîkarî vî projê bikin ku ev pera vê ji roja dagsvärket vere (li roja dagsärket wê hemû qutabî (ku 1000 kes bûn) biçin kar bikin û her yekekî wê 30 kron ji bo vî projê bide). Me ji ji wanra got ku hûn 30.000 bidin ew kêmasiyên ku dimîne em wek komela Kurdistanê û komîta swedî li Eskilstuna bi cî tinin. Ji bo ku em dest bi kar bikin me biryar da ku em bi sekreterê proja Qendil re (Per Allan Olsson) û sekreterê rikskomîte (Beatrice Klackkenberg) re civînekî pêk bînin. Sekreterê proja Qendîl û sekreterê rikskommite a Swedî hatin bo Eskilstuna.

Di civînêde em li ser tespîtkirina gund, wext û tiştên praktîk peyîvin. Sekreterê proja qendiîl ji mera got ku ew li Kurdistanê 6 gundan avadikin û em dikarin yek ji wan gundan hilbijêrin. Me jî gundê herê mezin ku Xalekan bu hilbjart. Em li ser şekl, plan û mezinî mederintiya qutabxanê ji peyîvîn. Ew west vî ji mera got ew qutabxana ku hûn dixwazin 50.000 kron lê diçe. Me biryar de ku hemû fînanse Komela me, Komîta Swedî û Qutabxana Stålfor wê bi cîh binîn û wê proja Qendîl ji berpirsxiyarê hemû karên pratîkbe.

Di destpêka meha 6-92-ande me ji bona destpêka vî projê 40.000 kron şand bo kontoya proja Qendîl (ku 30.000 Qutabxana Stålfor 8.000 Komela Kurdistanê û 2000 ji Komîta Swêdî da). Ji bona perey ku kêm dima me biryar da ku em di meha 9-an da şevekî bi navê "Kurdistan stöd gala" pêk bînin. Her waha di meha 6-92-an de dest bi avakirina qutabxanê bû.

Her hevalekî ku ji vir diçû bo Kurdistanê me ji wan daxwaz dikir ku biçin qutabxanê bibînin ka di çi merhelêdaye. Heval waxtê vedigeriyan gelek bikêfxweşî behsa qutabxanê dikirin û sipasiya xelkî gundê Xalekan ji mera dianîn. Her waha di parlementoya Kurdistanêde behsa komela me û medresa Xalekan hatiye kirin ku hemûyan sipasiya xwe ji bona Komela me derbirine.

Her waha di meha 9-92-an de me şeva alikariya medresê bi beşdariya hunermendên kurd û Swêdî pêk hîna. Ji bona pêkanîna şevê me bi gelek cîganre peywendî danî. Li gel Komela me, komîta Swêdî û Qutabxan Stålfor, Eskilstuna Kultur ABF, Vuxenskolan û Studiefrämjandet bune amadekarênşevê û hemû mesrefan hildan ser milên xwe. Li çi mixabin di şevêda beşdariya Kurdan gelek kêm bû ku jimarey wan ji 40 kesa derbasnedibû. Jimarey Swediya di şewêda ji 130 kes zêdetir bû. Her çen ku beşdarî gelek zêde nebû li şevekî gelek serkevtîbû ku destkevta şevê 8.538 kron bû.

Her wek ku di wênêdajî diyare ku hê hindek kêmasî mane ji lê qutabxanê dest bi fêrkirina zarokan kiriye ku ev serkevtinekî gelek hêjaye. Bi rast waxtê min wan wêneyên ku vî dawiyê hatin dîtin ez gelek kêfxweş bûm. Ev kara yek ji karên herê hêjaye ku Komela me, Komîta Swêdî û qutabxana Stålfor pêk hîne.

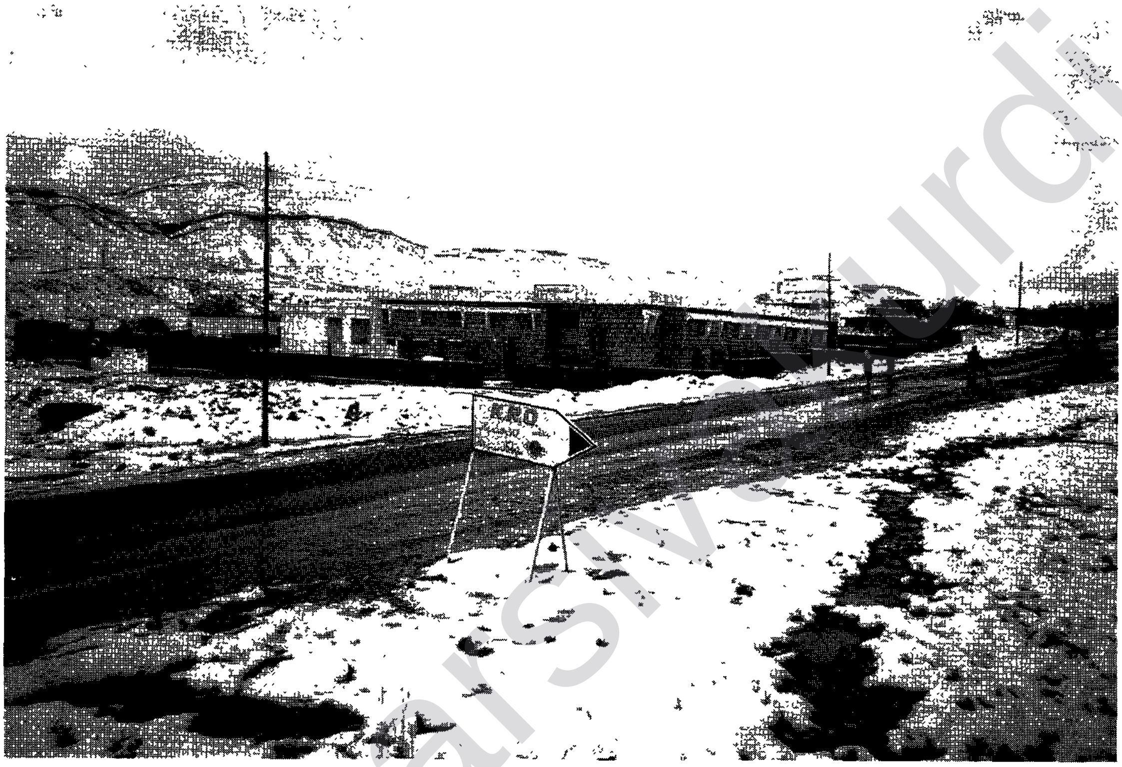

Ez bona hemû Komelên kurd li Swêd pêşniyar dikin ku serê xwe lil ser projên awha bêşînin. Gelek rê û îmkaniyet hene lê ku mirov li du bigere. Her waha gelek rêkxistinên Swêdî hene ku alîkariya projên awha dikin. Lê ew dimîne li ser xebatên komelan û jpeywendiyên civakî û rêkxistinî emê gelek pê kêfxweşbin ku embibîhisin ku komelekî mey din ji projekî awha pêk hînaye.

Her waha wek Komela KUrdistanê li Eskilstuna bi taybetî gelek sipasê Qubabxana Stålfors û Komîta Sw

dî dikin. Her waha dîsan gelek sipasiya wan hunermendên kurd û Sweêdî û ABF, Vuxenskolan, Studiefrämjandet û Eskilstuna Kultur dikim ji bo beşdariya wan a madî û manevî.

Eskilstuna 2 Februari 1993

KONGREYÊN Komeleyên me

Herwekî di hejmara berê de jî me diyar kiribû, di 27 - 28 ' ê sibatê de Kongreya 13' an a Federasyona Komeleyên Kurdistanê li Swêdê dê pêk tê. Li gor destûra Federasyonê hemû komeleyên me, ji dervî diduyan(Botkyrka û Bollnäs) agahdariya kongreyên xwe gihandine destê Komîteya Karger a Federasyona Komeleyên Kurdistanê li Swêdê. Heta nuha, wekî redaksiyona Berbangê raporên van komeleyên navên wan li jêr nivîsandî ketine destê me.

FEDERASYONA KOMELEYÊN KURDISTANÊ, JI ORGANÊN HILBIJARTÎ YÊN KOMELEYÊN XWE RE, JI BO XEBATA PÊŞEROJÊ , DAXWAZA SERFIRAZÎYÊ DIKE

---

* *Komeleya Borlänge :*

Kongreya xwe di roja 21' ê Çileya paşîn de pêk anî. 32 endamên komelê beşdar bûn. Komîteya Karger a hilbijartî ji van hevalan pêk hat :

Azad
Şaxawan
Rengîn
Dêrsim
Xalid
Kezîzer
Suzan
Sureya
Ahmed Ç.

***

* *Komeleya Östersund*

Kongreya xwe di roja 8 ' ê Çiriya paşîn de pêk anî. Hejmara endamên beşdar di kongreyê de 35 bûn. Hevalên ji bo Komîteya Karger hatin hilbijartin ev in :

Kemal Omar
Salah Galal
Mîzade Noorî
Selîm Baban
Ferîq Qadir

***

* *Komeleya Sandviken :*

23 endaman beşdarî di Kongreya Komeleya Sandviken de kirin. Kongre di roja 8' ê Çileya paşîn de civiya. Ev hevalnan ji bo Komîteya Karger hatin hilbijartin :

Çalak
Simko
Kamîran
Nîzar
Keymur

***

* *Komeleya Huddinge :*

Kongre di 10' ê Çileya paşîn de civiya. 21 endam beşdarî Kongreyê bûn. Komîteya Karger ji van hevalên ku navên wan li jêr hatiye nivîsandin pêk hat :

Ferhad
Kerem
Esma
Kutbeddîn
Hesen

www.arsivakurd.org

* Komeleya Örebro

Kongre di roja 12. 12. 1992 ' an de pêkhat. Di Kongreyê de 45 endamên Komelê başdarî kirin. hevalên ji Komîteya Karger re hatin hilbijartin ev in :

Cemîle Kurmanc
Behroz Kurdahmedî
Gewher Kohî
Rahîme Mehrezadî
Suleyman D.
Necmedîn Qadir
Omeer Keşanî
Abdulnar Hatemî
Mehemed Kemelê

***

* Komeleya Katrineholm

Kongreya Komeleya Katrineholm di 29. 11. 1992' an de civiya û tê de 37 endaman beşdarî kirin. Ji bo Komîteya Karger jî ev hevalan hatin hilbijartin.

Şewket Eqrewî
Ebdulla Eqrewî
Ako Necmedîn
Qadir Çokriş
Namet Eqrewî
Celal Ahmed
Zîyad Rojbeyanî

***

* Komeleya Eskilstuna

Kongreya Komelê di 19. 12. 1992' an de civiya û bi beşdariya 79 endaman pêk hat. Ev hevalan ji bo Komîteya Karger hatin hilbijartin :

Qedrî Can
Leyla A.
Şevger Havik
Firat Karababa
Mustafa Sabûnî
Mehemed Seferî
Mûşir Huseîn

***

* Komeleya Västerås

Bi beşdariya 19 endaman, Komelê di roja 13.12. 1992' an de Kongreya xwe civand. Ji bo endamên Komîteya Karger jî ev hevalan hatin hilbijartin.

Awaz Ackblad
Şiwan Muhammed
Ebûbekir Hesen
Azad Kerîm
Bêrî Pêşnîmaz

***

* Komeleya Uppsala

Kongreya Komeleya Uppsala di roja 20. 12. 1992' an de, bi beşdariya 46 endaman pêk hat. Di Komîteya Karger de van hevalan cîh girt.

Kerîm Hesen
Lezgîn Husên
Reşîd Sîmo
Bextiyar Husên
Zagros Hosrewî
Şerzad Tewfîq
Saleh Çavşîn
Ûsêf Metto
Hesen Mîzgîn
Şerwan Taha

***

* Yekîtiya Nivîskaran

Bi beşdariya 24 endaman Kongre di roja 28. 11. 1992' an de civiya. Ev hevalan ji bo Komîteya Karger hatin hilbijartin :

Xebat Arif
Malmîsanij
M. Lewendî
Ahmed Huseynî
Lokman Polat
Rohat
Rizgar Abdullah

***

* Komeleya Trollhättan

Kongreya xwe di 19. 12. 1992' an de civand. Ji bo Komîteya Karger a Komelê ev hevalan hatin hilbijartin :

Sabîr Abdurrahman
Birayim Mişir
Ferhad
Minazil M. Elî
Macîd
Telet
Wirya Qadir

***

* Komeleya Nynäshamn

Kongreya xwe di roja 05. 12. 1992' an de pêkanî. Ji bo Komîteya Karger ev hevalan hatin hilbijartin :

Bîhroz Rehîmî
Luqman Endîme
Xalid Mehmûdî
Birayimî Yusifî
Kemal Çawşîn

***

* Komeleya Karlskoga

Kongreya xwe di 21. 11. 1992 ' an de pêkanî. Ji bo Komîteya Karger de ev hevalan hatin hilbijartin :

Tahir Hewramî
Yehya Yusif
Xelîl Y.
Hekîm Doskî
Melahet K.

***

* Komeleya Gävle

Di 05. 12. 1992' an de Kongre civiya. Di Komîteya Karger de van hevalan cìh girt.

Ferhad Haco
Reşîd Ehmedî
Qadir Xoşnav
Mihemed Salih
Ebdulla Şerîf

***

* Komeleya Sala

Kongre di 13. 12. 1992' an de, bi beşdariya 46 endaman civiya. Ev hevalan ji bo Komîteya Karger hatin hilbijartin :

Qadir Tiwana
Şerko Qadir
Pirşeng Kerîm
Sîrwan Cûkil
Perî Talib

***

* Komeleya Lînköping

Kongreya xwe di roja 19. 12. 1992' an de pêk anî. Ji bo Komîteya Karger a Komelê ev hevalan hatin hilbijartin :

Elî Rezayî
Mihemed Kurdî
Newzad Hiroyî
Faruq Mîmarî
Elî A.
Nurî Salih
Rehmet Pîrotesûr

***

* Yekîtiya Jinan

Komeleya demokrat a jinên Kurdistanê li Swêdê, ya ku piştî xebatek hêja xwe gihiştand sazkirina Yekîtiya Jinên Kurd li Swêdê, Kongreya xwe di 19. 12. 1992 ' an de civand. Ji bo Komîteya xwe ya Karger jî ev hevalan hilbijart :

Bonye Hesen
Şukran Baksî
Fatma Şener
Sîham telo
Nergîs
Cîhan Eqrawî
Lorîn Nasberi
Mesude Kaya
Nura

***

www.arsivakurd.org

* Komeleya Spånga

Di 20. 12. 1992' an de, li navçeya Tensta' yê, li lokala "Tensta träff " bi beşdariya 93 endaman, Kongreya 8 - mîn a Komeleya Spånga pêk hat. Ji bo Komîteya Karger ev hevalnan hatin hilbijartin :

Salih D.
Behcet T.
Aram Bawer
Çeto K.
Saleh Caf
Nezîha Kochanî
Remzî

***

* Komeleya Sollefteå

Kongreya xwe di roja 18. 12. 1992 ' an de civand. Ji bo Komîteya xwe ya Karger, endamên Komelê ev hevalan hilbijartin.

Xalid Hamze
Saleh A.
Xelîl Kerro
Çeko
Nurî

***

* Komeleya Järfälla

Di roja 02. 01. 1993' an de bi beşdariya 25 endaman Kongreya xwe pêkanî. Ev hevalan ji bo Komîteya Karger hatin hilbijartin.

Mustafa
Muslum
Zinar
Murat

* Komeleya Göteborg

Bi beşdariya 29 endaman , di roja 13. 12. 1992 ' an de Kongreya xwe civand û ev hevalan ji bo Komîteya Karger hilbijart.

Hawraz
Sîrwan
Soran
Saîd
Serdar
Assad
Ata

* Komeleya Skövde

Kongreya xwe bi beşdariya 21 endaman civand. Ji bo Komîteya Karger ev hevalan hatin hilbijartin.

Newzad Wanlî
Lena Ohlsson
Yousef Amin
Faruq Omer
Tatjana Amin
Patrs Yousif

* Komeleya Malmö

Bi beşdariya 47 endaman Kongreya xwe civand. Ji bo Komîteya Karger ev hevalan hatin hilbijartin.

Ahmad Bewer
Azad Alî
Azîz Chekmoes
Siddik Dealzî
Shakhawan Shwan
Serwer Hama
Salar - Jouhar Saîd

***

* Komeleya Norköping

Kongreya xwe bi beşdariya 16 endaman pêkanî. Ev hevalan ji bo Komîteya Karger hatin hilbijartin.

Osman Resol
Riebwar Mhamad
Saleh Neloşî

* Komeleya Stockholm

Bi beşdariya 60 endaman di roja 22. 11. 1993' an de Kongreya xwe civand. Ev hevalan di Komîteya Karger de hatin hilbijartin.

Nebî
Zerdeşt
Selam
Novîn
Pervîn
Cabir
Xalit

www.arsivakurd.org

* Komeleya Lund

Kongreya xwe bi beşdariya 80 endaman di roja 10. 01. 1993' an de civand. Ji bo Komîteya karger ev hevalan hatin hilbijartin.

Hakki K.
Muhammed H.
Gaffar K.
Mehmet Y.
Gulter D.
Nîsam B.
Mufît A.

***

* Komeleya Umeå

Komîteya Karger a Komeleya Umeå ya ku dê karûbarê Komelê heta pêkanîna Kongreya xwe taybetî pêkbîne, ya hatî hilbijartin ev hevalnan in.

Kave Abbasî
Kammîran Mohamad
Delshad baban
Resul Khizrî
Rastî Zuhdî

***

* Komeleya Sundsvall

Di roja 17. 10. 1992' an de Kongreya xwe pêkanî. Ji bo Komîteya Karger a Komeleya Sundsvallê ev hevalnan hatin hilbijartin.

Ibrahîm Qurban
Mamoste Hesen Tuhedzade
Resul Rewanduzî
Dilşa
Mansur Nuzhedzade

***

* Komeleya Karlstad

Kongreya xwe bi beşdariya 87 endaman, di roja 15. 11. 1992' an civand. Komîteya Karger a nu ji van hevalên navên wan li jêr nivîsandî pêkhat.

Siddik Kemal Mustafa
Faik Feilî
Majed Yousef
Benaz Hama
Azad Hama
Osman Huseynî
Orhan
Faize Kadirî
M. Alî Ghamberî

***

* Komeleya Lindesberg

Konferansa xwe di roja 25. 11. 1992' an de pêkanî. Ji endamêm Komelê 35 - kesan beşdarî kirin. Ev hevalnan ji bo Komîteya Karger hatin hilbijartin.

Alî Haşemî
Mhemed Elî
Ekrem Zaxolî
Hamid Dirudî
Mhemed Zaxolî

***

KONGREYA 13 - AN A FEDERASYONA KOMELEYÊN KURDISTANÊ LI SWÊDÊ, LI CIVATA KURD LI SWÊDÊ DE PÎROZ BE. BI DAXWAZA KU KONGREYA 13 - AN DI RÊYA PÊŞKETINA FEDERAS - YONÊ DE, BIRYARÊN HÊJA BIGRE !

Redaksiyona BERBANG

---

www.arsivakurdi.org

ÊDÎ BES E!

Îsal em dê bi firehtirîn û xurttirîn di roja 8'ê Adarê de bicivin, dengên xwe bilind bikin û rewşa civata me ya îroyîn ku ji gelek aliyan ve ne baş e protesto bikin.

Ji ber vê yekê em isal grev, meş seminer civîn û bûyerên din li temamê Swêdê organize dikin.

Em ji xirab kirina imkanên ixtiyaran û zarokan gelek acizin. Têt zanîn, ên ku bi pîrên me û zarokên me ve kar dikin piranî jin in. Van karên ku jin çê dikin bê deger, bêqîmet têt hesibandinê ê piçûk têt dîtinê. Lewra em jin bi hêrs in û ew hêrsa me ye ku, me tîne ba hev û du.

Xwişkino!

Di civata îroyîn de, ne jin ne jî xebatên jinan bi qîmet in. Maaşên me wek her tim ji yê mêran kêmtir e. Her wiha maaşên me ya emekliyê jî kêm e, lê em pirrtir vêrgû didin.

Yên ku nuha vê civatê idare dikin imkanên civata me ya herî baş, tek û tek ji holê radikin. Pîrên me ji xaniyên pîran derdixînin. Hêlînên zarokan digrin. Cîhên ku zarokên dibistanan di wextên xwe yên vala de piştê dibistanê lê diman, radikin. Imkanên dibistanan wek pere ,mamosta û wek din kêm dikin. Ji vê tiştê di destê ewil de jin zirar dibîne, çimki piranî karên jinan ji holê radibe û bi giştî ji hêlinan, ji dibistanan û ji qurumên pîran karker davêjin.

Mafên ku ji bona jin karibin kar bikin û di civata sosyal politikê wek din de beşdar bibin, ji aliyê jinan ve hatibû destgirtinê, teko teko winda dibe. Wisa xuyaye ku vana dixwazin, jin mecbûr bimînin û dîsa wek berê zarokên xwe û ixtiyarên xwe li malan bê maaş xwedî bikin.

Ji ber vê yekê divê em berxwedanan çêkin di meşên protestoyê, civînan, grevan, seminêran û wek din de beşdar bibin. Ji bona van xebatan li seranserê Swêdê organîze bikin, gelek rêxistinên jinên biyanî, swêdî, jinên sendika, jinên hin partiyên Swêd hatin ber hev û du, platformekî ava kirin.

Jin, di roja 8'ê Adarê de divê ji dikanan û maxazan tiştên xwarinê û wek din nekirin û bi vî awayî pahakirina û verguya tiştên xwarinê û tiştên malê protesto bikin. Di jîyana rojanî de piranî jin van tiştan distînin, lê em dixwazin ku vê rojê jin qet neçin dikanan. Evîya di eynî demê de protesta kirina karên giran a jinan li hundûrê malê ye jî.

Em meşekî mezin bi hevra amade bikin.

Sloganên (paroleyên) me ev in:

MAFÊN SOSYAL BIPARÊZE (wek:hêlîna zarokan, hebûna mafên pîran, dibistanan û hwd).

NÎVÊ IKTÎDARÊ û TEMAMÊ MAAŞÊ.

ABORÎ LI GOR IHTÎYACÊ û LI GOR TEBÎATÊ.

PIŞTGIRÎYA NAVNETEWÎ DI NAVBENA JINAN JI BO AŞITÎ û AZADÎ

JIN NE BE SWÊD DISEKINE.

YEKÎTÎYA JINÊN KURDISTANÊ LI SWÊDÊ

XWIŞKINO!

8'ê Adarê roja jinên navnetewî li we hemûyan pîroz bibe. Isal cara ewil e ku em 8'ê Adarê di bîn baskê Yekîtîya Jinên Kurdistanê li Swêdê pîroz dikin. Em avakirina Yekîtîya Jinên Kurdistanê li Swêdê jibo xebata rêxistinî ya jinan pêşveçûyînekî girîng dibînin. Her wiha em beriya avakirina Yekîtîyê xebat û tecrubên organizasyona jinên kurd li Stockholm'ê çêbûne jî pir giranbiha dibînin û xwe wek berdewama vê karê dibînin. Em dizanin ku li welat û li derveyê welat xebatên jinên Kurdistanê wek komele, wek komite, seksiyon, wek rêxistinî, wek şexs û hwd. hene. Em silav dişînin ji wan jinên Kurdistanê re ku bi huviyetên xwe ya serbixwe di her beşên civatê de jibo wekheviya her du cinsan û di eyni demê de jibo rizgariya Kurdistan tekoşîn didin, xebat dikin. Silav ji van jinan re!

Hevalno!

Bi dehan keçên kurd di rêya tekoşîna rizgariya Kurdistanê de, şehid ketin. Di salên dawiyê de; du keçên kurd xwe bi agirê Newrozê şewitandin û bi wî awayî zilm û zordariya kolonyalistan protesto kirin. Ew dê nemirin. Ew bûkên Kurdistanê ne. Silav ji van jinên canfîda û qehraman re! Silav ji Leyla Kasim û Zekiye Alkan're! Silav ji hemû şehidên Kurdistanê re!

Di destpêka sedsala 1800'an de jin di gelek welatan de serî hildan û gotin; "EDÎ BESE"! Di vê demê de civatên patriarkal û mijdar ji jinan re mafên dengdayînê, di hilbijartina sîyasî û ên din de nedidan û gelek kar jibo jinan qedexe bû. rewşa jinan ji her alî ve xirab bû. Jinên ku 12-15 seat li fabrikan û atolyan xebat dikirin pir kêm pere digirtin û tû garantiya wan tûne bû. Jinên ku bi salan bi adet kultur û ditînên civatên patriyarkal û rolê ku ew civat ji wan re daye mezin bûbûn, dawî dawî ferq kirin ku di her beşên civatê de cinsêk li ser cinsekê din tehakkum dike û li her derî jîyanê heqê biryardayinê li ser destê mêran de ye. Kinga jin ferq kirin ku ew newekhevî qeder nîne, destpêkirin dîroka tekoşîna xwe nivîsandin. Bi hezaran jin di bin baskê rêxistina xwe ya serbixwe de li hember van tiştan berxwedan dan. Di vê rê de gelek ji wan girtigehan de man, an jî şehid ketin. Lê tekoşîna wan li serênsarê dinyayê deng da. Rêxistinên jinan a wê demê jibo wekhevîyê û jîyanêkî baştir berxwedanên gelek radiqal kirin û bi tekoşîna xwe gelek mafên xwe bi dest xistin û di eynî demê de jî civatên xwe pêşta birin. Silav ji wan jinên tekoşer û pêşverû re!

Di sala 1910'an de Klara Zetkin (ji Elmanya) Ji konferansa jinên sosyalist a navnetewi re pêşniyar bir, jibo qebûl kirina roja jinên navnetewî. Pêşniyara Clara Zetkin qebûl bû. Ji wê rojê vir de, jinên cîhanê 8'ê Adarê bi awayi curbecur pîroz dikin û di wê rojê de dengê xwe bilindtir derdixin. Silav ji Clara Zetkin re û silav ji 8'ê Adarê Roja Jinên Navnetewî re!

Hevalno! Di pêşîya pêşveçûna jinan de ji ber ku jin e, bi gelek kanunên nivîsandî û nenivîsandî ve asteng hatiye çêkirin. Jina Kurd wek tevayî gelê Kurd di bin tada netawayî da ye jî. Gelek jinên Kurdistanê di eynî demê de bi malbatên xwe ve xizanî dikşînin. Ji ber vê yekê, em karin bibêjin ku piranîya jinên Kurdistanê ji sê alî ve tên pelçiqandin û loma tekoşîna wan jî divê sê alî bibe.

XWIŞKINO! JI BO XILASIYA WELAT JI BO WEKHEVIYA HER DU CINSAN, JI BO AZADÎ û AŞÎTIYÊ DENGÊN XWE BILIND BIKIN!

YEKÎTÎYÊ JINÊN KURDISTANÊ LI SWÊDÊ

BOX:40 33 163 04 SPANGA

TEL: 08-6528585

www.arsivakurd.org

Axaftina serokê FKKS, Vîldan Tanrikulu di kongre ya 6.em ya YCK li Swêdê de,

Xwişk û birayên hêja !

Nûnerên birêz yên kongra 6.em ya YCK li Swêdê,

Li ser navê Komîteya Giştî ya FKKS kongreya we pîroz dikim, bi silavên xwe yên germîn serkeftin ji bo kar û xebata kongreya we daxwaz dikim.

Hevalên Hêja,

Kongre ya we ya 6.emîn, bê guman di jiyana 6 saliya xebata ciwanên kurd li Swêdê de xwedî ciheke giring e. Li pêş xebata kongreyê gelek pirsên girêdayî xebata we ya salakî û pirsên girêdayî strûktûra rêxistinî û perspektîfa xebatta we ya rêxistinî hêviya munaqeşeyê û çareserkirinê ne. Ev yek nişana pêşketin û xurtbûna YCK e. Ne nişana qelsîyê ye. Pirs û pirsgirêk bi firehbûnê re, bi xurtbûnê re zêdetir dibin. Lê ev xurtbûn û firehbûn, îmkan û kapasîteya çareserkirina van pirsan ji bi xwe re amada dike.

Eşkereye ku, rewşa YCK ya îroj, encama xebatên salan in, bi kêmanî encama xebatê 6 salên bi rêxistin yên ciwanên kurd li Swêdê ye. Tişt ji ber xwe ava nabin, tiştên ideal ji bi careke dernakevin holê. Ji bo van tiştan xebateke bi perspektîfek dirêj pêwîst e.

Nûnerên birêz, xwişk û birayên giranbûha,

Ciwan wekî li her civatek din, hêvî û pêşeroja civata me kurd e jî. Ciwanên me yên îroj, ango nûnerên di kongra 6, emîn ya YCK, wekî nûnerên ciwanên kurd li swêdê, beşeke herî giring ya hêviya pêşeroja civata kurd li Swêdê ye. Hebûn û tunebûna civata kurd li swêdê, xurtbûn yan jî qelsiya jiyana civakî û rêxistinî ya civata kurd li swêdê di rojên pêş de girêdayî hebûn û xurtbûna we ye. Ji ber vê yekê ji serketina we, serketina civata kurd bi giştî ye û dibe garantiyeke ji bo pêşeroja civata kurd.

Wekî ku hûn pê dizanin, ciwanbûn yan jî ciwanî demek ji jiyana mirov digre. Bi gotineke din tu kes ebediyen ne ciwan û ji ber vê yekê jî ne muhattabê, ne xwediyê ew pirs, his û perspektîfên ku bu ciwanbûnê re girêdayî ne ye. Ev yek bigeha pêwîstiya birêxistinbûna ciwanan e ku bikaribin li ser ew daxwaz, his û perspektîfên xwe yên taybetî re mijûl bibin, wan pirs û pirsgirêkên ku bi ciwanbûnê ve girêdayî ne çareser bikin. Ev aliyeke giringiya birêxistinbûna ciwanan e. Lê aliyek din jî heye ku, ciwan wekî perçeyeke giring û herî dinamîk ya civatê li hember civata xwe ji xwedî berpirsiyariyan e, ciwan ne li derveyî wan civatan e û lewra jî li jer tesira ew problem û pirsên ku di wê civatê de hene ye. Ev tişt bê guman ji bo civata kurd bi giştî û taybetî ji ciwanên kurd li swêdê ji derbas dibin.

Hevalên hêja,

YCK, yekitiya xebat û hêza ciwanên kurd ya li Swêdê ye. Lê civata kurd li Swêdê ne tenê ciwan in, her wisa kategoyiyên din yên civata me jî henin. Kal û xort, jin û mêr, gundî yan bajarî, karker yan xwendevan, em kurd ji wekî her civatek din ji gelek aliyan ve pêk tên. Berpirsiyariya me teva ye ku li aliyekî dive em yekîtî û xebatên her aliyekî civata xwe xurt bikin, lê li aliyekî din jî divê em yekîtî û xebata tavahiya civata xwe jî xurt bikin. Em perçeyên ji yek kutleyek in. Ji başûr yan ji bakûr, ji rojhilat yan ji rojava, soran yan goran kurmanc yan feylî yan lorî, em tev ji yek welatî ku hatiye parçekirin û ji yek neteweyek ku hîn jî ji hemû mafên xwe yên neteweyî û însanî bêpar e nin. Û em tev ji ji welatê xwe dûr li bakûrê dinyayê, li vir li swêdê penaber in. Ev tiştin ku dibin esasek ji bo yekitiya xebat û rêxistini ya civata me kurdan li swêdê. Em her beşek ji civata kurd xwedî ew berpirsiyariyê ne ku bikaribin yekitiya civata xwe ava bikin, biparêzin û xurt bikin. FKKS nişana ev yekitiyê ye. Bi her kêmanî û qelsiyên xwe ve ji bo civata kurd li swêdê û her wisa bi avahiya xwe ya neteweyî û demokratîk ve ji bo civata me bi tevahî nimûneyek serbilindiyê ye. Eger ew muşterekên ku min binav kir tunabûna eşkereye ku hewcedariya avakirina rêxistinên taybetî ji bo her beşek civata me û ji bo tevahiya civata me ji ne pêwîst bû. Em wekî ciwan dikarîbûn li gel ciwanên ji milletên di, wek civat ji li gel kesên din ku li civata swêdê -çi swêdî çi biyanî- henin bixebitin. Lê wekî ku hûn dibînin, em kurd rêxistinên xwe ava dikin, yekitiyên xwe ava dikin da ku bikaribin bi wan pirsên taybetî ku bi şexsiyeta me ya neteweyî re girêdayî ne, çareser bikin. Ji ber vê yekê ji, pêwîstiya me, bi xurtkirina avahiya rêxistinî û bihêzbûna rêxistinî ya civata kurd bi tevahî, heye. Di warê rêxistinî de, ev berpirsiyarî, ji aliyek ve bi avakirina rêxistinên her beşek civata me tê bi cih anîn. Lê divê girêdanek vekirî û zelal di navbeyna van beşên civata me de jî hebin ku em yekitiya civata xwe kamiltir bikin. Ev berpirsiyariyek giran e, li ser milê her ferdek civata me ye û xwedî gelek zehmetiyan e. Lê pûwist e û tiştê pêwîst ji divê em xwe bidin ber.

Nûnerên birêz, hevalên hêja,

Ez hêvîdarim, kongreya 6.mîn ya YCK di xurtkirin û bihêztirkirina yekitiya ciwanên kurd û civata kurd li swêdê de, bi dîtin û biryarên xwe ve bibe hengavek taze û pêşketî. Bi van hêvî û daxwazên xwe ve ez careke din silavên xwe yên biratî li ser navê Komîta Giştî ya FKKS diyar dikim serkefin bo xebat û têkoşîna we re dixazim.

Bijî YCK li Swêdê !

Em bi hev re xurttir in

XEBATÊN NEH SALA YA KOMELA DEMOQRAT A JINÊN KURD LI STOCKHOLMÊ

Komela Demoqrat a Jinên Kurd di 1992.11.01 de, kongra xwe ya nehemîn pêk anî. Li gor biryara Kongra "Komela Demoqrat a Jinên Kurd", "Ji roja kongra avakirina Yekitiya Jinên Kurd, Komela me wek, komelê fonksiyona xwe tijî dike û fesih dibe.

Ji sala 1992.11.02 wir de jî hemû endamên Komelên Kurd". Ev kongre, kongra dawî ya "Komela Demoqrat û Jinên Kurd" bû.

Ger em xebatên Komelê di van 9 salan de di ber çav de derbas bikin, em dibinîn, ku çiqas rewşa jinên kurd dest nade ji bo bi dest kirina wextên vala jî, dîsa gelek xebatên hêja û giring hatiye kirin.

Me di van 9 salan de 3 şevên mezin amade kirin. Di van hersê şevan de jî program; bi girînî ji koro, folklor, tiyatro û dengbêjên komelê pêk hat. Şevên me; her tim nîşandana xebatên komelê bû. Cara ewil rêxistinekî ya Jinan a serbixwe li Swêd; grûbên xwe yên folklor, tiyatro û wek din pêk anîn. Komela me, bi xebatên xwe yên kulturî, xizmeta pêşta çûyîna, çanda kurdî kir. Bi qursên xwe, bi minaqaşe û semînerên xwe yên li ser wekheviya jin û mêran ve pirsa jinan xist nav rojeva civata kurdan li swêd.

Salên pêşî, me civînên xwe li malan çêdikirin. Cihên me tûne bû. Têkiliyên me bi meqamên alîkariya komelan hindik bû. Lê di van salên dawî de, komelê di nav rêxistin û meqamên alîkarî ya komelan a swêdiyan de jî, ji nêzik ve dihat naskirinê.

Me hin karan bi jinên Rojhilatanavîn û komelên jinên swêdiyan re kirin û "Platformek li dij rasizmê ava kir, Panelek li ser "Jinên Rojhilatanavî" amade kir û civîna agahdariyê li ser Kurd û Kurdistanê pêk anî û xebatên wek din bi cih anî.

Hebûna lokala komelê di van 3 salên dawî de, ji bo xebata komelê pêşçûyînek, mezin bû. Heta nuha 4 karkêr li komelê kar kirin. Di lokala komelê de gelek qurs, civîn çê bû.

Me ji bo girtiyên siyasî li Kurdistana Bakur û kurdên penaber ji Kurdistana Başûr re çend caran alîkari şand û belavok bela kir, meş, xwepênişandan çêkir. Heta ji destên me hat, me piştgiriya tekoşîna gelê xwe kir.

Komelê, roja zarokan amade kir û di wê rojê de xebata zarokan wek folklor, koro û wek din nîşan da. Gruba tiyatro "Medya" ya komelê, di van salan de, 3 tiyatro leyîstin. Tiyatroyên ji aliyê Zilan hat nivîsandin û heval Serpil jî regisoriya wan toyatroyan kir- û gelek endamîn komelê di vê xebatê- de beşdar bû.

komelê, rêxistina jinan li welat û wel dom bû. Me gelek qursên din jî wek ziman, instrument pêk anî.

Di van neh salan de gelek xebatên din jî çê bû. Lê ji ber ku, hêj marên hevalan ku aktif kar dikirin kêm bû, me pirr tiştên din xwest çêkirn lê rewşa me destûr ne da. Lê, em bi serbilindî dikarin bêjin ku komela me hertim di xebatan de cih girt û bi aktifî kar kir. Xebata jinan ji bo kemela xwe pirr hêja ye, çimkî ji bo van xebatan hevalên berpirsiyar û endamên komelê gelek fedakarî kirin e û heta zarokên wan jî, di nav xebatên komelê de mezin bûne.

Me wek komelê fonksiyona xwe tijî kir. Em hatin ew merhalê ku em êdî dikarin gavekî jî, pêş bavêjin. Li ser bingeha "Komela Demoqrat a Jinên Kurd" bi alîkairya jinên kurd ku di komelên kurd li belediyan de cih girtine ve "Yekîtiya Jinên Kurdistanê" ava bikin û xebatên xwe firehtir bikin.

Navên tiyatroyan ku hat amadekirin; Kawûşa Jinan, Ez nizanim mêrê min dizane, Destana Kurdistanê bû. Cara ewil jinên kurd li swêd, tiyatroyên xwe pêk anîn.

Di "Dibistana Bilind a Gel" de jî, komelê gelek caran qursên dido (2) rojî ji bo endamên komelê amade kir. Qursên me, li ser, dîroka jinan, xebata

Şermîn Bozarslan

Seroka Komela Demoqrat a Jinên Kurd bû.

www.arsivakurdi.org

Tîpa Kurdistan di gruba xwe de bû şampîyon

Tîpa fotbollê ya Kurdistan li bajarê Falköping' ê di gruba xwe ya ku ji şeş tîpan pêk dihat de, bû yekem.

Tîpa Kurdistan bi lîstikên xwe yên delal, teknîka xwe ya baş û herweha bi kollektîvbûna xwe bala hemû temaşevanan kişand.

Di sala 1992 - an de di listîka fotbollê - ya bi heft kesan - li hember her şeş tîpên din maçên xwe bi serkeftin qedand. Ji bo rojên pêş hêviyên xurt dan hevalbendên xwe.

Tîpa Kurdistan, di çar maçên xwe de zora tîpên li hember xwe bir û di maçekê de jî bi tîpa din re wekhev ma.

Di her pênc maçan de Tîpa Kurdistan 15 gol avêt û 5 gol jî xwar. Bi vî awayî 13 puan stand û bû şampiyonê gruba xwe.

Tîpa Kurdistan û kurdên li Fallköpingê rûdinin, piştî şampiyonbûna xwe, spasiyên xwe ji bo hevalê fêrker Remzî Zaxolî diyar kirin û hêviya berdewambûna alîkariya wî kirin.

ENCAMÊN MAÇÊN TÎPA KURDISTAN EV IN :

Maç		Puan
Tîpa Kurdistan - Klang & Co	2 - 1	3
Tîpa Kurdistan - FVK	1 - 0	3
Tîpa Kurdistan - FC Carlsbergs	1 - 1	1
Tîpa Kurdistan - OZZ	4 - 3	3
Tîpa Kurdistan - FABK	7 - 0	3

www.arsivakurd.org

ÇÎROK

Dr. Fendî

TEKERLEK

Berî demekê çûme ba dosteke xwe mêhvandariyê. Min ew di nava cihan de dirêjkirî dît. Wê gavê min jê pirsî:

-Xwedê xêr bike, çi hawalê te ye?, wî jî:

-Bi serê te ez pirr diêim, lê niha hinekê baim. Dîsa serêê li min zor kiribû, lê bêhtirîn bi "tebayên" wê diêim.

-Têba?!

-Ne pirse, ya hatî serê min newê serê gurê çolan!

-Xêre, titin qewimîne?!

-Na, na. Deka rûne, ezê tevekê ji te te bêjim (hildim). Wî gazî hundûr kir da ku titeke vexwarinê bo me bênin. Min dîsa pirsî:

-Deka zû bêje te got çi?

-Dûhî serêa min dîsa dest pê kir. Min got: ezê hinekê li ser xwe bigerim; ji ber ku her carê mi welê dikir û pitî çendekê ew li min siviktir dibû. Çûme wê newala li binê çiyayê me; min xwe li binê kevirekê dirêj kir û berê xwe da rojê... Bi çavgvekirî serê bêhtir dibû, mirov digot wexta her du çav bipeqin, bo vê jî min ji binî newêra wan vekim. Çaxeke dirêj derbas bû... Hin bi hin çavên min germ û giran dibû... Min hew dît ku vaye zelameke li ba min rûnitiye, kîsê xwe yê titinê daniye li ber xwe û çixara xwe dipêçê. Di cih de min çavên xwe vekir (belkir)- bi tîrêja rojê re janê da serê min, lê belê min tu kes li dorana xwe nedît. Çavê min ji ber xwe dîsa hatin dadan...

Pitî çaxeke dirêj, dîsa ew xweya û got: "Bila tirsa te ji min nebe!" -vêre- vêre min çavên xwe vekir û ji xwe re got: "Ya qenc ewe ku ez ji vir bazdim û xwe zû bigihînim malê, berî ku titek bi serê min were!!", lê belê ji serêê jî min nedixwest xwe bihejênim, bo vê jî mecbûr bûm ku çavên xwe careke din darim.

Çaxeke xwe derbas bû... Tu tit nedixweya. Dîsa ji xwe re ponijîm (fikirîm) "Gelo herim malê yan na?"Gelo ew ki bû, yan jî raste yan na?". Min hew dît ku zelamokê min dîsa xweya; çixara wî didestê wî de û got: "Bila ev cara paî be, ger tu çavên xwe miço-belo (dadî û vekî) bikî, tu wê nema karî min bibînî: bila serê te jî heya êvarî biêe! Ger bixwazî tû dikarî herî malê, kesî destên te negirtiye, fermo!". Dîsa min got ezê çavên xwe vekim, lê belê mereqa min zêde dibû û herweha min ziravê xwe anî xwe û di dilê xwe de soz dayê ku ez bi ya wî bikim. Wê gavê wî destê xwe bi newalê ve kir û got:

-Tu wî kesê he dibênî?, min dît ku zelameke bi titeke re ve mijûl dibe. Di dilê xwe de min got:

-Tu behsa wî yê ku bi wî titê re ve mijû dibe dikî?

-Erê, ew bixwe. Dixwazim çêroka wî bo te hildim, lê belê em divê hinekê xwe nêzikî wî bikin.

-Ma bi çavnoqandî?

-Ma tu çawa min dibînî?

-Nexwe çûyina me jî wê welê be. Li titekî nefikire û tê bîbînî ku em li wê dêrê ne; min jî biya wî kir û min hew dî ku va ye em li nêzîkî wî zelamê di newalê ne. Wî bi tekerlekek (dolabek) kevin yê otomobîlan (tirimbêlan) girtî bû û ew ber bi çiyê ve dixindirand, çendek jî di newalê de ketî bûn di nava avê de. Zelamokê min tiliya xwe pê ve kir û got:

-Ew zelamê he, li bajêr, li alaya eskeriyê hostatiya dîwaran dike û hostayeke pirr kêrhatiye. Li wê dê dixwe û diraze. Di destpêkê de wan ew di avakirina dîwarên hûndûrîmundûrî de nedixebitandin. Gelek kes dibêjin ew keseke dîno-mîno ye. Lê belê, gelek jî dibêjin: "Bi xwedê aqilê wî ji yê me gelekan bêhtire, bes em ji zimanê wî fêm nakin". Ew care-

www.arsivakurdi.org

kê di ber surha alayê dibore û çima milê wî li dîwarek yê wê yê ji hevde ketî (petot) nakeve û ew tê xwarê. Hinek jî dibêjin, wî ji qastî milê xwe lêxist û anî xwarî.). Ew hema nemirdî nake, çakêtê xwe ji milê xwe dike, li ber dîwêr dirûne û wî hêdî-hêdî bi hikeberî lêdike (avadike). Serokeskerên alayê lê dicivin û dibêjin ku "Çênabe ku mirov wan dîwarên kevnare û dîrokî bîne xwarê. Ji nûve lêkirina wan jî wê qet nemînin (xuyanekin mîna berê". Ew li wan weha vedigerênê: "Na, na, ne welêye! Ez hostayekim ku bi wan dîwaran xwe dizanim. Ger îro nekevin, bêgoman wê sibe bikevin; ji xwe di nava wan de mirinahî hatiye veartin. Gava ku bikevin kî zanê ku wê canê bi hezaran kesên bêguneh bistîne! Zû, ne dereng divê hemû dîwarên weha bên herifandin û li çûna wan hineke dinsaxlem, bi heskeberî bên avakirin. Ji xwe ev dîwarên he dimênin mîna dîwarên heps û zindanan-bêhna mirov teng dibe gava mirov li wan mêze dike, bo vê çendê jî divê yên ku nûjen bên lêkirin têr derî û pencere bin!"

Min û hinek ji mala wî havalî bi bêdengayî guharî wî dikir û me nedixwest ku em vê "têba" wî nîvqurmiçandî bikin. Wî bêveqetandinî berdewama "serpêhatiya" xwe kir:

Erê havalê min yê hêja, ez gihabûm kurê, ha, pitî çendekê, çendek ji wan serok eskerên ku li dijî êxistina wan dîwaran disekinîn tên guhestin û diçin dereke din. Bo vê jî niha ew bi serbestî çi dîwarên petot (ji hevdeketî) heye tîne xwarê û wan ji nû ve lêdidke. Niha navê wî kirine "Hostayê nûjenker". Lê belê dibêjhin nexweiyek wî heye, gava pê dikeve ew ji alayê derdikeve, bi serê çolan dikeve-bi rojan navegere alayê. Bi titên ecêb ve mijûl dibe û herweha îro jî rojek ji wan rojên wî ye. Mesele, gelek caran diçe nava zarokan û dixwaze bi wan a bibe, lê ew heya niha xwe jê vedididn, ji ber ku ditirsin ku ew her yekî wan imaqekê bi wan ve bizeliqîne. Hingî ew ji wan re dibêjê ku ew topiskek xwe wê li wan nexe û ew ji dil û can dixwaze bi wan a bibe, lê belê zarok hê bi dudilîne û xwe jê didin pa.

Berî demekê ew çû bû li ser çemê ku di pit bajêr re derbas dibe, kevir dikiand û dixwest ku berê wî hinekê biguherê, bide li ser qeteke bajêr. Ew bi çendên rojan bi vî karî ve mijûl bû. Gelek bajarî gilîyê wî li alayê kirin. Bersiva alayê jî bo wan weha bû: "Bi xwedê em îê xwe jê nayênin! Ger hûn gelekê zor dibênin mal û dinanên xwe ji vir bar bikin! "Hinek jî dibêjin": "Korro, ew qenc dike! Te hew dît bi vî awayî em ji van dikandarên cirr nexwe xelas bibi!". Bajarî jî newêrin deng bikin, patika xwe dixwerênin û bi ûnde vedigerin.

Erê havalê hêja, ya rastî min çiqasê dixwest çavên xwe vekim û bizanim gelo ew xewne, yan na, lê belê weke ku min ji te rehilda min "soza" xwe ji zelamokê xwe re da bû û êdî çênedibû ku soza xwe bikînim, hem jî min dixwest wî kesî ji nêzîk ve nas bikim. Ji xwe serêa min ji mêj de ji bîra min çû bû. Min xwe negirt û ji zelamokê xwe pirsî:

-Gelo ew çima bi wan tekerlekan ve mijûl dibe?, zelamokê min jî:

-Vê yekê tû dikarî ji wî bixwe bipirsî. Min jî di dilê xwe de jê pirsî:

-Bo çi bi wî ve jimûl dibî?

-Dixwazim wî bibim serê ka.

-Bi vî çiyayê tejî darûdevî; kevir û servazî ve?! Em bêjin dîsa nexeme, lê çima tu wî diwê rêya otomobîlan ve nabî?

-Herkes dikare bi wê rêyê ve bibe! min dêhna xwe da yê û dît ku ew wî bi wê rêya ku ew carekê tê ve hatî xindirandin (gêrkirin) ve ber bi ka ve dibir û ji binî jînedisekinî. Min dîsa jê pirsî:

-Çima dixwazî wî di wê rêyê bixwe ve bibî?

-Ya herî giring jî ew bixweye!

-Min titek ji vî karê te fêm nekir.

-Gava ev tekerlek ji jor ve hatî gêrkirin, wî di rêya xwe de ew geyakokên reben, belengaz perçiqandinye!

-Lê belê tu wana bi vî awayî careke din diperçiqînî?

-Daxwaza min jî nêzî vê yekê ye. Ji wir ve wî hinek perçiqandiye û hinek jî neketine diber vê gêrkirina wî de û hatine parastin. Bi vî çawayî yên ku hatin parastin li ser hesabê yên din, ku zeifok mane, "qelew" bûne. Dixwazim vênewekheviyê ji holê (meydanê) rakim!

-Bi çi awayî?

-Geyayên ku hatine perciqandin bixwe qîma xwe diênin û dibêjin: "Vê carê hineke ji yên h atîn parastin jî wên bikevin li ber vê gêrkirina ducare de û wê nisbeta yênku hatine perçiqandin zêde bibe û bi vî awayî wê bêeke mezin bibe weke hev û bi hev re dest bi gurrbûn û gebûneke nûjen bikin. Ji xwe tû rola yên ku ji ber her du caran jî bimînin parastin wê tunne be.

-Bo çi hinekê bêhna xwe venakî?

-Ger ev tekerlek careke bêhtir li derekê bisekinê wê geyakokên wê de jî zerarê ji vê sekinandinê bibînin.

-Pirseke ya min ya exsî bixwe heye?

-Bo pirsê divê mirov netirsê!

-Serêeke min heye ku heya niha tû dermanan lê fêde nekiriye, tu bo vê çi dibêjî?

-Ger tu li benda min bimênî da kuvî bigihînim serê ka-û ya rastî jî pirr ditirsim ku ev ji destên min bifelitê û ewqas zahmetê min dîtî wê biçe avê de- û li aliyê din jî divê wan tekerlekên ku di newalê de, di nava herrî û cirravê de mayîn jî bibim serê kas. Wê çaxê em dikarin rûnin û li ser vê serêa te biaxivin. Lê belê ya qenc ew e ku tu bixwe dermanê wê bi destêxwe peyda bikî!

Bi serê hevaltiyê, min jî di cih de çavên xwe vekir (bel kir) û min dît ku va ye ez di nava xwêdanê de il û pil bûme; laê min wê giran dibe. Rasterast bezîme malê. Bi serê biratiyê ji dûhî ve di nava cihan de ji ber taya (êa) wê "çavnoqandinê" tu halê min tunneye. Min nexwest vê yekê ji malê re hildim; lê belê ba bû ku tu hatî û min ev yeke ji dilê xwe derêxist û niha pê dihesim ku ev giraniya li ser laê min hinekê siviktir bû.

Pitre em bi hev re derketin derva da ku hinekê li ser xwe bigerin.

HINGI

Aşma gulana, wextê çînayîşê cew û mercûyano. Wesaro gonar heme hawa ra çîçegan reydi ki xemilnayebi, cay xwi zerd bîyayîşê tabîatî rê verdabi.
Xeynê dar-ber û ver û verê ênîyan, deran û mergan vêşêr keskêya tabîatî kemî bîbî.
Rojê yew mêrdek û gedê xwi ki palî ra yenê keye, cenîya jê(yey) nanê mîyandê rojî ana jîni ver di ronena. Mêrdek û gedê xwi(qij) nanê xwi wenê. Werdişê nanî ra pey, mêrdek pal dano ki tikêkê boya xwi bigîyo, cenîya jê vana:
- Mêrdek arişê ma qedîyawo! Yew cem ya mendo ya nêmendo. Mi tene degroto çiwalan, fekê jîni deşto hedirnawo. Ti gerê meyşti şorê arê.
Mêrdek rojo bîn şefeqê cosera çiwalanê tenî(tahil) herdê xwi wenano, keye ra vejîyeno teber, kuweno rayîdî ser raşt vera xwi dano Akragi şono ayre(Ayre ro dê Pîranî ver di awki reydi xebitîyaynê). Mêrdek ki ayre reseno, hewştê ayrî di çiwalanê tenedê xwi herdê xwi sera roneno, tek tek çiwalanê xwi kirêşeno, gêno beno zeredê ayre di roneno. Mêrdek hewnîyeno ki ayre têserawo. Aşvançî ra vano:
- Xal 'Elî, nobi key yena mi?(Xal 'Elî namê aşvançî yo). Xal 'Elî vano:
- Nobi, ancax hetê êrî ra yena to.
Mêrdek ayre ra vejîyeno, şono teber bindê sey(sirsî) da yew gozêri di qelibîyeno ki tikêkê boya xwi bigîyo. Tikêkê nabênra vîreno, mêrdek xwi pîze di vano "Ez şora ro di xwi bişûwîya" wa eno qeş û qolê soringa yabanî mira şoro, tira pey ez go(do) asanba.
Mêrdek bindê sey da gozêr ra wardeno xwi ser, raşt vera xwi dano ro. Ki roy heti resa, cilanê xwi xwi ra vejeno şono kuweno roy mîyan. Dest bide keno ki xwi bişûwiyo. Mêrdek tîncî û talay vera veşawo, teriqîyawo, bîyo sey sarbûna wişk û biring. Eno nabên di yew mêsa hingimênî yena dormedê jê di şona yena, kena vingi-vingi. Sekeno nêkeno nêşêno hingi xwi ra biqewirno. Fek hing ra verdano. Hingi dormedê jê di ki şîy hamey, şona hajetê jê ser o nişena. Mêrdek serê xwi têşaneno beno ano, vano:
- Ax mi aqildê ton...aya, to dari dî to tira hingi werdi.

Not: Akragi, yew dewa qeza Pîranî ya.

Arêkerdox: Mihem Himbêlij.

www.arsivakurdi.org

هونەری کەنیسە بن کە بۆ زۆربەی زۆری ئێمە شتێکی نەناسراوە تاکو ئێستا. دکتۆر عەبدوڵ باقی کە لەئەوروپاوە هاتبوو چاوی بە هەموویان کەوت و فەحسی کردن و خۆشبەختانە هەمویان لەش ساغ دەرچون بەپێی فەحسەکانی د.باقی.

پرسیار: خانەی منداڵان، واتە کۆمەڵی توێژەری کۆمەلایەتی، ئەمیش بوونی نییە لەم خانەیەدا، سەرباری ئەوەی کە هەموو کارمەندەکانی ئەم خانەیە جگە لەکاری ئێرە کاری تریشیان هەیە و ئەمەیش لاوازیێکی تری ئەم خانەیەیە، من هیچ جیاوزیێکم لە نێوان پەروەندەیێک و پەروەندەیێکی تر دا بەدی نەکرد.

سامی: ئەو کارە زۆر پێویستە و بڕیارمان داوە کە ئەنجامی بدەین، چ بە رۆژ چ بە شەو، خەڵکانی شارەزایان لەلا دبنێین وەکو سەرپەرشت یان وەکو توێژەر. تا ئێستا دوو کوردی دڵسۆز لێرە بوون و ئەو کارەیان خێرخوازانە ئەنجام دەدا.

ئەنفال واتە مرۆڤی سەر بەرز

پرسیار : ئەنفال لە مێشکی هەموو منداڵێکدایە.جا ئەگەر یەکێکیان لێی پرسیت ئەنفال چییە ؟ تۆ چ وەلامێک بە گونجاو دەزانیت ؟

بەیان : ئەنفال واتە هەبوونی کورد و کەرامەتی ئافرەت و کسایەتیمان حەلاڵ کراوە لەبەردەم ئەوانەی کە ئەنفالەکەیان کردوە، بچوکەکان نازانن چیە و گەورەکانیش بە زیندان و چاوبەستنەوە دەزانن، زۆرجار بەتایبەقەندییێکی دەزانن بۆ نان پەیداکردن. بەلام من حەز دەکەم کە ئەو منداڵانە بەجۆرێک فێر بکەین کە ئەنفال واتە مرۆڤی سەر بڵند و دەنگی نوێی گەلێک.

دار خانووە یان درەخت

پرسیار :حەزدەکەم بگەڕێمەوە لای سۆزان وەکو مامۆستا و پەروەردەوانی دڵسۆزی خانەکە و بزانم بەدەستی چییەوە دەناڵێ.

سۆزان جگە لە وانەکان، چیرۆکیشیان بۆ دەخوێنمەوە و ناچاریشم کە بیانکەم بە چەند بەشێکەوە، هەندێکیان حەزدەکەن بچنە دونیای گەورەکانەوە و هەندەکەی تریشیان منداڵترن. هەندێکیان چونکە بە زمانی عەرەبی خوێندویانە ئێستا کوردییەکەیان زۆر بۆ ئاسان نییە چونکە هەر ئەو (دار) ەی کە دوێنێ بە زمانی عەرەبی (خانو) بوو، ئەمڕۆ مانای (درەخت) ە.دابڕینی ئەم وردیلانە لە زمانی زگماکی خۆیان گوناهێکی گەورەیە.وەکی تر شتەکان ئاساین، بەیانیان لەدوای نان خواردن خوێندن، و ئێوارانیش خەوتن و دواتر پێکەوە دەم شیرین دەکەین.

پرسیار : بەیان ئەی تۆ ؟

بەیان:ئەگەر دەزانی بیر لەچی دەکەمەوە بۆ بەختیاری ئەم منداڵانە، بڕوا ناکەی.بەهەرحاڵ خەونێکی خۆمەو هەوڵی بۆ دەدەم.

پرسیار: دکتۆر سامی، دوا ووتەت؟

د. سامی: حەزدەکەم گوڵێکی زەرد بدەمە دەستی منداڵانی دەرەوەی وڵات، باوەڕێکی زۆرم پێیان هەیە، با هەوڵێکی پتەورتر بدەن بۆ ئاوەدانکردنەوەی وڵاتەکەمان کە ماوەیەکی زۆر دەخایێنێت، سوپاسیان دەکەم.

وەکی تر چاوێکم بە لیستەی خواردنەکەدا گێڕا، لیستەیێکی نوێ و رێک و پێک بوو، خواردنێکی زۆر چاک کە لە زۆر ماڵی کوردستاندا ئەو جۆرە خواردەمەنییە ناخورێت، من خۆم چەند جار بەبێ ئاگادارکردنەوەیان، سەردانییانم کردووە و خۆراکەکەیانم بینیوە.

جگە لەوانەی کە لەسەرەوە ناویان هاتووە، چەند کەسێکی تریش لەهەردوو خانەکەدا کار دەکەن وەکو : خانم پرشنگ (دکتۆر)و خانم نەزیرە و کاک جەلال (مامۆستا)، کاک جەلال مامۆستای قۆناغە جیاجیاکانی خوێندن بووە هەر لە سەرەتاییەوە تاکو ئامۆژگای بەرێوەبردن بەلام ئێستا لەوێ کار ناکات و هەروەها دوو کەسی چێشت لێنەر.ئەو شمەکانەی کە لەوێ دان بریتین لە تەختی دانیشتن و مێزی نان خواردن و تەختی خەوتن .. هتد.

من و چەندکەسێک (لەوانە رۆژنامە نووسێکی ئەمریکی)، لە ئاهەنگی کردنەوەی خانووە نوێیەکەدا ئامادەبووین. خانووێکی تابلێی فراوان و دڵنشین،ژمارەیێکی زۆری ژوری گەورە، هەرمنداڵە تەختی نوستنی تایبەت بە خۆی چێشتخانەیێکی فراوان و رێکوپێک. بڕیار وابوو کە ژمارەی منداڵەکانیش زیاد بکرێ بۆ (٣٠)منداڵ.

فایلی دارایی

بەیان خان وەکو بەرپرسیاری دارایی خانەکە، بەووردی باسی هەموو داهات و خەرجی خانەکەی بۆ کردم و لەپاشانیش کۆپی ئەو فایلانەم وەرگرت کە هێجگار زۆرە و بە ووردی هەموو کارە داراییەکانی تێدایە وەک داهاتەکان، خەرجەکان، هەموو ئەو پارانەی کە گۆڕدراونەتەوە و هەموو ئەم نوسراوانەیش مێژوەکانیان لە تەنیشتییەوە نووسراوە و نرخی دۆلار لەو کاتانەدا.

من وام بەباش زانی کە لێرەدا تەنها کۆی ئەو داهات و خەرجانە بنووسم کە لەسەرەتای ساڵەوەیە تاکو مانگی حەوت، نەک مانگ بە مانگ.

بەشی یەکەم :-

داهاتیخانەکە

بریتییە لە (٧٠٠٠) دۆلاری KRA لە لایەن دکتۆر - هێلینا- وە دراوە بە کرێ. و هەروەها (٦٩٠٠) دۆلاری تری KRA و هەندێک تریش.

سەرجەم : ٢٧٧٠٠٢١ دینار.

بەشی دووەم :-

خەرجیخانەکە

A- (٦٧٤٢) دینار خەرج.

B- (٩٠٤٠) دینار موچەی کارمەندان.

C- (١١٧٥٠٦٥٠) دینار خەرجی چێشتخانە.(ئەمە بێجگە لەو برنج و رۆن و ئاردەی کە لە لایەن کۆمەڵە خێرخوازەکانەوە پێشکەش کراوە.)

D- (٢٣٠٥٦) دینار مۆبێل.

E- (٢٠٠٠) دینار کرێ خانو.

F- (٨١٣٩٠٣٥٠) دینار جل و بەرگ و پێویستی منداڵ.

سەرجەم : ٦٠٧٢٨ دینار

بەشی سێیەم :-

پاشەکەوت

ئەوەی کە بەیان خانم پێی راگەیاندم، تا ئێستا (١٠٠و٠٠) دینار یان لە بانک دا هەیە.

تێبینی: ئەم حیسابە لەمانگی یەکەوە تە مانگی حەوت دەگرێتەوە، و من دوا سەردانم بۆ ئەوێ لە نیوەی یەکەمی مانگی هەشتدا بوو.

www.arsivakurdi.org

واخانوویەکی گەورەی ترمان گرت خواردنمان گۆری...هتد.

کوردەکان لە جیاتی ئەوەی پشتی پرۆژەکەمان بگرن، دەچن بە ئوروپیەکان دەڵێن گۆشتی کەم بە منداڵەکان دەدەن، کوردستان ئەورۆ لەبارودۆخێکی دارایی زۆر سەختدا شەر لەگەڵ مەرگدا دەکا.

ئەم دەنگە رای هەموو ئەندامانی خانەکەیە و دەنگی KRAیشە هەر لەم بارەیەوە دوکتور سامی دەڵێت:

ئەو یارمەتیانەی لەدەرەوە دێن هەندێ راسپاردەی لەگەڵ دایە، دکتور هێلینا ئەم هاوینە حەوت هەزار دۆلاری تری هێناو پێی‌راگەیاندین کە یارمەتی بەرێوەیە، جارێ وای بە چاک دەزانم دوو تا سێ کەس بەکرێ بگرن، دوواتر بیر لە کرینی خانوو بکەنەوە.

ئێستا خانوویەکی گەورەترمان گرتووە، نیاز وایە تا سی منداڵ وەرگرین بە هەر دوو خانووەکەوە، جا ئەم شتانەمان بۆ نەدەلوا لە رابردوودا.

پرسیار: لە رۆژگارێکی وا سەختی کوردستانێکی وێرانکراودا کردنەوەی پرۆژەیەکی بەرهەم هێنەر کارێکی ئاسان نیە، بەڵام خۆ خەریک کردن بە پرۆژەیەکی مەعنەویش بێگومان کاردانەوەیەکی پۆزیتیفانەی دەبێ بۆ منالەکان.

د. سامی: خاچی سووری سویدی بەڵێنی ناردنی هەندێ کارخانەی بچووکی داوینەتێ، ئەمە لە لایەک، لایەکی‌ترەوە ئێمە پێویستیمان بە چەند ئامێرێک هەیە کە ئەورۆ لە کوردستاندا وەدەست ناکەون یان زۆر گرانن. پرۆژەیەکمان پێشکەش بە خاچی سووری سویدی و بۆ رێکخراوی منالْ پارێزی سویدی کردووە بۆ ئەوەی هەندێ ئامێری ئاوامان بۆ بنێرن کە لە جانتادا جێگای ببێتەوە. هیواداریین سەربگرێ.

بەڵام ئەم منداڵانە دەبێ خۆ بە شتێکەوە خەریک بکەن بە تایبەت لە زستاندا، جگە لەمەش بەشدار بوونیان لە خولێکی هونەری وەکو موسیقا، وێنەکێشان...هتد. پێویستییەکی ترە.

بەیان خانم لەم بارەیەوە، لەهەمووان گورجوگۆڵتر دەردەکەوێت:

بەیان: هەندێ لەمناڵەکان خۆیان بە نەخشەکێشانەوە خەریک کردووە،هەڵبەتە وەکو ئارەزوونێک نەک وەکو خولێ، ئێمەیش ئەو وێنانەیان لەژوورەکانیاندا بۆ هەڵدەواسین، هەروەها بیرمان لە کردنەوەی پێشەنگایکی تایبەت و هەندێ شتی تر کردۆتەوە.

پرسیار: وەکو چی؟

بەیان: نامەیکمان بۆ پەروەردەی سلێمانی رەوانە کرد، بۆ ئەوەی چەند منداڵێکمان لە خولی سیرامیک دا بەشدار بن، بەڵام بەداخەوە کە بێ وەڵام ماینەوە.

پرسیار: ئەی هەوڵدانی تر؟

بەیان: ئێستا مەڵبەندێکی رۆشنبیری ئاشوری کراوەتەوە، چەند لاوێک خەریکی سیرامیکن تێیدا، من وەکو ئەندامێک بەڵێنی ئەوەم لێ وەرگرتوون کە چەند منداڵێک فێری سیرامیک بکەن، جگە لەمانەش سەردانی بەرێوەبەرایەتی چالاکیە هونەرییەکانم کردووە و بەڵێنی ئەوەم لێوەرگرتوون کە سەردانیمان بکەن و لەبواری مۆزیقا و نەخشەکێشان دا یارمەتیمان بکەن.

ماوەیکی زۆرتر لەگەڵ بەیان خانم دا قسەم کرد و چەند جارێکیش سەردانی نووسینگەکەیم کرد. هەستم بە رۆحێکی پڕ لە ئاوات و دڵسۆزی کرد.دڵسۆزیێکی کەم وێنە ، هەستم دەکرد کە ژیانی پرە لە ئاواتی مەزن بۆ ئەو وردیلانە، بەیانیان ماوەێک لەدادگا ماوەێکی تریش لە خانە، ئێواران ماوەێک لەنووسینگە وەکو پارێزەر و ماوەێکی تریش لە خانەکە وەکو لێپرسراوی دارایی. ئاواتی زۆرە و بەدی هاتنیشیان سەخت نیە.

چەندجارێک لەگەڵ مامۆستا سۆزان دا دانیشتم و بە دوورودرێژی باسی پەروەردەکردن و سەختی ژیانی ئەو منداڵانەی بۆ دەکردم و منداڵەکانیش هەموو بەدەوریدا دەخولانەوە و هەریەکەیان داخوازێکی لێ دەکرد، یەکێک داخوازی فێربوونی دەکرد، یەکێک داخوازی چیرۆکی دەکرد، یەکێک شکاتی دەکرد، یەکێکی تر داخوازی گۆرانی دەکرد...هتد.

منداڵەکان زیاتر ناوی (سۆزان و بەیان) یان لەسەر زار بوو.

سۆزان دەڵێ :بەردەوام هەوڵی ئەوە دەدەین کە سەر گەرمیان بکەین بۆ ئەوەی بێ تاقەت نەبن، دەیانبەینە تەماشاکردنی شانۆ، ناو بازاڕ، باخچەگشتییەکان، سەرچنار... هتد.توانیمان هەندێکیان بەرینە باخچەی ساوایان بەڵام هەمویانمان بردنە فێنستیڤاڵی منالان. دکتور پرشنگ هەفتەی جارێک وانەی زانستییان پێ دەڵێتەوە، بریارە بیانباتە لابور (مختبر)ەکەی خۆیشی.

پرسیار: ئەم هەنگاوەتان زۆرچاکە ئەگەر گرفتتان نەیەتە رێ؟

سۆزان: چۆن گرفتمان نایەتە رێ ؟ کاتێک رێزێکی منداڵ بەدوای ئافرەتێک دا دەرۆن (لە وانەیە لە ئەورووپا نەک تەنها دیاردەێکی ئاساییە بەڵکو دیاردەێکی شارستانیش دەژمێردرێت)، بەڵام کاتێک کە من شەش منداڵ لە گەڵ خۆم دا دەبەمە ناو بازار، گوێم لە هەزارەها قسەی نابەجێ دەبێ کە بێ گومان ئەمەیش لەپێش هەموو کەسێکدا کارێکی نێگەتیڤ دەکاتە سەر منداڵەکان. لەوانەیە بڵێن: نایان بەنە دەرەوە ! بەڵام دەبێ بزانن کە ئەو گرفتانەیش هەن.

دکتۆر سامی هەر لەم بارەیەوە دەڵێت :

نیازمان وایە ماوەناماوەێک، دوو تا سێ منداڵ بەرینە ماڵێکی خێزان دار تاکو منداڵەکان لەبارەی کۆمەڵایەتییەوە کەموکوریان نەبێت و ژیانی ناو خێزان و شێوەی پەیوەندی منداڵان لەگەڵ دایک و باوک دا ببینن. ئێستا خەریکین دەیانبەینە ماڵی خزم و ناسراوەکانیان و هەروەها بەیان خانم نیازیەتی کە بیانباتە کەنیسە بۆئەوەی ئاگاداری

www.arsivakurd.org

خانووی مناڵە ئاوارەکانی سلێمانی و تاقیکردنەوەیەکی نوێ

فایق عەبدول کەریم

-ماڵتان لە کوێیە ؟
- گەڕاوی.
- بۆچی ناچنەوە ماڵی خۆتان ؟
- سوپای لێیە.
- ئەگەر سوپای لێ نەمێنێ، حەزدەکەن بگەڕێنەوە ؟
- زۆریش.

ئەمڕۆ ئەم دەنگە لە هەموو سەرکەل و شیو و دۆڵێکی کوردستاندا وەبەر گوێت دەکەوێت، ڕوو لە هەر لایێک بکەیت ئەم خۆزگەیە و دەیان خۆزگەی تری لەم بابەتەت بەرگوێ دەکەوێت.گەڕانەوە بۆ خاک و زێد و یاریگای منالی، شتێکن کە خەڵکی کوردستان ناتوانن لەیادی بکەن. ئەو خاکەی کە دوێنێ بست بە بستی وێران کرابوو، ئەم ڕۆ بەگوڵ ئاوەدان دەکرێتەوە.

ئەوەی سەرەوە، دەنگی یەکێکە لەو منداڵە وردیلانەی (١٢ساڵ)، کە (خانووی مناڵە ئاوارەکانی سلێمانی)لەگەڵ (١٦) منداڵی تردا لە ئامێزی گرتوون.

ئەم پرۆژەیە، بەیارمەتی خەڵکی باشووری سوێد و کوردەکانی باشوور، هاتۆتە بەرهەم.من خۆم بە تاقیکردنەوەیێکی نوێی سەرکەوتوی دەزانم. شێوەیێکی ترە لە ئاوەدانکردنەوەی کوردستان، نەمامێکی گەشەکردووە و هیوای سێبەرێکی بەرفراوانی لێدەکەم و مەرجی بەردەوام بوونیشی بەدوو شت دەبەستمەوە :

١- بەردەوام بوونی یارمەتییەکانی دەرەوە، کە ئەمڕۆ بڕبڕەی پشتی هەموو پرۆژەکانمانە.

٢- بوونی کەسانی دڵسۆز، لەبۆ پەروەردەکردن و بەڕێوەبردنی ئەو منداڵانە.

ئەگەر بیر لەژیاندنی ئەو منداڵانە بکەینەوە کە بریتین لە منالانی چوار خێزان، ئەوا دەتوانینە پارەیێکی زۆر کەمتر ژیانیان دابین بکەین، بەڵام مەبەست ئەوەیە کە ئەمڕۆ، تاقیکردنەوەیێکی نوێ لە بواری پەروەردەکردنی منداڵ دا لە کوردستان سەرهەڵ دەدات. ئەوانەی بەردی بناغەی ئەم پرۆژەیەیان داناوە هەنگاوێکی مەزنیان هەڵهێناوە کە لە پرۆژەکە را دیارە.

ئەمەی کە لێرەدا دەیخوێننەوە، ئەنجامی شەش سەردانی من لەبۆ ئەو خانەیەیە.

لێدوانم لەگەڵ کاک (سامی- دکتۆرو ئەندامی باڵای KRA)، خانم (بەیان- لێپرسراوی دارایی)، خانم (سۆزان-مامۆستا)، خانم (پرشنگ- پزیشک)، کاک (جەلال....هتد....) دا کرد و هیوادارم کە بتوانم کوردانە، نەک ئەورووپییانە هەڵی سەنگێنم.

سەرەتا، دکتۆر سامی گوتی : هەر لەدوای ئەنفالە کانەوە، چەندین یارمەتیمان لەبۆ هات کە ئێمەیش بەسەر منداڵەکاندا دابەشمان دەکرد، دامەزراندنی کۆمەڵەی منداڵپارێزی کوردستان، بوو بە ڕێگە خۆشکەرێک لەبۆ ئاسانکردنەوەی کارەکانمان و بیرکردنەوە لە شێوازێکی نوێی پەروەردەکردنی منداڵان.

دوای هاتنە کایەی ئەم کۆمەڵەیە، دوو ئەندامی KRA لە باشووری سوێدەوە بە 700 دۆلارەوە کە بە یارمەتی ئەو خەڵکەی باشووری سوێد، کۆکرابووەوە، گەڕانەوە کوردستان و بریاری ئەوەیان دا کە پرۆژەکە شێوەی (خانە) وەربگرێت.ئەوسا هەر ئەو دوو برا و خوشکەی کە ئەرکی پرۆژەکەیان وەئەستۆ گرتبوو، ڕاپەڕین لەبۆ کۆکردنەوەی منداڵان و وەگەڕ خستنەوەی پرۆژەکە.

پرسیار: ئایا KRA ئەم پرۆژەیە بە پرۆژەی خۆی دەزانی ؟ و ئەوانی تر بە پێچەوانەوە ؟

سامی: هەر لە سەرەتاوە، ئەو سێ کەسە خانەکەیان دروست کرد و ئێمەش تەنها وەکو (سندوقی دارای)ی ئەوانین و پشتگیرییان دەکەین. جا ئێمە و ئەوان بەو جۆرە ڕێکەوتووین و بە پێی ڕیکەوتننامەکە کارەکانمان بەڕێوە دەبەین.

جگە لەمە بەپێویستم زانی کە سەردانیێکی خانەکە بکەم و پێویستییەکانی منداڵەکان بزانم.

لە سەردانەکەمدا، ئەوان هەموو شتێکیان بە بچوکی جێگەکەوە دەبەستەوە و ئەمەش تا ڕادەیێک ڕاستە، بەڵام هیچ شتێکیش بەبێ هۆ نیە.

بەیان خانم، پارێزەرێکی ئاشورییە و لێپرسراوی دارایی خانەکەیە و هەروەها کاری ڕێنمایی و گەڕاندن و شتی تری لەسەر شانە،لەم بارەیەوە ئاوها دەڵێت:

لەسەرەتادا دڵنیا نەبووین لە بەردەوام بوونی پارەکە، بۆیە ناچاربوین کە ڕەزیلییێکی زۆر بکەین، تەنانەت لەخواردنیشدا، بەڵام هەرگیز لە ژەمی ئاسایی ماڵەوە، کەمترمان نەداونەتێ.ئەگەر دەڵێن کە گۆشتی کەممان داونەتێ، هەروەکو کوردەکانی سوێد باسی دەکەن، ئەوا دەبێ بارودۆخی کوردستان لەبەرچاو بگرن، ژیانی خەڵکی دەرەوە و خەڵکی کوردستان وەکو یەک نیە بە هەر حال لەگەڵ جەلال‌و پرشەنگ‌دا سەرمان دەکرد بە هەموو کون‌و کەلەبەرە کانی مەزاتخانەکەدا بۆ ئەوەی شتێ پاشەکەوت بکەین، ئێستا وەکو ئەوسا ئاسۆمان لێڵ نیە، لەبەردەوامبوونی یارمەی دڵنیا بووین بۆیە بەرنامەمان گۆڕی،

www.arsivakurdi.org

شیعر

شۆرش محەممەد عەلی

سوتان

جلی گڕم کردەبەر و

بەسەرنەوتی بڕێوی خۆمدا

قاچم خزان!!

ویستیان بە ئاوی مردوان بمشۆن

پەنگری رۆح و لاشەی زیندووم

قمرێنن!!

هەناسەیەک سواری پشتی زمانم بوو

ووشەی نای بە گورتاودا

نا ...... نا ...... نا ......

هەر ئەو نایە ... گڕی لە ئاویشا بەردا!!

* * *

ئەی ئەو زەویەی ...

لە ئامێزی خۆت گرتم و

نەیانهێشت

قاچم لە پانتای رۆحتا گیر کەم

دەستم بگرە ...

با ئەو کزە بایە سووکە نەمبا!!

کە بینیشت جلی گڕم کردۆتەبەر

لسەر رایەخی نەوتی عشقا

قاچم دەکوتم

لێم گەڕێ! بسووتێم

تا دەبم بەسەمەندەر!

خۆ هیچ نەبێ

خۆڵەمێشی جەستەی ماندووم

بەسەر سینگ و مەمکتا دەبارێنم

دەڵێم گەڕێ

با بسووتێم ... با بسووتێم ...

با

بـ

سوو

تێم ...... !!

۱۹۹۰/۱/۱
هەولێر

زیندانی ژمارە نۆ

زیندانی ژمارە نۆ

وەخۆی نەگرتم ......

ژووری بەبێ دەرگا

ئامێزی بۆ کردمەوە !!

لە نێوان دڵۆپێ خوێن و چەنگێ خاک بووم

بە مردوویی ناویان لێ نام

بە مرۆ بانگیان لێ راهێشتم !!

بە زیندوویش ...

پەنجەرەی چووک و بنمیچیان

پێ ناساندم !!

وەک دوو دڵدار ...... دەمیان نابۆ نێو دەمی یەک !!

من لەوانە نیم ...

دوو دڵدار لەیەک بکەم

بەڵام ئەو ژوورە بەسەر خۆمدا

دەتەپێنم ...

ئەو دوو لێوەش لەیەک دەکەم

تا پەنجەرەکە بشکێنم و

براکەم ... بە ئاسودەیی لە دەرگاوە

بەبێ دیوار ... بچتە ژوورەوە

ئەو ژوورەی پێی دەڵێن

جیهان !!

۱۹۸۹/۱۱/٤

www.arsivakurdi.org

تیایدا دەتوێتەوە تاوەکو تاکایایەتیە ڕەهاییەکەی خۆی تێبخات.

- مێژوو بزاڤە، کارە قارەمانانەیەکانە مێژوو، مێژوو خۆی تەقینەوەی دەلالەتی گشت ئەو ساتە گرژ و شپرزانانەیە، مرۆ لەو هەموو ساتانەدا بە خۆی شتێکی لێقیت دەکاتەوە، بەوە ئەمرۆ لە دوێنێ هاوێر دەبێ، لەو هەموو ساتانەدا، هەوڵەدا خۆی داپێن بکات، هەوڵیش دەدا لە هەموو سەعاتێک چوارچێوەیەک بۆ ئەبەدیەێکی کاتینە بکێشێ. تاکە دەربازبوونێک کە لەبەر دەستدا هەبێ، لەم حاڵە زەمەنیەدا، ئەوەیە کە لەناو زەمەندا خۆی نقووم بکات، یاخود تاکە ڕێگایەک بۆ بەسەر زەمەن زاڵبوون، ئەوەیە تیایدا بتوێتەوە، ئەو کە دەرکی کرد کە ئەبەدیەت ناپێکێ، لە تاکە ساتەکەیدا بە ئەفراندن وازدێنێ، ئەو ساتەی کە ناکرێ دووبارە بێتەوە، بەم کارە بوار بۆ لەدایکبوونی مێژوو والاْ دەکا.

- ئەم دۆخە وایلێ دەکا ببێتە شتێکی تر، کاتێ کە بووە ئەو شتەی تر، بە خۆی بەسەرپێ دەکەوێ، ئەو، هەر لەسەر ئەم بەسەرپێکەوتنە وەستاویە ڕاناوەستێ، دەبێتە وێنەی خۆی.

- خوڵقانی شیعریەت، خۆی لە خۆیدا ئەزموونێکی سەربەستانەی مرۆڤایەتیە، ئەوەی کە بە ئیلهام ناوی دەبەن، ئەمە تەنیا شکۆفەکردنی سەربەستیەکەیە. ئەزموونی شیعریی بۆخۆی بە دیارخستنی دۆخی ئادەمیزادە، هەر بۆخۆشی ئەم ناوپێبەخشینە ڕەهایە سەربەستییە ڕاستینەکەی تیایدا دەسارێنێ. کەواتە سەربەستییەکەی مرۆڤایەتی، بزاڤی ئەو بوونەوەرەیە، شیعرە ئەو ناوە هەمیشەییەی بە مرۆڤ بەخشیوە، لە ئاخیرەتدا پێویستە لەسەری هەمیشە بۆ شتێک پشتیوانی بکا، هەروا ئەویش بۆ بەهایەک یان ئەزموونێکی دیاریکراو دەکۆشێ، شیعر ئەو یاسایە نابەزێنێ، چونکە جوداوازی ڕەفتاری شیعر، ئەو ئاخافتنەیە، ئاخافتنی گشت شتێک ئەوە خۆی لە خۆیدا شتێکە، دەبێ ئەو شتە چی بێ؟ ئەو شتە مێژووەکە دەکرێ بە مێژوو بکرێ (بەروار بکرێ). ئەوەی شاعیر دەیڵێ، جا ئەو گوتنە ئەوە ئەڤینبازیەکەتی (غرامیاتە) لەگەڵ (گاڵاْ) یان گەمارۆدانی «تروادە»یە، یان مەرگی «هاملێتە» یان تامی مەی ئێوارانە، یان تەمێکی سەر دەریایە کە دەیڵێ. شاعیر تایبەتمەندیەکەی بە ئەزموونە مێژوویەکەی دەبەشخێ، تایبەتمەندی کەسایەتیەکەی خۆی، یان کۆمەڵی، یان هاوکات هەردوولای پێدەبەخشێ. وەلێ کاتێ کە لەسەر ئەو ڕووداوانە و ئەو سۆز و ئاتیفە گەرمانە و ئەزموونکاری تاکە کەسان دەئاخڤێ، هەروا هاوکات لە شتێکی تریش دەئاخڤێ، یان لەو کاتەدا بە خۆی چی دەکات، وەیا ئەو کاتەی کە لە دایکبوون لە ناوماندا ڕوودەدا، یان ڕووداوەکانی بەرچلومان هاوکات لەو چامەیەدا لە هەموویان دەئاخڤێ، هەروا شاعیر لە هەمان چامەدا لەسەر کاری خوڵقاندن و ناوپی بەخشینەکە بۆمان دەئاخڤێ. بەڵکو لەوەش زێتر، بۆ سەرلەنوێ خوڵقاندنەوەی چامەکەی خۆی کە ناونیشانەکەشی لەسەرداناوە هانماندەدا، شاعیر بەوە چییەتیەکەی خۆمان بۆ ئاشکرا دەکات.

- من لێرەدا نامەوێ بڵێم، شاعیر دەبێ شیعر بە شیعر بخوڵقێنێ، یان لە کاتی پەیڤاندنی شیعریدا بە تەرزێکی کتوپڕی ڕاپسکێ، تا ئاخافتنە تایبەتیەکەی خۆی پێشکەش بکا. بەلاْمەکێنێ دەمەوێ بڵێم ئێمەمانان و ئێوە کە دەیخۆێننەوە، لە نوژەنەوە ئەم کارەی دەخوڵقێننەوە، لەگەڵ ئەودا سەرکێشیەکانی دەژێننەوە، بەم سەربەستییە ڕەفتاو دەکەین، بەهۆی ئەمەوە ناو بە دۆخە مرۆڤایەتیەکەمان دەبەخشین. یاخود ئێمە لەناو ئەو ساتە شیعرییە دەتاوێنەوە تا شێوەیەکی باشترمان لێدرووست بێ، ئەوکات هەست بکەین کە ئێمە خۆمانین، هەست دەکەین ئێمە بووین بە ئەوانی تر.

- ئەو لێکدژیە شاراوەیەی ناو هەموو چامەیەک، ئەوە مەرجێکە بۆ مەرجەکانی ڕواڵەتەکەی... چامە یەکەیە (وحدە) ئەم یەکەیە تەنیا بە توانەوەی ئەو لێکدژە قەوارەکەی وەردەگرێ.

- ئەم ئەزموونەی کە پێشتر نیشانمدا، ئەوەی کە بخوێن دووبارەی دەکاتەوە هەڵبەت ئەم دووبارە گەڕاندنەوەیە لەگەڵ شاعیر هاوواتا وێکناچێ، ئالێرەدا بەهای چامەکە دەردەکەوێ. ئاسایشە گەر بخوێن کتومت وەک مانای خودی چامەکە تێی نەگات، ئەم چامەیە کە چەندان ساڵە، یان چەندان نەوە بەر لە ئێستا نووسراوە، زمانەکەی ئاڵوگۆڕیی تێکەوتووە، یان ڕەنگە هەتا لە هەرمێکی جوگرافی دووری خاوەن بە زمانێکی جیاوازیش نووسرابێ. بەلاْم گشت شتەکان گرنگیەکی ئەوتۆیان نییە، چونکە وەرامدەری شیعری خەملیو بوو چامەکەش توانای پشکنینەکەی بەردەوام پاراستبوو گەر بخوێنێش توانی بۆ ناو کرۆکە ئەفسوو ناویەکەی شۆڕبێتەوە، وەک هەر دووبارە خوڵقاندنەوەیەک، دووبارە خوڵقاندنەوەکەی بخوێن ناکرێ خشت وەکو دانە نووسراوەکەی شاعیر بێت، ئەو چامەیەی کە ئەم وێکچوونە قبووڵ نەکات، ئەوە بە خودی کاریگەریە خوڵقاندنەکەی خۆیەوە ئاوێزانە، لێرەوە بخوێن ساتەکە دووبارە دەخوڵقێنێتەوە، هەروا خودی خۆشی دەخوڵقێنێتەوە.

- چامە هەمیشە کارێکی ناڕەخسکاوە (غیر متکامل)، هەمیشەش لەگەڵ هەر بخوێنێکی تازەدا بۆ ڕەخسکان و خەملین لە بارە. مەزنایەتی شاعیرە گەورەکان، هەمیشە تازەگەریان، توانستیان لەوەدایە، دەبن بە کسانی تر بێ ئەوەی بشزانن کە خۆیانن.

بۆیە ئەو شتانە کە شاعیر لە بارەیانەوە دەئاخڤێ، «بۆ ئەم، یان ئەو: گوڵ، مەرگ، نیوەڕۆیەکی هەتاویی، دەسبەرداگرتنی گێژەنێکی تێکسەڕوای ئالاْیەکی ئاپۆڕەی گل بۆوەیە» ئەو شتەیە، هەموو ترسێک کە لە ئاخافتنی شیعری هەیبووە، پێشکەش بە بخوێن دەکا، خۆشی لەگەڵ ئەم دۆخەدا ئاشت دەبێتەوە.

ئەو دۆزینەوەیە نە شتێکی ئەسکۆپیدیایە و نە بەشتێکیشەوە بەندە، چونکە کە گەیشتە ئەم پلەیە ئەوە دەبێتە فەلسەفە. بەڵکو ئەوە گەڕانەوەیەکە بۆ هەقیقەتی بوونەکەمان کە شاعیر دەیدۆزێتەوە، هەروا شاعیر شێوەی حوکمڕانی وەرناگرێ.

شیعریش کارێکە هێ لە خۆی شتێکی تر ڕاڤە ناکات، شێوەیەکی ئەپستراکیش وەرناگرێ، شیعر بارودۆخ ڕاڤە ناکا، ئەزموونێکە تەنیا بارووودۆخەکەمان دەدۆزێتەوە و لەسەر خەملاندنی یارمەتیمان دەدات. بۆیە شیعر شێوەیەکی هاوسۆز و ئایتفە ئامێز و بە گوتەی بەرچاوو ئاوێزان بە ئەوەیان و ئەمەیان خۆی گرێداوە.

- ئەزموونی شیعریی جاگەر ڕەسەنایەتی بێ، یان لە خوێندنەوەوە بەرهەم هاتبێ، نەفێرمان دەکا و نە شتێکیشمان لەمەڕ ئازادی پێ دەبێژێ، چونکە شیعر هەر خودی خۆی ئازادیە، ئەو ئازادیەی کەوالاْ دەکا و ئازادیەکەی ئەم ساتە بە مرۆ دەبەخشێ. ئەم هەمە چەشنایەتیە نادیاریکراوەی چامەیە، کە مێژووی نەمر کرد، لەسەر ئەزموونێکی تایبەتمەندی شیعریانە سەرهەڵدەگرێ، کە هەر بە خۆشی لەلایەکی دیکەدا ئەزموونی ئەمە و ئەوەیەکی ترە، هەروا هەر ئەم هەمەچەشنیە ئەمەش بۆخۆی بناغەی تاکایەتیە، چونکە لەو هەموو ئەمە و ئەوێهێیەدا، دۆخە مرۆڤایەتیەکە هەر بە ئامادەباشی دەهێڵتەوە. شیعر لە جیاوازی نێوان ئەم شتە و ئەو شتەی تردا کە دۆخی ئێمەیە سەرهەڵدەگرێ و بەرجەستە دەبێ، ئەگەر بێجگە لە خودی خۆی لە خودێکی تریش خۆی بەرجەستە نەکا ئەوە قەوارەکەی تەواو ناکات.

www.arsivakurd.org

ئەم جوانیە لە ڕادەبەدەرانە بۆ ئەم مەبستە لاهوتیانە تەرخان بکات. هەروا ئەگەر (باشۆ) لە سەدەی هەڤدە لە ژاپۆندا نەژیابایە نەیدەتوانی ئەو نووسینانە بنووسێ، بەلاّم بۆ ئەوەی حەپسان بمانگرێ پێویست ناکات بە بوزایەتی (زن) بڕوا بێنین. هەرکە دیمانەی مێژوومان بۆ دەردەکەوێ هەر دەڵێی یەکەیەکی گشتییە و لەسەر هەموو کارەکان توانای پێبەخشینی هەیە، چامە هاوجووتیەکەی نابەخشێ، بەڵکو ئەوەی کە دابینی دەکا ئەوە خودی چامەکەیە، وێرای چوارچێوەی ئەو هێلە هاوجووتەی کە پرۆسەی شیعر لەسەریدا دەگوزەرێ دابین دەبێ: کە ئەو زەمەنە مێژووییە بۆ زەمەنێکی نموونەبەخش وەردەچەرخێنێ. ئەم نموونەبەخشەش لە زەمەنێکی مێژوویی دیاریکراودا بەرجەستە دەبێ، هەر خودی ئەو بزاڤە هاوجووتەیە قەوارەی شیعر دەخەملێنێ: رێنگایەکی تایبەت و ناتەبایە، بەلاّم رەوتەنە هێلە شیعریە مێژووییەکە، ئەوەیان جەدەلیە، ئەو جەختەی کە شیعر ڕەتیدەکانەوە: زەمەن و یەک بە دواییەکەکانە.

– شیعر هەست ناکات، بەلاّم مرۆیە دەبێژێ، چاکترین رێنگاش بۆ هەست بە شیعرکردن، ئاخافتنەکەیەتی، کاتێ کە هەر ئاخافتنێک خۆی لە خۆیدا ئاخافتن لە شتێک بێ، ئاخافتن لەمەڕ ئەم شتە یان ئەویتر، ئەوە ئاخافتنی شیعریە، هەرگیز لە کەرەسەکانی دیکەی ئاخافتنەکان جوداواز نییە. ئەو شتانەی کە شاعیر لەسەریان دەئاخڤێ ئەو شتانە هی خۆیەتی، هەروا کە لە جیهانەکەی خۆی دەئاخڤێ هاوکاتیش لە جیهانەکانی تر دەخافتێ، وێنە شەوانییەکانی بەشێکە لە وێنە رۆژانەییەکانی، بەلاّم ئەم وێنانە لە دیدی یاسایەکی تردا دەخولقێنرێتەوە.

– ئەو کاتەی کە شاعیر مێژووش ڕەتدەکاتەوە یان کە پشتگۆیشی دەخات ناتوانێ لێی دەربچێ. تاحەز بکەی ئەو تاقیکردنەوانە نهێننە، تاحەز بکەی گەرم و سۆزاوین، تاحەزیش بکەی تایبەتن، بۆ دانە پەیڤەکانی کۆمەلاّیەتی، مێژوویی وەردەچەرخێن. شاعیر دەوکاتەدا، بە هۆی ئەم دانەپەیڤانە شتێکی دیکە دەڵێ، ئەو مرۆڤ رادەگەیەنێ، خۆی لە خۆیدا ئەم راگەیاندنە لە هەموو چامەکەدا گرنگترین مانا و واتایە، ئەو لەو کارەدا زۆرجاران شێوەی شرۆڤەیی پەیرەو ناکا، بەڵکو ئەوە لە بنەچەکەدا بۆ شیعرەکە دەمێنێتەوە، بە هۆی وێنە و نەواکانی چامەکە، بە چەشنێک بە شێوەیەکی سەمەرەیی ئاشکرا دەبێ، کە دانە پەیڤەکان دەئاخڤن ماخولیاکە ملکەچیان نابێ، بەڵکو بۆ شتێکی پێشینە (سابق) ملکەچ دەبێ، دانەپەیڤەکانی چامە لەسەر ئەو ماخولیایەدا چەقگیر دەبن. ئەوەش لە بالاّترین حالّدا دۆخی مرۆی ناوبراوە، هەر ئەم کارەشە کە مرۆڤ بەرەو پێشەوە و هەروا بەرەو عەدەم دەیبا، ئەوەش لە پێناو ئەوەیە تا بوون و نازناوێکی پێ ببەخشێ، خاوەن ئەو توانستەی بکا بۆ ئەوەی بتوانێ هەمیشە ناوچە تازەکان داگیر بکات، بەلاّم کە مرۆڤ قاچی خستە ناوێ ببێتە خۆلەمێش، ئەمەش بۆ مەرگێکی تازە بوونەوە و بۆ زیندووبوونەوەیەکی تازەتر، پرۆسەیەکی فراژاوە. ئەو ماخولیایەی کە شاعیران رایدەگەیەنن بە چەشنێکی هەمیشەیی لە چامەدا بەرجەستە دەبێ، بە تایبەتی ئەم دانەپەیڤە هەستدارانە، بۆ ئەم چامەیەیان ئەویتر پشتگیری کارن، نەبەو مەرجەی بەشداریکارێکی نەپساوەی شیعرین، بۆ ئەوەی تا پەیڤەکان لەسەر شتێکی تر توانای ئاخافتنیان هەبێ کە هەر چامەیەک لە بارەیەوە دەئاخڤێ، هەروا ئەو پەیڤانە دەبێ لەمەڕ ئەو شتە یان ئەوەکەی تر بۆمان بئاخڤن.

.– لەناو هەموو چامەیەکدا ئەو لێکدژە شاراوەیە، بۆخۆی مەرجێکە لە مەرجەکانی سروشتەکەی، ئەوەش لێکپچڕاندن، یان هەڕەمەکیەتی نییە هەروەک هەندێ کەس سەرچێغ تێیدەگەن، چامەیەکەیە، ئەم یەکەیەش ئەو لێکدژانە نەتوێنێتەوە ناتوانێ قەوارەکەی خۆی وەرگرێ. ململانێ لە ناو چامەدا، لە نێوانی ئەو دوو جیهانە لێک نامۆیەدا نییە، بەڵکو ئەم ململانێیە لەگەلّ خۆیەتی. لەم روانگەیەوە دایە نەمری چامە، ئەم ململانێیەش کۆتایی نایێ، سیمای ئەم یەکەیە نەمرە بەمە پێکدێنێ، سیمایەکی لووس، شەتەکدراو و چڕژاو بۆ ئەوەی هەرکە هێلی شیعر رووی تێکرد بلوورینی بکات. شاعیر سەربارەی ئەوەی بۆ خزمەت شوێنی سەدەقەی قوربانی کۆمەلاّتیەکەش وەپێشدەکەوێ، بە بڕواکانی پشکداری سەردەمەکەشی، بە ئیمانێکی تەواو ڕەخسکاو دەکات، وەلێ ئەو (شاعیر) وەک بوونەوەرێک هەر بە تاقی تەنیا (متفرد) دەمێنێتەوە، تا بە توانستیی کارەکەی، شتێکی تر بلێ، لەو کاتەش هەر بەو شتانەی کە خەڵکەکان دەیلێنەوە ئەو شتێکی تر دەڵێ.

– ئەو وورياییەی کە لە هەڵسوکەوتی دەوڵەت و کڵێسەکاندا لە بەرانبەر شیعر بە روون و ئاشکرایی دەبیندرێ، لە نیازی ئیمپریالیزمیانەی ئەو دوو دەسەلاّتە ڕەسەنەدا لە دایک نەبووە، بەڵکو ئەوە خۆی لە خۆیدا لە بەرهەمی ئاخافتنی شیعریدا بەرهەمهاتووە، سروشتی ئەم ئاخافتنەی شیعر هەر خۆی وریایی و رووژێنە. ووریابوون لەو شتانەی کە شاعیر نایانئاخڤێ، ئەوانە لەناو خۆماندا لە دایک دەبن، دەبا لەلای خۆمانەوە بە ئاخافتنی شاعیر بیرۆخێنین. ئەو شتەش لە دوو رووییەکی توند و دژواریەک بەرهەم هاتووە کە ڕاناکات، تام و بۆی ئەزموناوی بە دانە پەیڤەکان دەبەخشێ. ئەم تۆمەتە دەمگۆیانە (شائع) کە ئاراستەی شاعیران دەکرێ، چونکە دەبن بسەرهەڵگرتووی بێ ئاگایانە و بە شێوەیەکی هەمیشەیی لەم جیهانەدا ئامادە نابن، رەنگبێ بەرتەکی ئەوەش بۆ سروشتی ئاخافتنە شیعرییەکە بزڤرێتەوە، وشەی شیعری هەمیشە لەم جیهانەدا ناحەجمێ. بەڵکو ئەم وشانە هەمیشە بۆ میتافیزیکییەکان دەمانبەن، بۆ شوێنەکان، بۆ ئاسمانە تازەکان، راستینە تارەکانمان دەبەن، بۆ ئەوەی شیعر- هەروەک وا خۆ دەنوێنێ- لە دەرەوەی یاسای بزووتنەوەی مێژوودا بمێنێتەوە، چونکە دانە پەیڤە شیعرییەکان بە شێوەیەکی تەواو نەدەبنە مێژوویی و نەبووشن بە مێژوو بە شێوەیەکی تەواو، وێنەی شیعریش هەر تەنیا ئەوە و ئەمەی تر ناگەیەنێ، بەڵکو هاوکات پێکەوە ئەوە و ئەمەش دەگەیەنن، هەروا لەوەش زێتر، هەر دەڵێی ئەمە ئەم وێهێیەیە دەگەیەنێ.

– ئەو مەرجە جووت لایەنیە شیعرییە هەرگیز ناکرێ لە مەرجی سروشتیەتی ئادەمیزاد دووتا بکرێ، مرۆ بوونەوەرێکی زەمەنی رێژەییە، هەر ئەو مرۆڤەیە بەڕەوتە هەمیشەییەکەی بەرەو رەهایی (مطلق) رێدەکات- ئەو ململانێیەی کە مێژوو دەخولقێنێ، لەم روانگەیەی کە ناکرێ مرو هەر بە تەنێ وا بەستەیی بێت.

– ئەگەر کاکڵەی مێژوو لەوا بەستەگی ساتەکان پێکبێ، ئەو ساتە یەک بە دوا یەک هاتوونە و بە دوایکدا هاتنی ئادەمیزاد، مرۆ بە دوای مرۆ، یەک بە دوای یەک هاتنی ژیارەکان، ژیارێک بە دوای ئەویتر، کە وایە لێرەدا دەبێ گۆڕانکاریی لە تەک یەک تەرزدا بڕوات، لە کۆتایشدا مێژوو دەبێ بە سروشت. جیاوازیەکانی نێوان شتەکان، جیاوازیە جۆرایەتیەکان هەر چۆنێ بن، درەختی سنەوبەر هەربەری درەختی سنەوبەرێکی تر دەمێنێتەوە، سەگیش زادەی سەگ. بەلاّم پێ بەپێی مێژوو، ئەو کارە پێچەوانانەی کە روودەدەن، هەر چەندیش ئاکارەکانی نێوان شتەکان هاوبەش بن، کەچی یەکسانی نێوانیان هەر بە مەحالی دەمێنێتەوە، یاخود یەکسانی مرۆ بە مرۆ ناکرێ، یان ساتە مێژوویەکە بە ساتە مێژوویەکی تر یەکسان نابێ- ئەوەی وا لەسات بۆ ساتێکی تر، زەمەن و زەمەنێکی تر دەکا، ئەو مرۆڤ بە خۆیەتی، کە

www.arsivakurdi.org

لیوەکانمان بەو شەشەکیە «سداسیات» کۆنانە راهاتووە تا ئەو شتەی کەبوونی خۆی بەردەوام دەسەپێنێ بژێتەوە، مێژووش ئەو شوێنەیە کە زمانی شیعریەتی تێدا دەڕسکێ.

– چامە حاڵەتێکی تێرامانانەیە، لەمیان ئەزموونی ڕەسەنایەتی و نێوان کار و تاقیکردنەوەکانی داهاتوودا، کە مانا و پێوەندکانیان بۆ خۆوە ناگرێ، تەنێ بە گەڕانەوە بۆ ئەزموونەکەی یەکەمجار دانەبێ کە چامە هاتووە تا ئەو ئەزموونە نە ڕەسەنە بەرجەستە بکات.

ئەو دەربڕینەش بۆ چامەیەکی داستان ئامێز و چامەی سترانی و چامەی دراماتێکی لەبار دایە.

زەمەنە مێژوویەکەش، کە لە زمانێکی هاوبەش و کۆتاکدا پێکهاتووە لە ناویدا وەرچەرخانێکی دژوار دەقەومێ: ئەگەر لەسەر ئەو وەستابێ بۆ ئەوەی ببێ بە بەرامبەرکێ و بەردەوامی، هەر ساتێک لەو کە لە پێشدایە و ئەوانەی کە بە دواوەیەتی، ئەو ساتەی کە پێیەوە بەستراونەتەوە. لێرەدا چامە ئەو ڕێگایەی کە شەقی دەکات نێوان ئەم ساتە تایبەتە و زەمەنە مێژوویەکە بە دووتا دەکا، گەر لە وێدا شتێک لەسەر قاڵکردنەوەی ڕەگەکاتی ئەو ساتە کاربکا: ئەڤین، کاری قارەمانانە، تێڕمانی خواوەندیانە، وەستانێکی حەپساویانە لە بەرامبەر درەختێک، یان لە بەرامبەر هەنیە نەرمەکەی «دیانە» وەک دیوارێکی بریقەدارە. کەواتە ئەم ساتە خەرمانەیەکی تایبەتی خۆی درووست دەکا کە بەدەوریدا دەئاڵێ.

لێرەدا ئەوە بە شیعر تەرخان کراوە وەک قووڵترین تەرخان کە بکرێ، چامە لەگەڵ تخوبی وەرزەشکاران، هەقیقەتی زاناکانی سروشت، هزری فەیلەسوفان لە دژایەتیدایە، چامە بە تاقیکردنەوە بەرزەفت نابێ بۆ ئەوەی تەنێ ببێتە تاقیکردنەوەیەکی رووت، بەڵکو ئەو ئەزموونە پێشینەی کە لە ژیاندا هەیە دەیگواستەوە، لە جوداوازیە تایبەتیەکانیدا، ئەوەیە تا لە توانایدا بێ ساتە تازەکان و ئەزموونەکان بدرەوشێنتەوە.

– ئەڤینبازیەکانی «غرامیات» (سافۆ) هەروا خودی (سافۆ)، لە مێژووی زەمەنیدا ناکرێ قەت دووبارە ببێتەوە، بەڵام شیعرەکانی هەر بە زیندوویی دەمێنێتەوە، چونکە «پارچەیەکە» لە زەمەندا هەڵبڕاوە، شیعرەکانی نەوا ئامێزن ئەو نەوایەی کە هەیەتی لەهەر زەمەنێکدابێ بەرجەستە دەکرێ، بە شێوەیەکی هەمیشەش بۆ بەرجەستەکردن دەکارێ.

ببوورن کە بە «پارچە» «قطعە»م ناوبرد، چونکە خۆی لە خۆیدا جیهانێک و زەمەنێکی دانسقەیە. نە ئاکاری رابردوو نەداهاتووش بە خۆوە دەگرێ، بەڵکو هەمیشە ئامادە باشە هەر ئەم تایبەتمەندشیە کە چامە تیایدا هەمیشە لە ئامادە باشی دەهێڵتەوە، بەمەش لە جەدەلی پێشکەوتنی مەرزی زەمەنی مێژوودا دێتە دەرێ. هەر خۆشیەتی پەیوەندی لەگەڵ مێژوو مکوم دەکا و وایلێ دەکات تووندترین پەیوەندی بە مێژووەوە هەبێت. هەنووکە «الحاضر» ناکرێ هەبێ تەنیا لە ساتە هەنووکەییەکدا نەبێ، یاخود دەبێ لە نێوان خەڵکدا ئامادەیی هەبێ، هەتا چامەکە لەناو ساتە هەنووکەیەدا بوونی خۆی هەبێ، دەبێ لەناو خەڵکدا ئامادە بێ، لەناو مێژووشدا خۆی بەرحستە کردبێ.

– چامە وەک هەر پرۆسەیەکی داهێنەرانە و ئادەمیزاد خولقێنەرانە، بەرهەمێکی مێژووییە، یاخود بریتییە لە دەربڕینی شوێن و رۆژگارێک، بەڵام لەهەمان کاتدا شتێکە بە مێژوو ناوی رۆیشتووە، لە بەرایی هەر ساتێکی مێژوویدا کە هەبێ شوێنی خۆی دەگرێتەوە. کەواتە لەسەرەتای سەرەتاکاندا چامە بەر لە مێژووە، هەروا چامە لە دەرەوەی مێژووشدا نییە. چامە بەر لە مێژووە چونکە نموونەدارێکی نەمر و عاسێیە لەسەر مێژوودا، چامە دەسپێکردنێکی ڕەهایە و هەر خۆشی زەمەنێکی گشتەکی و خودی «كلي وذاتي» هاوتایە، چامە لە مێژوودا، یان بە واتەیەکی وردتر، چامە هەر خۆی مێژووە، چونکە گەر بەرجەستەکراو نەبێ ناژی، ناشژی گەر هەر لە تازە بوونەوەی لە دایک بووندا نەبێ، ناشژی گەر لەناو ساتە دەرباز بوونەکانی ناو ئەو دووبارەبوونەوەی شیعریدا نەبێ.

– کەوایە هیّ لە مێژوو، یان هیّ لەو خەڵکانەی کە کاکڵەی مێژوو پێکدێنن، چییەتیەکەی و مەبەستییەکەی «ماهيته وغايته»، چامە لەدایک نابێ و بەرجەستەش ناکرێ، وێجا ئەو کاتەش هیّ لە چامە، مێژووهەبوونی نییە، چونکە ئێمە بەبێ چامە سەرچاوە و سەرەتاکانمان ووندەکەین.

لەبەر دوو لەبەرچاوگرتن دەکرێ بڵێین چامەی مێژوویی: یەکەم، چونکە چامە خۆی بەرهەمێکی کۆمەڵایەتییە. دووەم، چونکە خولقاندنێکە مێژوو بەرەو بەرزایی دەبا، بەڵام بۆ ئەوەی چامە بەهانەی بوونی کاریگەرانەی هەبێ، دەبێ لە نۆژەندا خۆی لەناو مێژوودا بخەملێنێ و لەناو خەڵکیشدا خۆی دووبارە بکاتەوە، وەلێ دووەم لەبەرچاوگرتنەکە ئاکاری واقیعانە بە چامە نابەخشێ، تەنیا ئەگەر ئەو هەنووکەیەی (الحاضر) کە چامە بەرجەستەی دەکا ئەو هەنووکەییە بەو رۆژگار و شوێن دیاریکراوەی ئەو دوو ئاشکراویە دیاریکراوبێ.

– چامە، خۆی زەمەنێکی نموونەدارییە، لەم روانگەیەوە ئەو زەمەنە لە ئەزموونێکی ئاشکرای میللەتێک بەرجەستە دەبێ، وەیا لە ئەزموونی کۆمەڵێ کەس، یان قوتابخانەیەکی هزریانەی دیاردا بەرجەستە دەبێتەوە، ئەم توانستە لە بارەی بۆ بەرجەستەبوونی لە نێوان خەڵکدا، چامە دەکاتە کانیەکی تەقیوی پڕاو ئاوی هەنووکەیی (الحاضر) تازە دەبەخشێ، کە لە ناخی رابردوودا هەڵقولاوە، دەڕژێتە ناوناخی داهاتووش، بەڵام دووەمین روخساری چامە، چونکە بۆخۆی مێژووییە، ئەم روخسارەی چەند لایەنێکی هەمە جۆر و ناکۆکن، وەلێ ئەوەی کە چامە دەکا بە کارێکی دانسقەو، لە نێوان کارەکانی تری مرۆڤایەتی و نێوانەکانی تردا هاوێری دەکات، ئەم وەرچەرخانە چلۆنایەتیەی ئەو زەمەنەیە کە تێیدایە، چامەکە لە روخسارێکەوە بۆ روخسارێکی تر وەردەچەرخێ بێ ئەوەی بزریش بێ. خودی ئەم پرۆسەیە چامە والێدەکا لە ساتی وەرچەرخانەکەدا بتوانێ زەمەن ببەزێنێ.

– لە دەرەوەڕا سەیرکردن بۆ پەیوەندی نێوان مێژوو و چامەدا، ئەو پێوانە لێکجودابوونەوەی نێوانیان و نێوان مێژوومان بۆ بە دیار ناکەوێ، هەروەک چۆن لە کۆنی جێماودا (القديم السلفي) چامە ئاکامێکی گرۆیی (مجتمعی) بووە، تا لەو کاتەوە ئەو لێکجوودابوونەوە ئاشکرایەی نێوان شیعر و گرۆی تیایدا ببینین، هەروەک لەم رۆژگارەماندا حاسڵ کراوە، شیعر لە کۆمەڵدا سڕگووم (منفي) کراوە. ناکرێ چامە لە مێژوودا پەرەوازە بکرێ، چونکە هەر لەوێ دەمێنێتەوە.

– لە کۆمەڵگایەکی پچڕکاودا، دەبێ لەوێش شیعر وەک شیعری ئێمە بێ. بە درێژایی ساڵگار دەوڵەت و کڵێسە نەیانتوانی بۆ مەبەستە تایبەتیەکانیان شیعر ملکەچ بکەن، ئەم کارەشیان بە ڕێگەی هێزەوە ڕانەدەپەڕاند، بەڵکو خودی شاعیرەکان بەو مەبەستانە رازیبوون، بۆیە هەرگیز لەوە دوودڵ نەدەبوون کە شیعرەکانیان بۆ خزمەتی ئەم مەبەستانە تەرخان بکەن، هەڵدەستان ئەزموونەکانی سەردەمەکەی خۆیان بەوکارە دابین دەکرد.

– یوحەننا دژلاکەروای قەشە دەیویست خزمەتی بڕواکانی خۆی بکا، ئەو هەر بە ڕاستیش بە هێزی شیعرەکانیەوە خزمەتی بڕواکانی کرد، بەڵام ئەو پرسیارەی کە لێرە قووت دەبێتەوە ئەوەیە، ئەو چۆن توانی

www.arsivakurdi.org

چامـه

ئۆکتاڤیۆ پاز

هەندرێن لە عەرەبییەوە کردوویەتی بە کوردی

> – چامە دژەبەرکێیەکی هاوشانە: لە وشە خاوەن مێژوویییەکان چنراوە، بۆ هەر مێژوویەکیش کارێکی پێشینەیە.
>
> – ئەوەی هۆمیرۆس بۆمان دەگێڕێتەوە مێژوویەکی رابردوو نیە، بەڵکو ئەوانە پۆلە وشەیەکی هۆگر و گونجاوی زەمەنین. ئەم وشانە بە ڕێگەی زەمەنەوە بەرەو ئاقاری ئەمێستا رێگاکانیان شەق دەکەن.
>
> – شیعر هەست ناکات، بەلاّم مرۆیە دەیبیژێ، چاکترین رێگاش بۆ هەست بە شیعرکردن ئاخافتنەکەیەتی، خوێندنەوە لە گوێگرتن جودایە.

ئەگەر بڕوامان بەوە هێنا کە کاری شیعریی لە کارەکانی تر جیاوازە، من دەمەوێ ئەوە روون بکەمەوە، کە چۆن دەکرێ ئەو کارە نەشیاوە بۆ تواندنەوە لەگەڵ دنیادا تێکەڵاو بکرێ. شیعر، دیانەت، یان هزرێک، وەیا سیحرێک نییە، بۆیە دەبینین دەسازێ تالە چامەدا دابین بێت، لەودا شتێکی سەیر، هەڵبەت شتێکی سەیر دێتە کایەوە، بەلاّم شیعر بەبێ ئەو ناتوانێ بەرجەستە بێ. چامەی شیعر، وەلێ دیسان، شتێکی دیکەیە و لە شیعر جیاوازە. ئەو شتە دیکەیەش، زیادەکردن و زێدە ڕۆییەکان نییە، بەڵکو بەشێکە لە قەوارە (کیان)ی چامەکە جودا ناکرێتەوە، چامەی تەواو دانە پەیڤەکانی «مفردات» مانا و ئاماژە و سەرچاوە و دەلالەتە تایبەتەکانی خۆیان تێیدا دەئاخنن و مەبەستی خۆیان دەگەیەنن، بۆ ئەوەی بێجگە لە ڕەفتارە شیعریی زێتر شتێکی تر نەگەیەنن. لە ئاکامی ئەوەدا چامە بزر دەبێ، چونکە ئەودانە پەیڤانەی کە هەنە تەنیا مانای ئەم شتانە یان ئەوانی دیکەن، یاخود پەیڤەکان مانایەکی رێژەیی و مێژوویی بۆ شتەکان دەگەیەنن. لە توانای چامەی تەواودا نییە بەدانە پەیڤەکان بخەملێ، چونکە بۆ تێگەیشتن دەست نادا. لە هەمان کاتدا ئێمە دەبینین ئەو چامەیەی کە ململانێ لە دژی سروشتی دانە پەیڤەکان ناکا، ناچارە لە پشت خۆی و پشت مانا رێژەییەکاندا بڕوات. ئەم چامەیەی کە دانە پەیڤەکانی بۆ دەربڕین خۆ بەدەستەوە نادەن ملکەچی. دەربڕینیان نەکات، ئەو چامەیە تەنیا دەبێتە گەمە بە وشەکردن و شتە سەرزارەکیەکان.

ئەو شتە هەرە گەرنگەی کە چامە جیادەکاتەوە، ئەو پەیوەندیە گەرم و گوڕەی دانەپەیڤەکان و ئەو ململانێیەیە لە پێناوی وەرچەرخانی دانەپەیڤەکانە بۆ بوونەوەرێکی زیندوو تا بۆ فراژان تواناداربێت. چامە بە تاکە رواڵەتێک ئەویش ئەوەیە کە بۆ تواندنەوە و تاوانەوە خۆبەدەستەوە نادا، لە هەمان کاتیشدا ناکرێ دەربڕینی کۆمەلاّیەتی لە دەربڕینە مێژوویییەکانی تر دووتا بکرێ، چامە بوونەوەرێکە لە دانەپەیڤەکان، وەلێ تا دوورنماترین دانەپەیڤەکان دەکشێ، ئەگەر مێژوو نەتوانێ چامە وەلانێ، ئەوکاتە چامە هێ لە مێژوو هەبوونی نییە، یاخود بێ لەو ترنجانەی کە چامە فرچک دەدا، یان ئەوەی کە چامە لە سەریدا خۆراک وەردەگرێ.

پەیڤەکانی شاعیر، مادامەکینێ پەیڤەکانن، ئەوا ئەو پەیڤانە مولْکی خۆیەتی، ئەوانیش لەیەک کاتدا نامۆنە، هەروا لە روویەکی مێژوویەوە ئەو پەیڤانە بۆ میللەت دەگەڕێنەوە، بۆ ساتێکی مێژوویی، وەیارەها دەبن.

لەسەر نموونە هێنانەوەی ئەو پەیڤانە دەڵێین، ئەگەر سەرتاپای ئەو دۆخە سازبووەی کە بە «گرێک» ناودەبرێ، ئەوە ئەوکاتە نە ئەلیادە و نە ئۆدێسە دەبوون، بەلاّم ئەو راستییە مێژوویییەی کە گرێک پێی دەنازێ نەدەکرا بەردەوامی و درێژبوونەوە و سەپاندنی هەبوونەکەی هەبایە گەر ئەم دوو داستانە نەبوونایە.

کەواتە چامە ئەو دژەبەرکێیە هاوشانەیە: لەو وشانەی کە خاوەنی مێژووی خۆیانن چنراوە، بۆ هەر مێژوویەکیش کارێکی پێشینەییە. کارە ڕەسەنایەتیەکەی چامە ئەوەیە، دەچێتە ناوناخی مێژووی کۆمەڵی و تاکییەوە. لە هەمان کاتیشدا لە کۆمەڵ دەربڕین بۆ بوونی کۆمەڵگا مەرجێکە. یاخود بەبێ زمانێکی هاوبەش شیعر لە ئارادا نابێ، هەروا بەبێ زمانی شیعریی نە کۆمەڵگا و نە دەوڵەت و نە کڵێسە یان هەر کۆمەڵگایەکی تر هێ لەم زمانە شیعریە لە گۆڕێدا نییە. زمانی شیعریەت جمکە مانایە هەریەکە و ئەویتر تەواو دەکەن، جمکە ماناکان وێکرا ناتەبان، وەلێ لە هەمان کاتدا لێکجوودا نەبووینەوە: مانای یەکەمەکەیان کە شیعرە ئاکامی هاوکۆیی کۆمەڵیە، مانای دووەمیشیان مەرجێکە بۆ هەبوونی هەر کۆمەڵگایەک.

– زمان لە چامەدا، لە سەرەنجامدا بۆ جیهانێکی داخراو و هەر تەنێ مێژوو و دەلالەت و ئاماژە نییە، لە چوارچێوەیەکی نموونەداری ناوەندیدا ماناکانی بەکار دەبا: تاکە کەس یان کۆمەڵێ کەس. کۆمەڵێ دانە پەیڤ (مفردە) و شتەکان و دۆخ و کەسەکان، کە حیکایەتێک دادەهێنن، لە زمانەکەدا ماناکەی هەڵدەهێنجرێ کە زمانەکە یەکیاندەخاو وێکرا کۆیان دەکاتەوە. ئەم زمانەش مێژوو نییە و هەروا بە هیچ پێوەندیەکیش بەرابردووەوە تەواو نابێ، بەڵکو هەمیشە ئامادە باشە، هەر لە تازە بوونەوەش دایە. ئەوەی کە هۆمیرۆس بۆمان دەگێڕێتەوە تەنێ مێژوویەکی رابردوو نییە، هەروا هەر تەنێ رابردووش نییە. بەڵکو پۆلە وشەیەکی دەگەڵ یەکتر هۆگر و گونجاوی زەمەنین، ئەم وشانە لە ماوەی زەمەنەوە بەرەو ئاقاری ئەمێستا رێگای خۆیان شەق دەکەن. ئەوانە شتێکن هەمیشە لە خۆ تازە کردنەوەدانە، کە

www.arsivakurdi.org

بانگەوازێک

زیاتر لە حەفتا ساڵە رژێمە یەک لە دوای یەکەکانی عێراق شەریان سەپاندۆتە سەر کوردستانی عیراق یان یاسای شەڕیان پیادە کردووە. چەند جاریش پەیمان و پلانی هاوبەشیش دانراوە بۆ سەرکوت کردن و ئابلوقەدانی بزوتنەوەی ئازادی‌خوازی گەلەکەمان. ئەنجامی شەڕ و سیاسەتی رەگەزپەرستی رژێمی عێراق لەم سیی و یەک ساڵەی دواییدا وێرانکردنی زیاتر لە ٤٥٠٠ گوند و ٢٥ شارۆچکە و راگوێزانی زیاتر لە دوو ملیۆن هاوولاتی کوردستان لە جێگای باب و باپیرانەوە بۆ ئۆردوگا زۆرەملییەکان لە خوارووی عێراق، یان بۆ دەرەوەی ولات کە ئەمرۆ زیاتر لە ٣٠٠ هەزار کوردی ئاوارەمان لە ئێرانن کە زۆربەی زۆریان لە برا فەیلییەکانن و نزیکەی ٢٠٠ هەزار کەسی خەلکی کوردستانی عێراق ئاوارەن لە ئەورپا و ئەمەریکاو چەندەها ولاتی تر.. بۆ قەلاچۆکردنی خەلکی کوردستانی عێراق و گۆرینی قەوارەی نەتەوایەتی و کۆمەلایەتی و جوگرافی کوردستانی عێراق، رژێمە یەک لە دوای یەکەکانی عێراق، پەنایان بردۆتە بەر هەموو جۆرە رەفتارێکی فاشیانە، بە تایبەتی رژێمی رەگەزپەرست و دیکتاتۆری سەددام حوسێن، کە بە هەموو شێوەیەک هەولی داوە کە ئەو سیاسەتە نامرۆڤانەیە لە رێگای زەبر و گرتن و کوشتنی بە کۆمەڵ و بەکارهێنانی چەکی کیمیاویی و بایەلۆجی ئەنجام بدات. لەم بارەیەوە چەندەها نموونەی سامناک هەیە کە هێشتا هەر زیندووە: هەڵەبجەی شەهید، دۆلی جافەتی، شێخ‌وەسان، گەرمیان، گەلی بازی ... ئەنجامی شەری سەپێندراو بەسەر کوردستانی عێراق زیاتر لە ٢٠٠ هەزار شەهید وپاش هێرشی (ئەنفالەکان)ی بەدناو لە ساڵی ١٩٨٨ دا بزربوونی زیاتر لە ١٨٣ هەزار هاوولاتی کوردە. بەلام رێبازی یەکگرتوویی و گیانی تەبایی و برایەتی لە نێوان هێزەکانی سیاسی کوردستانی عێراق و رۆڵی کاریگەری بەرەی کوردستانی و هەستی بەرز و گیانی خۆراگریی و فیداکاریی بێ هاوتایی خەلکی کوردستانی عێراق، سیاسەتی زوڵم و زۆر و کوشتنی بە کۆمەڵی زیندە بەچاڵ کرد، و راپەرینی مەزنی بەهاری ١٩٩١ لەم مەیانەدا نموونەیەکی مێژوویە. سەرەرای کارەساتی کۆچی ملیۆنی هەمان بەهار و ئەو رووداوانەو ئەو رێبازە وێژدانی رای گشت جیهانی هەژاند و کێشەی کوردی گوێزایەوە بۆ قۆناغێکی نوێ. گومان لەوەدا نییە کوردی ئاوارەی کوردستانیش لە دەرەوەی ولات رۆلێکی گەورەیان هەبووە لەم بارەیەوە. گەلی کوردستانی عێراق لە ١٩٩٢/٥/١٩ داستانێکی نوێ بۆ کوردستان و بۆ ناوچەکە تۆمارکرد. هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستانی عێراق کە زیاتر لە ١,٢ ملیۆن هاوولاتی بەشداری لە دەنگدان کرد، لە ژێر چاودێری ٢٠٠ چاودێر لە ئەوروپاو ئەمەریکاو ولاتانی دراوسێ و ئامادەبوونی راگەیاندنی جیهانی. ئەمرۆش لە کوردستانی عێراق ئەزمونێکی دیموکراتی پیادە دەکرێت. هەموو جۆرە بنەماکانی ئازادی و دیموکراتی و مافی مرۆڤ و بەرچاو ئەگیرێت و رێزی لێ ئەگیرێت. پەرلەمان ئیدارەیەکی هەڵبژاردراوی فرە حزبییە. ئەم ئەزموونە و ئەم دام و دەزگا ساوایە لە هەل و مەرجێکی ئالۆزدا لە دایک بووە و پاش شەرێکی ٣١ ساڵە و چەندەها کارەسات و وێرانکردنی زیاتر لە ٩٠٪ی ولاتەکەمانە و تێک دانی بنەماکانی ئابووری و کۆمەلایەتی و لە ژێر دوو ئابلووقەی ئابووری دایە. ئەم دامو دەزگایە کۆنترۆڵی ٣/٢ی پانایی کوردستانی عێراق ئەکات و بەرپرسیارە لە ژیان و ئاسایشی زیاتر لە ٣,٥ ملیۆن لە خەلکی کوردستان کە نیو ملیۆنیان ئاوارەن و لەو جێگایانەن کە هێشتا لە ژێر کۆنترۆلی حکومەتی بەغدا دایە. ئەمرۆ:

* ٤٥٠٠ گوندی کوردستان و زیاتر لە ٢٥ شارۆچکەی کوردستان چاوەروانی ئاوەدان کردنەوە دەکات.
* کارگە و ئیداراتی کوردستانی عێراق دەبێت وەکوو پێویست وەگەر کەوێت و پێداویستەکانی خەلکی کوردستان جێ بەجێ بکات.
* زیاتر لە دوو ملیۆن هاوولاتی کوردستان عێراق بە پەرۆشەوە چاوەروانی گەرانەوەیانن بۆ جێگایی باب و باپیر و لە ژیانی بەرهەمهێنان بەشدار بن و لە ئۆردوگا زۆرەملیەکان رزگاربن.
* ٣,٥ ملیۆن هاوولاتی کوردستانی عێراق لە لایەن رژێمی فاشیستی سەددام حسێن و بە هۆی دوو ئابلوقەی ئابووری پێویستی بە هەموو جۆرە کۆمەک و هاوکاریەک هەیە.
* زیاتر لە ٢٠٠ هەزار ماڵە شەهید و پتر لە ١٨٣ هەزار کەسی « ئەنفال»ەکان داوای یارمەتی و کۆمەک دەکەن.
* ئەم تەجروبە دیموکراتییە... ئەم ئازادییەی کوردستانی عێراق بە هۆی گرانی و قاتی و ئابلوقەدان لە مەترسی دایە.
* ئەم تەجروبە دیموکراتییە... ئەم ئازادییەی کوردستانی عێراق بەرهەمی خەباتی نەتەوەکەمانە و رەنجی هەموو کوردێکی دلسۆز و ولاتپارێزە، هەروەها سیمبۆل و سامان و هیوای هەموومانە. چەسپاندن و سەرخستنی، ئەرکی نەتەوایەتی هەموومانە. پەرلەمانی کوردستانی عێراق بریاری داوە بۆ کۆمەک کردنی ئەو پەرلەمانە و پشتگیری لە دیموکراتیەت لە کوردستانی عێراق لە هەر ولاتێکی ئەورووپا ژمارە حیسابێک بکاتەوە و راستەوخۆ لیژنەیەکی تایبەتی لە پەرلەمانی کوردستانی عێراق بە هاوکاری و تەنسیق لەگەڵ وەزارەتی دارایی و ئابوری هەرێمی کوردستانی عێراق سەرپەرشتی دەکرێت. هەر کەسێک کۆمەک بۆ ئەم ژمارەیە بنێرێت:

بە کارتی تایبەتی ئاگادار دەکرێت لە لایەن ئەو لیژنە پەرلەمانییەوە بە چەندیی و مێژووی ئەو کۆمەکە. داوا لە هەموو هاوولاتیانی گشت پارچەکانی کوردستان لە دەرەوەی ولات دەکەین بە گوێرەی توانا بەشداری لەم ئەرکە پیرۆزە بکات

سەرکەوتوو بێت پەرلەمانی کوردستانی عێراق

هەر گەشاوە بێت رێبازی دیمۆکراتی و ئازادی

پەرلەمانی کوردستانی- عێراق

٢٦ / ١ /١٩٩٣

www.arsivakurd.org

ئەنترناسیونالیزم بە دەیان کادری ڕێکخراوە کوردییەکان بۆ ئەوان خۆیان کرد بە قوربانی، بەڵام هەزار جار بە داخەوە کە ئەوان خۆیان لەلای سەددام حوسێنی خوێنمژدا بوون و دژی کورد شەڕیان دەکرد و بە دەیان کادری گەلی کوردیان شەهید کردووە و بگرە بە هەزاران پێشمەرگەی قارەمانیش. جا ئەگەر ئێمە بتوانین بیر لەم مەسەلەیە بکەینەوە و سودی لێوەربگرین، ئەوا کاری تێکۆشانمان زۆر ئاسان دەبێتەوە.

ڕوونکردنەوەی هەر مەسەلەیەک بە تەنها خۆی، دەکرێ بە ئەندازەی پەرتوکێک بێت، من نامەوێ ئاوها بکەم. من دەمەوێ تەنها ئاماژە بۆ ئەو شتانە بکەم کە بۆ من شتێکی چەوتن. هیوادارم کە هەر کوردێکی دڵسۆز بەرامبەر هەموو مەسەلەیەکی گرنگ هەڵوێست بنوێنێ و کاتی خۆی بە بیروباوەری بەتاڵ بە فیرۆ نەدات. جا ئێستاش دەمەوێ بە کورتی چەند خاڵێک دەربارەی کاری ڕێکخستن بخەمە ڕوو:

بە بیروبۆچوونی من، ڕێکخراوی زۆر و بچکۆلانە هیچ سودێک بە وڵاتەکەمان نابەخشێت. جاران بۆ ڕوونکردنەوەی هەندێک مەسەلە، دەکرا ڕێکخراوێکی زۆری بچووک بچووک پێویست بێت، بەڵام ئەمڕۆ پێویستیەکی ئاوها لە ئارادا نەماوە، تەنها پێویستیمان بە یەک ڕێکخراو کە بتوانێت دەست بهاوێتە ئێشەکانی گەلەکەمان، هەیە.

ئەمەی کە باسی دەکەم تەنها یەک ڕێکخراوێک نییە، بەڵکو کۆکردنەوەی هەموو ئەو ڕێکخراوانەی کە هەن لەژێر باڵی بەرەیەکە. واتە گەلی ئێمەی باکووری کوردستان پێویستیان بە بەرەیەک هەیە و بێجگە لەم کارەش هیچ شتێکی ترمان پێویست نییە.

بۆ هێنانە کایە و درووستکردنی شتێکی ئاوهای گرنگ، پێویستە هەموو ڕێکخراوە کوردییەکان، بەپێی گرنگی ئەم مەسەلەیە، بە گفتوگۆیێکی دوورودرێژ بگەنە ئەنجامێک. بۆ ئاسانکردنی ئەم کارە من دەمەوێت بڵێم:

لە باکووری کوردستاندا، ئاساییە کە چوار ڕێکخراو لە سکی پێنج ڕێکخراوەوە لە دایک بێت و یەکێک لەو ڕێکخراوانەش بمانەوێ یان نەمانەوێ (پ.ک.ک)یە. هەبوونیان نکۆڵی لێناکرێ، بەڵام ڕاستی و هەڵەکانیان دەکرێ بکەوێتە گفتوگۆوە. (پ.س.ک)یش ڕێگەی خۆی هەیە و خۆی لەبیر و باوەڕی خۆیدا وەکو پارتێک سەپاندووە و بەپێی پرۆگرام و پەیرەوەکەی، خەبات و چالاکی خۆی لە ناوەوەی وڵات و لە ئەورووپادا دەنوێنێ و بەرێوەی دەبات. بێجگە لەم دوو پارتەش، دوو پارتی تر لە کوردستانی باکوور، لەم سەردەمە تاڵەماندا، بەشداربوونی چەندین ڕێکخستن و تاکە کەسەوە دامەزران. واتە وەکو «یەکبوون» و «یەکگرتن»ی «پ.د.ک». هیوادارم ئەم پارتانەی ئێمەش لە ماوەیەکی کورتدا بە ڕووداو و خەبات و چالاکی خۆیانەوە خۆیان بسەپێنن کە (ئەوانیش) لەمەوبەدوا خەباتی خۆیان بە جۆرێکی فرەلایەنی بەردەوام بکەن.

ئەوانەی تریش کە ماونەتەوە، چەند ڕێکخراوێکی بچووک و کەم هێزن، کە دەبێت ئەوانیش یان یەکێتییەک لەناوخۆیاندا پێکبهێنن، یان بیر بکەنەوە و بزانن کامە پارت لە ئایدیۆلۆژیایانەوە نزیکە، هەوڵ بدەن لە ڕێگەی گفتوگۆوە بچنە ناویانەوە، بە بۆچوونی من لەم ڕێگەیە زیاتر هیچ ڕێگەیێکی تر نییە.

بارودۆخی ئەو ڕێکخراوە بچووک و کەم هێزانە چییە و لەمەوبەدوا دەتوانن چی بکەن؟. من خۆم ناتوانم هیچ بڵێم. لێرەدا مەبەستم ئەوە نییە کە ئەو ڕێکخراوە بچووک و کەم هێزانەمان بەکەم ببینم یان بە شێوەیەکی نەگەتیڤ باسیان بکەم. من وەکو کەسێک ڕێزم بۆ هەموو ڕێکخراوێکی نیشتمانپەروەر هەیە. تەنها ئەوەندەم دەوێ باسی کەم کە: ئەمڕۆ، ئێمە پێویستیمان بە یەکگرتنی ڕێکخراوەکانمان و بە هێزکردنیان هەیە، جا ئەگەر ئێمە ئەو کارە جێبەجێ نەکەین، ئەوا ئازادی گەلەکەمان زۆر دوادەکەوێت. ئایا بە ڕاستی ئەو ڕێکخراوە بچووک و کەم هێزانەمان دەتوانن بە تەنها ببن بە ئەڵترناتیڤێک و لەژێر باسکیاندا گەلەکەمان ڕێک بخەن؟

ئەم کارە لە ئەمڕۆدا گرانە، چونکە کادری ئاوهایان نییە کە کارێکی ئاوها گران جێبەجێ بکەن. یانیش ئەو کادرانەیان نەماون. ئیتر لەمڕۆ بەدواوەوە کارێکی نوێی ڕێکخراوەش گرانە. ئەوەی گرنگ بێت، ئەوەیە کە ئەو ڕێکخراوانە یان کادرانەی کە هەن و بە ڕاستی دەیانەوێت خزمەت بە گەلەکەیان بکەن، با بچن لەگەڵ ئەو پارتانە کە هەن، پەیوەندی بکەن و بچنە ناو ئەو پارتانە کە نزیکی ئایدیۆلۆژیایانە. بێجگە لەمەش هیچ ڕێگەیەکی تر نییە.

ئێمە وەکو نەتەوەیەک، تاکو ئەمڕۆ گەلێک دەرفەتمان لەدەست خۆمان داوە و ئەمەش بەختێکی تاڵی ئێمەیە.

www.arsivakurdi.org

ئەمرۆ پێویستیمان بەچی هەیە؟

بویێ ئەسەر

هەروەکو دەزانرێت، لە پاش هەڵوەشاندنی سیستەمی سۆسیالیست لە جیهاندا، گۆرانێکی زۆری جددی هاتنە کایەوە. بمانەوێت و نەمانەوێت، ئەم گۆرانکارییانە کارێکی زۆری کردە سەر وڵاتە بندەستەکان و هەروەها ئایدیولۆژی کارگەران. زۆربەی ئەو شتانەی کە «دوێنێ» بەرگری لێدەکرا، ئەوا ئەمرۆ بێ نرخ بووە و هاوێژراوە.

لەبەر ئەوە و لەگەڵ ئەم گۆرانکارییانەدا، دەبێت ئێمەش وەکو رێکخراو و وتاکە کەس، گۆرانکاری لە بیر و باوەرماندا دروست بکەین کە بە مەرجێک لە خزمەتی نەتەوەکەماندا بێت.

ئەمرۆ، جیهان لە بارودۆخێکی تایبەتیی دایە و زۆریشی گۆڕاوە. ئەگەر ئێمەش بەپێی ئەم گۆرانکارییانە، خۆمان سەرلەنوێ دروست نەکەین، ئەوا ناتوانین تێکۆشانێکی باش و راستەقینە ساز بکەین. بۆ ئەوەی بتوانین خۆمان لە هەڵە و چەوتاکاری رابردوو رزگار بکەین، دەبێت دڵسۆزانە و دوور لە سودی شەخسییەوە بچینە سەر مەسەلە گشتییەکان. بەم جۆرە، دەتوانین پێکەوە رێکخراوێکی زۆر باشتر بهێنینە کایەوە، جا سەبارەت بەم مەسەلەیە، دەمەوێت هەندێک بیر و بۆچوونی خۆم باس بکەم.

پێش ئەو گۆرانکارییانەی کە لە جیهاندا روویاندا، ئەو کاتە کە رێکخراوێکی کورد، بلاوکراوێک یان ئەنجامی کۆنگرە و کۆنفرانسی خۆیان پێشکەش بە گەلی خۆیان دەکرد، پێش مەسەلەی کورد، دەهاتن بە ووردی و دوورودرێژی باسی مەسەلە جیهانییەکان و سۆسیالیزمیان دەنووسی. ئیتر لەبەر روونکردنەوەی ئەو مەسەلانە، کات نەدەمایەوە بۆ ئەوەی کە مەسەلەی نەتەوەیی خۆیان، باس بکەن و موناقەشەی بکەن تاکو کەموکوری ولایەنە خەراپەکان و لایەنە باشەکان بێتە مەیدانەوە بۆ ئەوەی بزانین بە چ جۆرێک خەبات تێکۆشانمان جۆش بدەین.

تەنها بە لاپەرەیێک یان بە پەرەگرافێک ئەم مەسەلە گرنگانە دەخرانە روو. بۆیە ئێمەش وەکو کورد لە مەسەلەی نەتەوەیی خۆماندا قاڵ نەبووین، چونکە هەردەم دەگواتر: «دەکرێت بەش بێتە قوربانی گشت!». بەپێی ئەم گوتنەش کوردستان بە بەش دەخوێندرایەوە. لەبەر ئەوەی گشت، دەوڵەتی سۆسیالیست بوون، ئیتر زۆرترین کات بە موناقشە و بڕیارمان لەم بوارەدا دەبوون... ئەم بەزمە تەنها کەموکوڕی رێکخراوێک نەبوو، بەڵکو هەموو ئەو رێکخراوانەی کوردستانی باکوور کە بیر و بۆچوونی سۆسیالیزمیان هەبوو، ئا بەو جۆرە دەیانگوزەران.

دەمەوێ نەکەومە ناو مەسەلەکانی پێشوو و مەسەلە ئایدیولۆژییەکان بۆیە خەریکم لێرەدا بەپێی زانینی خۆم، سەبارەت بە کوردستانێکی ئازاد و سەربەخۆ چی پێویستە، باسی بکەم:

داوای من ئەوەیە کە ئێمە بە شێوەیەکی بابەتی «مەوزوعی»یانە، بڕوانینە مەسەلەی کوردستان. هوشیارانە خۆ بە بەرپرسیاری ئەم قۆناخەی ژیانمان بزانین و بەڕێوەی بەرین.

پێش هەموو شتێک دەبێت گەلی کورد بە کولتووری خۆی بژێت، بە زمانی خۆی قسە بکات، بە هەستی نەتەوایەتی پەروەردە بێت. ئەگەر وانەبێت هەرگیز ناتوانین بە هەستێکی نەتەوایەتی کێشەکەمان چارەسەر بکەین.

پێویستە لەسەرمان کە هەموو شتێک و هەموو کێشە و گرفتێک بە زمانی خۆمان چارەسەر بکەین. چونکە زمان هەبوونی گەلە. فەرموون بزانن رەحمەتی «جەلادەت بەدرخان» لە ساڵی ١٩٣٢دا چی فەرمووە:

(میللەتی ژێردەست هەبوونی خۆی بە دوو شت و بە دوو چەک لەسەر دەستی خۆی دەپارێزێ. ١- ئایین. ٢- زمان.

ئەگەر ئایینی میللەتی ژێردەست و سەردەستیش یەک بێت، ئەوسا تاکە چەک زمان دەبێت.)

مرۆڤێکی کورد بە کوردی دەدوێت، هەستێکی کوردی و کوردستانی لەناو ناخی ئەو فرۆڤەدا خۆ دەنوێنێت و دەچەسپێت. جاران دەمانگوت ئەوە نەتەوایەتی بوونە، بەڵام نەمامدەزانی کە نەتەوایەتی بوونی گەلێکی ژێردەست، کۆنەپەرستی نییە، بەڵکو پێشکەوتنخوازییە. هەڵەی گەورەی ئێمە لەوێوە دەستیپێکرد و هێشتاش لە زۆر بواردا زیانی ئەو جۆرە بیرکردنەوەیەمان پێوە دیارە.

بە ئەندازەی ئەو هەلاَنەی کە لە بواری زماندا کردمان، لە بواری کاری رێکخراویشدا دووبارە کرانەوە، چونکە ئەو رێکخراوانەی کە ئێمە دروستمان کردبوون نە لەگەڵ وڵاتدا دەگونجان و نە لەگەڵ هەلومەرجەکانییش. ئەو رێکخراوانەی ئێمە، بەپێی هەندێک ئایدیۆلۆژیا دامەزرابوون و ئێمەش دەمانەویست بە راچێتەی نوسراوی حازر، نەخۆشەکەمان ساغ بکەینەوە. بەم جۆرەش هیچ نەخۆشێک تیمار نەکرا. نەخۆشێک سەردانی دکتۆر نەکات و بەپێی جۆری نەخۆشییەکەی دەرمان وەرنەگرێت، ئەوا ئەو نەخۆشە هەرگیز لەمردن رزگاری نابێت. هیچی نەمابوو ئێمەش بەو راچێتە ئەزبەرکراوانە کوردستانمان بکوشتایە، بەڵامماڵی ئەوانەی کە ئەم کێشەیەیان چارەسەرکرد. هەزاران جار ئاوابێ، کە پێش ئەوەی ئێمە وڵاتەکەمان بە راچێتەی هەڵە بکوژین، گوتیان: شێوەی تیمارکردنی ئاوها بۆ گەلان هەڵەیە و تائێستاش هەر دەیلێنەوە کە با چی دی گەلانی ژێردەست هەڵەی ئاوها نەکەن. کەچی لەگەڵ ئەوەشدا هەندێک کەس و هەندێک رێکخراو هەن کە هێشتا هەردوای ئەو شتە چەوتانە کەوتوون. بۆیە من دەڵێم کە هێشتا هەڵەی زۆرمان هەیە کە دەبێت چارەسەریان بکەین و بە مێشک و هەستی نەتەوایەتی ئەو شتانە لەناو بەرین، تاکو ئێمەش وەکو گەلانی جیهان بتوانین خۆمان لەدەست دوژمنی سەرسەخت و خوێنخۆر رزگار بکەین.

ئەگەر ئێمە هێشتا بڵێین: «کرێکاران و گەلانی ژێردەست یەکگرن»، ئەوا رزگاری و سەرفرازی ئێمە هێشتاش چەندین ساڵی تری پێویست دەبێت. چونکە گەلی ژێردەست، (فەلەستینی)یەکان بوون، و رێکخراوەکانی ئێمە لە خودی فەلەستینیەکان زیاتر مەسەلەی ژێردەستی فەلەستینیان بە مەسەلەی خۆیان دەزانی و لە ژێر ناوی

www.arsivakurd.org

کۆماری ئیسلامی ئێران‌و گەلاڵەی خزمەت کردنی بە گەل

ح- گەوهەری

کۆماری ئیسلامی ئێران، ماوەیەکە بە هۆی نوێنەرانی خۆی لە دەزگاکانی حکومەتی‌دا، بە رواڵەت بە مەبەستی کۆ کردنەوەی بیرو ڕای گشتی کارناس‌و شۆرشگێرانی کورد بۆ چارەسەرکردنی مەسەلەی کوردستانی بەشی ئێران!! بە تەلەیفون پەیوەندی دەگەڵ کوردەکانی ئەم بەشە، لە دەرەوەی وڵات دەگرن.

ئەوان، لە قسەکانی تەلەیفونی‌دا دەڵێن ڕاستە کە لە پێشدا هێندێک دەربارەی کوردستان هەڵە کراوە،و دەوڵەتی کۆماری ئیسلامی لەبەر گیرو گرفتی خۆی نەیتوانیوە بە شێوەیەکی شیاو بە کوردستان رابگات، بۆیە ئیستا کە حکومەتی کۆماری ئیسلامی لە خەم ڕەخساوەو کۆسپێک لە بەرانبەر خۆیدا نابینی، ئامادەیە بۆ قەرەبوو کردنەوەی ئەم کەمایەسیەو خزمەت بە خەڵکی کورد هەنگاو هەڵگرێ.

هەروەها ئەوان دەڵێن بۆ گەیشتن بەم ئامانجەو پێشگیری لە دوو پات کردنەوەی هەڵەی‌تر لە کوردستاندا، کوردەکانی دژ بە حکومەتیان کردوە بە دوو گروپی «سوورو سپی» دابەشکراون. گروپی یەکەم، کە بە گروپی لیستەی سوور دەناسری، بە گشتی ئەو شۆرشگێرانەن کە لە ریزی حیزب‌و رێکخراوە سیاسیەکانداندا کار دەکەن و گروپی دووەم یان باشتر بڵێن گروپی لیستەی سپی ئەو شۆرشگێرانەن کە سەربەخۆن‌و بە رێکخراوە سیاسیەکان نەبەستراونەتەوە. وەک لە ئاخافتنی تەلەیفونی‌دا رادەگەیەنن، ئەوان تەنیا دەگەڵ گروپی لیستەی سپی پەیوەندی دەگرن بۆیە ئامادە نین دەگەڵ گروپی لیستەی سوور کە بە چەک بەربەرەکانی کۆماری ئیسلامی ئیران دەکەن، قسە بکەن.

ڕەنگە، کەسی ساویلکەی وا هەبێ کە بەم گوتنانەی کاربەدەستانی کۆماری ئیسلامی ئیران باوەر بکات‌و فریوی وادەو بەڵێنیەکانیان بخوا، بەڵام ئەگەر هەر ئەو کاتەش لە پشت سیمی تەلەیفون، ئاکارو کردەوەکانیان‌و بێ باوەری خەڵکیان وەبیر بخەنەوە، گەلاڵەی بەرباسیان لەبیر دەچێتەوەو هەرەشەو قسەی سووک‌و نالەبار جێگای نەرمی‌و پێشنیارەکانیان دەگریتەوە.

بۆ تێگەیشتنی پتر لە مەبەستی کاربەدەستانی ئەم حکومەتە، باشتر ئەوەیە کە ئیمە پەلە نەکەین‌و زوو هەڵنەچین‌و وابزانین جنایەتەکانی ڕێژیم لە نەغدە، سنە، سەقز، مەهاباد، قارنەو قەلاتان، ئیندرقاش‌و بە گشتی تەواوی شاخ‌و دۆڵ‌و گوندەکانی کوردستان‌و نیو شارو بەندیخانەکان‌و...... بە هەڵە ئەنجام دراون‌و ئیستا رێبەرەکانی کۆماری ئیسلامی بە راستی لەم هەڵەیەی خۆیان گەیشتوون‌و دەیانەوی رێگای چارە سەر کردنی مەسەلەی کوردستان بدۆزنەوە!!

زۆر باشە، بە راستی ئەگەر ئەو تەلەیفون کردنانەیان بە مەبەستی «هەرەشە کردن»، و «تەسلیم کردن» یان «ئاڵوزی‌و ئاژاوە گیری» لە نیوان شۆرشگێرانی کوردی دوور لە وڵات‌و دوور لە رێکخراوە سیاسەکان نەبێ؟ و رێبەرەکانی کۆماری ئیسلامی ئیران بەو ئاکامە گەیشتون کە دەست لە زوڵم‌و چەوساندنەوەی نەتەوەی کوردی ژێر دەست هەڵگرن؛ رێگای چارە سەر کردنی مەسەلەی کورد لە کوردستانی بەشی ئیراندا، نە دابەش کردنی کوردەکان بە سەر گروپی سوورو سپی‌و... دایەو نە پەیوەندی گرتن دەگەڵ کارناس‌و کەسایەتیەکانی سیاسی کوردەو نە تەنانەت پیوەندی دەگەڵ تەنیا حیزبێکی سیاسی کوردی لەم بەشەی کوردستانە!

رێبەرانی کۆماری ئیسلامی ئیران باش دەزانن، جیا لەو کۆمەڵە کوردە بچووکەی کە چەکی بۆ هەڵگرتوە یا لە رێگایەکی دیکەوە خزمەتی پێدەکەن‌و بە سەرشۆریەوە پشتیان لە نەتەوەکەیان کردوەو نانی جاشەتی دەخۆن، کوردەکانی‌تر چ ئەوانەی کە لە ریزی رێکخراوەکانی سیاسی دان‌و چ ئەوانەی بەستراوەیی سیاسیان بەم رێکخراوانە نیەو چ ئەوانەی‌تر کە لە شارو گوندەکانی کوردستاندا، لە ژێر چاوەدیری هێزی چەکدارو مەئمورەکانی حکومەتی‌دا دەژین، هەموو یەک دەست‌و یەک ئامانجن!

ئەگەر، کار بەدەستەکانی کۆماری ئیسلامی ئیران، وڵاتەکەیان لە دەرەوەی ئەم جیهانەدا نابینن‌و ئاڵوگورە پان‌و بەرین‌و یەک بە دوای یەکەکانی دنیا کاری لێ کردون، رێگای چارە سەر کردنی مەسەلەی کوردو بە گشتی مەسەلەی ئیران لەوە سانایی‌ترە کە بەم جۆرە لە ژێر پەردە تەلەیفونی نهێنی‌دا هەوڵی بۆ بدەن.

رێگای دروستی ئەم کارە ئەوەیە، کە کاربەدەستەکانی حکومەتی ئیسلامی ئیران، واز لە سرت و خورتی پشت سیمی تەلەیفون‌و هەرەشەو گورەشەی شۆرشگێرانی کوردو دابەش کردنی نەتەوەی چەند جار دابەش کراوی کورد بینن‌و ئەم گوتنەی خۆیان بە کردەوە بە نەتەوەی کورد بسەلمینن‌و بۆ ئەم کارەش دوو رێگا پتر نابیندری.

١- پیویست ناکات دەگەڵ حیزب‌و رێکخراوە،و کەسایەتیەکاتی کوردی دژ بە خۆیان پەیوەندی بگرن، بەڵکو بۆ جێ بە جێ کردنی ئەم چەمکە، باشترین رێگا ئەوەیە کە دوو ئەسڵی بەر چاوی دنیای ئەمرۆ، یانی دیموکراتیەت‌و رێز نان لە یاسا پەسند کراوەکانی مافی مرۆڤ بخەنە بەر چاو؛ یانی:

ئا- تەواوی بەندیەکانی سیاسی، لە بەندیخانەکان ئازاد بکەن.

ب- بە بێ لە بەر چاو گرتنی هیچ چەشنە مەرجێک، بەخشینی گشتی رابگەیەن.

پ- بۆ نەتەوەکانی جێگیر لە چوار چیوەی جوغرافیای ئەمرۆی ئیران، خویندن بە زمانی زگماکی ئازاد بکری‌و بۆ دۆزینەوە جێ بە جێ کردنی دروستی ئەم مەسەلەیە، رای کارناسەکانی خویندن‌و بارهێنان وەرگرن.

ت- رێگا بۆ خەباتی سیاسی‌و کۆمەڵایەتی‌و فەرهەنگی‌و پێشەیی جەماوەری بکریتەوە.

ج- بەشێکی زیدە لە ئورگانەکانی پێکهاتوو لە دەرەوەی دەوڵەت، کە دەست‌و پێ گیرن‌و لە زۆر بابەتانەوە نەبوونیان باشتر لە بوونیانە، لە ئارا بەرنە دەر.

چ- خەباتی پارڵمان تاریستی ئازاد بکری، تا جەماوەر نوێنەری راستەقینەی خۆیان لە حکومەت‌و دەوڵەتدا بەشدار بکەن.

ح- بە دەنگی گشتی نەتەوەکانی جێگیر لە چوار چیوەی سنووری جوغرافیایی ئەمرۆی ئیراندا، شێوەی ژیانی دوا رۆژی ئەم نەتەوانە دیاری بکرێت.

دیارە، جێ بە جێ کردنی گشتی ئەم گەلاڵەیە، کاریکی ئاسایی نیە، کە بکری لە ماوەیەکی کورتدا بە ئەنجام بگەن، بۆ وینە خاڵەکانی ج، چ، ح، پیویستیان بە کاتەو دەبێ بە شێنەیی کاریان لە سەر بکری، بەڵام بەشێکی‌تریان وەک خاڵەکانی ئا، ب، پ، ت، کاری کەمتریان پیویستەو رەنگە بۆ جێ بە جێ کردنیان کاتێکی زۆریان نەوی.

٢- ئەو بەرنامەیەی، کە بە تەلەیفون بە کارناس‌و شۆرشگێرانی «تاکە کەسی» کوردی رادەگەیەن،گەلاڵەی بکەن‌و بە راگەیاندراوێکی رەسمی بیدەن بەحیزب‌و رێکخراوە سیاسیەکان.دەگەڵ لیژنەیەک دانیشن کە نوێنەرایەتی گشت هێزەکان‌و بزوتنەوەی کوردستانی بەشی ئیرانی بە ملەوە بێ.

هەر چەندە، بەو تاقیکردنەوانەی کە رێبەرانی کۆماری ئیسلامی، لە ١٤ ساڵی رابردوودا پێشانیان داوە، جێ بە جێ کردنی ئەم ئەرکە ئینسانیە، لە چوار چیوەی دیدو فیکرو رەوشتی ئەوان دانیە؛ بەڵام دیسانیش ئەوان دەبێ ئەوە بزانن کە ئەگەر سەد قات لەوەی کە بۆ خۆیان دەڵێن بە هێزو بێ کۆسپ‌و گیرو گرفت‌تر بن، ناتوانن بە بێ گوی گرتنی سادقانە لە ویست‌و داخوازەکانی خەڵک بە تیرۆرو رەشە کوژی‌و چەوساندنەوە، دریژە بە ژیان بدەن‌و رۆژیک دەبێ وەک ئەوانەی‌تر، کە لەو چەند ساڵەی دوایدا تاوانی سزاکانیان داوە؛ تاوان بدەنەوە.

www.arsivakurdi.org

داخوا - دووی ڕێبەندان- ڕۆژی میللی نەتەوەی کوردە؟

کەریمی حسامی

مەبەست لە نووسینی ئەم کورتە وتارە شیکردنەوە و هەڵسەنگاندنی چەند و چۆنی و هۆیەکانی پێکهاتن و ڕووخاندنی کۆماری کوردستان نییە. چونکە لەسەر ڕۆژی دووی ڕێبەندان و پێکهاتن و تێکچوونی ئەو کۆمارە ساوایە و ئەو دەوڵەتە نەتەوەیی‌یە، گەلێک بۆچوون و هەڵوێستی جیاواز و جۆربەجۆر هاتوونە سەر کاغەز و بڵاوکرانەوە، بەڵام بە بۆچوونی من هێشتا لێکۆڵینەوەیەکی قووڵی زانستی کە دووربێ لە خڵتەی قین و بوغزی شۆڤێنی و دەمارگیری نەتەوەگەری لەسەر کۆماری دیموکراتی کوردستان نەکراوە.

ڕۆژهەڵاتناس و نووسەرانی بێگانەش لە باسکردن و لێکدانەوەی ڕووداوەکانی ١٩٤٥-١٩٤٦ی کوردستانی ئێران و پێهکاتنی هەوەڵین دەوڵەتی کوردی لەم مەڵبەندە نەیانتوانیوە خۆیان لە بەند و داوی سیاسەتی دەوڵەتە زلهێزەکان نەجات بدەن و بەرگێکی ڕاستەقینەی بابەتی دوور لە گێژاوی شەڕی سارد بە بەر ئەم کۆمارە ساوایەی کوردی دابکەن کە لە مێژووی چەند سەدەی نەتەوەی کوردا، ڕووداوێکی بێ وێنە بووە.

ئارشی ڕۆزڤێلت لە نووسراوەی خۆیدا بە ناوی «کۆماری کوردا لە مەهاباد» دەنووسێ: «ئاواتی ناسیونالیزمی کورد، واتە کوردستانێکی سەربەخۆ لە ماوەی دیسامبری ١٩٤٥ تا دیسامبری ١٩٤٦ لە چوارچێوەی دەوڵەتێکی بچووک لە کوردستانی ئێراندا وەدی هات. چۆنیتەی دامەزراندنی و پێکهاتنی کۆماری کورد، مێژووی کورت و پڕ لە کارەساتی ئەو، هەروەها تێکچوونی کورت و پڕ و لە نەکاوی، یەکێک لە بەسەرهاتە هەرە ڕوون و ئاشکراکانی سەدەی بیستەمە لە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاستدا».

ڕاست دەکا تائێستاش دوای ٤٦ ساڵ بەسەرهاتی ئاوا گەورە لە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست ڕووی نەداوە. لە مەڵبەندێکی بچووکی کوردەواری، بەشێک لە نەتەوەی کوردی بەشخوراو و داگیرکراو، پەتی کۆیلەتی لە ملی خۆی دامالێ و خۆی لە دەوڵەتی داگیرکەر جیاکاتەوە و ئالای خۆی هەڵبکا و سوپای میللی پێکبێنێ و دەوڵەتی خۆی دابمەزرێنێ و سەرکۆمار دیاری بکا و چارەنووسی خۆی بگرێتە دەست.

بە قەولی ڕۆژنامەی بەڕێزی کوردستانی نوێ «گەورەیی و کچکەیی دەوڵەت، چڕی و کەمی دانشتیوانی دەوڵەت لە نرخی هەبوونی ئەو دەوڵەتە کەم ناکەنەوە». تازە ئەگەر لە بورژوازی شۆڤێنی نەتەوەی سەردەست و یا لە هێزە بەرواڵەت دیموکراتەکانی ئەم نەتەوەیە نەترسێین، دەتوانین بڵێین کە کۆماری کوردستان ١٩٤٦ تەنیا کۆماری مەهاباد و دەوڵەتی کوردستانی ئێران نەبوو، بەڵکو دەوڵەتی کورد بوو بۆ ئازادی کوردستانی گەورە.

ئارشی ڕۆزڤێلت باشی تێگەیشتووە کە دەنووسێ: «تا ئێستا وا دەردەکەوێ ناکرێ ئەو بۆچوونە ڕەتکەینەوە کە قازی محەممەد و لایەنگیرەکانی ئاواتی کوردستانی یەککگرتوویان هەبووە. ئەوان هیواداربوون کە مەهاباد بکەن بە ناوەندی کولتووری کوردی و جولانەوەی ڕزگاریخوازی کورد... لە باری سیاسییەوە مەهاباد لانی کەم وەک نوختەیەکی لێهاتبوو کە لە هەموو لایەکەوە چاویان تێ بڕیبوو. لە نێو کۆڕ و کۆمەڵی ڕووناکبیری کورد لە بەیروت و ئەستەمبۆل و بەغداوە بگرە هەتا کێوە بەرز و چرەکانی ڕۆژئاوای ئاسیا، هەموو لایەک بە تێکرایی چاوەڕوانی ئەوەیان دەکرد کە بزانن ئایا قازی محەممەد سەردەکەوێ یان نا. نەک هەر لە لایەن کۆڕ و کۆمەڵی کوردی لە بەغدا، بەڵکو لەلایەن کوردەکانی سوریا و تورکیاش لەگەڵ قازی پێوەندی دەگیرا و نامە و پەیامی بۆ دەنێردرا»«١»

ئێستا دوای ٤٦ ساڵ گەلی کورد لە هەموو بەشەکانی کوردستان، لە وڵات و لە ئاوارەییدا، ڕۆژی دووی ڕێبەندان وەک ڕۆژی میللی نەتەوەی کورد یاد دەکەنەوە و شایی و ئاهەنگی بۆ دەگێڕن. چاپەمەنی کوردی لاپەرەی هەوەڵیان بۆ یادی ئەو ڕۆژە پیرۆزە تەرخان دەکەن. سروودی «ئەی ڕەقیب» کە سروودی دووی ڕێبەندان و کۆماری کوردستانە بۆتە سروودی میللی نەتەوەی کورد و هەموو کۆڕ و بۆنەی سیاسی و کۆمەڵایەتی و ڕێ و ڕەسمی بیرخستەنەوەیی کوردەواری بە سروودی «ئەی ڕەقیب» دەکرێنەوە.

جا لە حاڵێکی ئاوادا کە بەڕاستی ڕۆژی «دووی ڕێبەندان» بۆتە ڕۆژی میللی نەتەوەی کورد و ڕەمزی وەدەستهێنانی مافی چارەنووسی ئەم نەتەوەیە، گەلێک جێی داخە کە ڕۆژنامەی کوردستان ئۆرگانی کۆمیتەی ناوەندی حیزبی دیمۆکراتی کوردستانی ئێران کە خۆی بە میراتگری کۆماری کوردستان دەزانێ، لە ژمارە (١٨٣) فیوریەی ١٩٩٣ ڕێبەندانی ١٣٧. لە ڕێ و ڕەسمی دووی ڕێبەنداندا دەنووسێ: «وەک دەزانین بە داخەوە کۆماری کوردستان نەیتوانی هەموو وەزیفەکانی بەجێ بگەیەنێ و بە دەسیسەی هاوبەشی ئیمپریالیزم و کۆنەپەرستی لەبەین چوو. هەربۆیە دووی ڕێبەندان نەیتوانی ببێتە ڕۆژی میللی لە مێژووی نەتەوەی کورد دا. بۆیە ئێستا کە ئێمە هەموو ساڵێ بە حەق یادی ئەم ڕۆژە دەکەینەوە «تەجلیلی» لێدەکەین لەبەر ئەوە نییە کە ڕۆژی میللی میللەتی کوردە، بەڵکو لەبەر ئەوەیە کە ئێمە تائێستاش بە ئامانجەکانی ئەو ڕۆژە وەفادارین و بۆ ئەو ئامانجانە تێدەکۆشین کە کۆماری کوردستان لە وەدیهێنانیاندا ناکام مایەوە».

دوای نەمانی دیکتاتۆری و ڕژێمەکانی و هەڵکردنی شنەبای (دیموکراسی ڕەسەنی ڕۆژئاوا) ڕەنگە پیاو بوێرێ لە نووسەرانی بەڕێزی ڕۆژنامەی کوردستان بپرسێ: ئێوە کە حیزبی دیموکرات بەڕێوە دەبەن، دووی ڕێبەندان بە ڕۆژی میللی نەتەوەیی کورد ناناسن، هەر چونکە «هەموو وەزیفەکانی بەجێ نەگەیاندووە» گرنگی مێژوویی ئەم ڕۆژە دەخەنە ژێر پرسیارەوە، ئەدی چ لەو هەموو کوردە دەکەن کە لە ژوور و دەرەوەی نیشتمان ئەم ڕۆژە وەک ڕۆژی میللی نەتەوەکەی یاد دەکاتەوە و جێژنی بۆ دەگرێ. من لام وایە لە مێژووی خەباتی نەتەوەی کورد دا، تەنیا دووی ڕێبەندانە کە زەحمەتکێشانی کورد بە ڕۆژی میللی دەزانن. هەر بۆیە بەو مەبەستەش هەموو ساڵێ بە شانازی و بەرێزەوە یادی دەکاتەوە.

١- بۆ خوێندنەوەی نووسراوی ئارشی ڕۆزڤێلت بڕوانە «کۆماری کورد لە مەهاباد» وەرگێرانی کاک خالید عەزیزی ١٩٩١.

www.arsivakurdi.org

بیرکردنەوەی بێ، بۆیە گەر مرۆڤی ژیری کورد، لایەنە چاکەکانی ئەم ولاتانە بقۆزێتەوە و کەڵکیان لێوەربگرێ گەلێک چاکە، لە هەمان کاتیشدا، خۆی دوورەپەرێز رابگرێ لە شتە خراپەکانی کە لەگەڵ داب و نەریتی نەتەوایەتیماندا ناگونجێ، چونکە هەموو نەتەوەیەک، خووڕەوشت و نەریت و ترادیشۆنی تایبەتی خۆی هەیە، کە جیای دەکاتەوە لە نەتەوەیەکی دی، مانای ئەوەش نییە کە شتێکی ئەوروپاییەک لای ئێمە خراپ بێ، ئیدی دەبێ لای ئەو ئەوروپاییەش خراپ بێت، نەخێر بەڵکو دوو کلتووری جیاوازن و هەموو شتێکیش لەم گەودووندا رێژەییە، کە لە کەسێکەوە دەگۆڕێ بۆ کەسێکی دی، جا چ لە نێو نەتەوەیەکدا بێ یان لە نێو نەتەوە جیاوازەکاندا بێ.

ئەز بەش بەحاڵی خۆم لە بڕوای تەواومەوە بە دیموکراسییەت سنگم فراوانە بۆ هەموو ڕەخنەیەکی بەجێ و دروستکەر، لە هەمان کاتدا هەموو ڕەخنەیەکی ڕووخێنەریش، هەموو پلار هاوێشتنێکیش هەرچی چۆنێک بێت و لە هەر سەرچاوەیەکەوە بێت، لەوانەیە بە زویرم بکات بەلاّم قەت و قەت ساردم ناکاتەوە لە خۆشەویستی خاکەکەم و نەتەوەکەم، هەروەکو باسیشمان کرد، سەربەستی و ئازادی و دیموکراسی، ئەوە نییە کە یەکتری بخەینە ژێر زەبری نەشتەرای یەککالاّ کردنەوەوە و ناو و ناتۆرەی ناشیرین بەسەر یەکتریدا، دابپڕین، هەموو شتێکیش هەر ئەوەندە بە کەڵک و جوان و چاکە، کە لەژێر پەردەی رێز و خۆشەویستی بەرامبەریدا بهێنێتەوە.

لەگەڵ ئەوپەری رێزمدا بۆ برایانی (کەشکۆڵ)، هەق نەبوو بەو شێوەیە برا و کەسوکارە دەربەدەرەکانی خۆیان بکەنە شەوچەدەی گاڵتە و گەپی خۆیان. من پێم وایە ئەو کاریکاتێرەی کە باسی (کفتەی سابوونکەران) و (سەرچنار)... هتد دەکات، زۆر لەجێی خۆیدا نییە و پێوە نانێکی هێجگار زۆری بە ئاشکرا پێوە دیارە. ئەرێ براینە دەبێ کەسێک هەبێ لەم دونیایەدا زمانی دایکی خۆی لەبیر بچێتەوە؟ دەبێ کوردێک هەبێ ئەو شتانەی لەبیر کردبێ؟ کەسێک کە (سابوونکەران)ی لەبیر مابێ، دەبێ بۆچی (کفتە)ی لەبیر بچێتەوە؟ بۆچی لە دەرەوەی ولاّت خەڵکی کفتە ناخوات؟ من بە دڵنیاییەوە پێتان دەڵێم ئەوەندەی کوردی پەنابەر، بە کوردی پەتی قسە دەکەن، ئەوەندە لە کوردستان خەڵکی بەو زمانە پاراوە نادوێن و هەوڵیان نەداوە بۆ پاککردنەوەی زمانەکەیان لە وشەی بێگانە. خۆ ئەگەر کوردێکیش گەیشتبێتە ئەو بڕوایەی کە نێوی خۆی بگۆڕێ، ئەوە لە ئەنجامی ئەوەیە کە لە بناغەوە ناوەکەی خۆی بەدڵ نەبووە و خۆی دەستێکی نەبووە لە هەڵبژاردنیدا. لەم ولاّتانەی ئەوروپاشدا هەرچی ناوی کوردییە زیاتر ئاسانتر و ڕەوانتر و شیرینتر وەک لە نێوە عەرەبییەکان بەو پێیەی زمانی کوردی یەکێکە لە زمانە هیندوئەوروپییەکان، گیروگرفتی لەسەرەتادا بۆ خەڵکی دروست دەبێ کە دێنە ئەم ولاّتانەوە تا ناوەکانیان فێر دەبن و لەبەرییان دەکەن، ئەویش لەبەر قورسی و نەبوونی ئەم دەنگ و پیتانەیە لەم زمانە ئەوروپییانەدا بۆ نموونە: دەبێ (تەوفیق) خۆشتربێ لە (کلپە)؟ یا نووسینی عبدالرحمن و عبدالکریم و خەجێ و فاطمە ئاسانتر و خۆشترە یان ئالاّن و نەبەز و شیلان و تافگە؟

من پێم وایە نەک ئێستا کە نەتەوەی کورد خاوەنی سەربەخۆیی نییە، بەڵکو گەر دەوڵەتی تایبەتی خۆشی هەبێ، خەڵکانێک هەن هەر لە دەرەوە دەمێننەوە و کۆچی تازەش هەر بەردەوام دەبێ، پەنابەریش لە هەموو بارودۆخێکدا دەبێ، کە ئەوە دەرکەوتەیەکی زۆر ئاساییە.

حەز دەکەم ئەوەشتان بۆ باسم بکەم، کە کوردە ئاوارەکان لە ولاّتانی دونیادا بە شاهێدی هەموو لایەک، ڕێکوپێکترین خەڵکی ئاوارەی بە ڕەوشت و چاکتر بە بەراووردکردن لەگەڵ گەلەکانی ئاوارەی دیدا لە دەرەوەی ولاّت، لە ڕووی بێدەنگی و هەڵسوکەوت و پارێزگاریکردنی یاسا و داب و نەریتی ئەو ولاّتانەی کە تیا دەژین. برا خوێندکارەکانیشمان لە هەموو خوێندکارەکانی گەلەکانی ئاوارەی دی لە پێشتر و بە تواناتر و زیرەکترن چ لە ڕووی زمان فێربوونەوە، چ لە خوێندنی گشتیدا، چ لە رۆژهەلاّتی ئەوروپادا، چ لە رۆژئاوایدا. ئەو سەرژمێرییەی کە لە ولاّتێکی وەکو سوێددا کراوە لەلایەن دەزگاکانی دەوڵەتی سوێدییەوە، لە نێو گەلە پەنابەرەکاندا، ئەوە ڕادەگەیەنێ کە کورد لە هەموو گەلانی دی پیاوی رۆشنبیر و نووسەر و شاعیر و هونەرمەند و خاوەن بڕوانامەی دکتۆراو بزیشکی و ئەندازیاری و مامۆستای هەبووە، کە ئەوە خۆی لە خۆیدا نیشانەی خۆش بەختی و گەشبین و سەربەرزی نەتەوەکەمانە، ئەوەش دەردەخات بۆ خەڵکی کە رۆڵەکانی نەتەوەی کورد لە برساندا خاکەکەی خۆیان بەجێنەهێشتووە بەڵکو نەتەوەی کورد کێشەیەکی نەتەوەیی و ڕامیاری گشتی هەیە لەسەر خاکەکەی خۆی و داگیر و دابەشکراوە و پێویستی بە چارەسەرێکی بنەڕەتی هەیە. بۆیە لەهەر ولاّتێکی ئەم دونیایەدا کوردی پەنابەر بە شانازییەوە دەڵێت من کوردم کە مایەی رێز و خۆشەویستی و سۆزی ئەو میللەتانەیە بۆمان تەنانەت هەندێ لە عەرەب و تورک و فارس دێن خۆیان بە کورد دەدەنە قەڵەم، گوایە زمانی زگماکی خۆیان لەبیر براوەتەوە بۆیە کوردی قسە ناکەن، تاکو کاروباری وەرگرتنیان ئاسانتربێ، دیارە ئەم کارە پیرۆزەش، بە خوێنی گەش و ڕەوانی شەهیدانی گەلەکەمان و بە هەوڵ و تەقەلا و بە هێزی بازووی پێشمەرگەی ئازا و دلێری کورد و ڕاپەرینە خوێناوییەکانی گەلەکەمان بە تایبەتی ڕاپەڕینە گەورەکەی بەهاری ١٩٩١، بە خو و ڕەوشتی جوان و بەرزی هەموو ئەو کوردە ئاوارانەی لە دەرەوەی کوردستان دەژین ئەنجام دراوە.

لە کۆتاییدا زۆر تکا لە هەموو کوردێکی خاوەن ویژدان دەکەم کەچی دی بەو کارانەوە خۆیان خەریک نەکەن. هەوڵ نەدەن هەر لەبەر خاتری پێکەنین، دڵی برا کوردە ئاوارەکانیان بیەشێنن، بە ناهەق پلاریان تێبگرن. ئێمە هەموو یەک شتی پیرۆز کۆمان دەکاتەوە، لەگەڵ هەموو جیاوازییەکی ئایدیۆلۆژی و باری ئابووری و ئاستی رۆشنبیری و شوێنی ژیاندا، کە ئەویش خزمەتی گەل و نیشتمانەکەمان و رزگارکردنێتی لە دەست بێگانە، چەسپاندنی دیموکراسییەتە، پارێزگاریکردنی ئەم تاقیکردنەوە گەورەیەی باشووری کوردستان و دەوڵەمەندکردنێتی، چەسپاندنی دەسەلاّتی پەرلەمانە، چاککردنی باری ناهەمواری ئابووری و کۆمەلاّیەتی خەڵکی ڕەش و ڕووتی کوردستانە. ئەگەر ئێوەی خۆشەویست ڕەگ و قەدی دارێک بن لەسەر خاکی کوردستانی مەزن، ئەوا ئێمەش لق و پۆپی و گەلاّی سەوزی ئەو دارەین. ئێمە بێ ئێوە نە ژیانمان دەبێ و نە دەژین. چونکە ئێوە بناغە و ڕەگی ژیانمانن، بۆیە لە بری ئەوەی بەو شێوەیە بیر بکەنەوە، دەبوایە بە نووسین و بانگەواز و پێشکەشکردنی شانۆگەری داواتان لە کادێرە ڕامیاری و رۆشنبیری و زانستییەکانتان بکردایە کە واز لە ژیانی ئاوارەیی بهێنن و بگەڕێنەوە بۆ نێو باوەشی دایکی نیشتمان بۆ خزمەتکردن و ئاوەدانکردنەوەی کوردستان و بوژاندنەوەی گەلەکەمان.

ستۆکهۆڵم
١٩٩٢

www.arsivakurd.org

و چەوسانەوەی نەتەوەکەمانیان گەیاند بە دونیا و نەتەوەکەمانیان بە جیهان ناساند؟ دەشێ بپرسین و بڵێین: کێ بوون ئەوانەی کە هەڵمەتی مەردانەیان دەبردە سەر باڵوێزخانەکانی داگیرکەری بەعسی لە وڵاتەکانی ئەوروپا و ئەمریکادا، دژی بەکارهێنانی چەکی کیمیایی و گازی ژەهراوی لە کوردستاندا؟ کێ بوون ئەوانەی کە بە دەنگی زوڵاڵ و دلێریان چەندان جار دونیای بێ خەبەریان ڕاپەراند لە کارەساتی ڕاگوێزان و بە عەرەبکردن و وێرانکردنی کوردستان و کوشتنی بە کۆمەڵ و (ئەنفالەکان)دا؟ کێ بوون ئەوانەی کە شەوڕۆژییان لێک دابوو، مانیان دەگرت، نانیان نەدەخوارد، شەونخونیان دەکرد، وازییان لە هەموو شتێکی خۆیان هێنابوو، زیاد لە پێویست لەبەردەم باڵوێزخانەکانی ئەمریکا و فەرەنسە و ئینگلتەرادا، خۆنیشاندانیان ساز دەکرد لە کاتی کارەساتە جەرگ بڕەکەی کوردستان و تێکشانە گەورەکەی ساڵی ۱۹۹۱ و ڕەو و کۆچە گشتییەکەی کوردا؟ کێ بوون ئەوانەی کە سەرتاپای دونیایان شڵەقاندبوو و بوونە کەرەسەی دەنگوباسی رادیۆکانی جیهان، کاتێک کە پەلاماری باڵوێزخانەکانی (بەعسی)یان دەدا لە وڵاتانی ئەوروپادا و یەک لە دوای یەک بەردباران دەکران و هەندێکیان سوتاندن و دەستیشیان گرت بەسەر هەندێکی تریشیاندا کە زۆر لە برایانی دڵسۆزی کوردی تێدا تووشی گرتن و دادگا و لێدان و هەتا ئێستاش تووشی زەرەر بوون؟ ئایا ئەوە هەر بۆ ئەوە نەبوو کە ئەو جیهانە بێ خەبەرە نوستووە لە ئاستی کوردا بەخەبەری بهێنن، تاکو ناچاریان بکەن کە هەڵوێستێک بەرامبەر کێشەی راکردووی کورد وەربگرن و کەمێک (ڕەحم)یان بجوڵێ بەرامبەر منداڵ و پیر و پەککەوتە و ژنانی کورد؟ بۆمان هەیە و بپرسین، کێ بوون ئەوانەی کە لە دەرگای هەموو ڕێکخراوە خێرخوازییەکانیان دەدا و لەسەر جادەکان پارەیان کۆدەکردەوە و ماڵ بە ماڵ و کەنیسە بە کەنیسە جل و بەرگیان کۆدەکردەوە بۆ لێقەوماوانی گەلەکەیان؟ ئەمانە و گەلێ پرسیاری تر، کە وەڵامەکانیان ڕوون و ئاشکرایە لای جەماوەر و خەڵکانی بە ویژدان.

هەرچەندە لە هەموو ڕوویەکەوە کوردی پەریوەی هەندەران چاکترن لە خەڵکی کوردستان، جگە لە ڕووی گیانی و مەڕالەوە (ئەویش لای کوردی بە ویژدان)، بەڵام ئەوە ناکاتە ئەوەی کە ئەوانیش زۆر لە خۆش گوزەرانیدا دەژین، کەم کەس هەیە لەم دەربەدەرییەشدا کە قەرزار نەبێ، جگە لە چەند کەسێکی کەم، کە بەرەنجی شانی خۆیان و بە ئارەقەی نێوچەوانیان بوونەتە خاوەنی دوکانی تایبەتی و بازرگانی خۆیان. کوردەکان بە هەر چەرمەسەرییەک بێ کار دەکەن و لەم ژیانە سەختەی ئەوروپادا پارە پەیدا دەکەن و یارمەتییەکی کەس و کار و دۆست و گەلەکەشیان دەدەن، کە بەو کارە کەمێ باری گرانی سەرشانیان ئاسان دەکەن و بۆچی دەبێ تاوان بێ گەر کوردێک مشووری پاشەرۆژی خۆی یان خێزانەکەی بخوات و خانوویەک بکڕێ؟ ئەو کارە چ زیانێک بە خەڵکی دەبەخشێ؟ بە پێچوانەوە ئەوە مانای وایە، کە ئەو کەسە چاوەڕوانی فرسەتێکە ڕۆژێکە کە بە سەربەستی بگەڕێتەوە نێو وڵاتەکەی خۆی و کۆتایی بە ژیانی دەربەدەری بهێنێ. من پێم وایە خانوو کڕین نابێتە هۆی بەرزبوونەوەی نرخی دۆلار بەو شێوەیەی کە خەڵکی بیری لێدەکاتەوە، چونکە ئەوە زیاتر خۆی پەیوەندی هەیە بە نرخی دیناری عێراقییەوە (کە لە سایەی خواوە) ڕۆژ بە ڕۆژ لە نزم بوونەوە دایە و بە جارێک دابەزیوە لە بازاری جیهانی نێو دەوڵەتاندا. یاخود ئەگەر کوردێک بگەڕێتەوە و بیەوێت خێزانێکی کوردی درووست بکات، ئەوە گەلێک چاکتر نییە لەوەی کە لاوەکانمان ژنی بێگانە بهێنن و کە هەموو شتێکیان جیاوازە، هەرگیز تاسەر ناتوانن پێکەوە بژین و پاشانیش دەبێتە مایەی نائومێدی و جیابوونەوە و منداڵەکانیش کە بە باوک کوردن نە زمانی نەتەوەیی خۆیان دەزانن، نە بە کوردیش دەبژێردرێن، ئەوە جگە لەوەی هەر کەسێ کیژە کوردێک بخوازێ، دەتوانێ دەستی یارمەتیش درێژ بکات بۆ ئەو خێزانەی ژنەکەی لێهێناوە.

من پێم وایە هێنانەوەی پارەی قورس (ڤالوتە) بۆ کوردستان و خەرجکردنی و بڵاوکردنەوەی زیاتر کار دەکاتە سەر ئابووری کوردستان و زیاتر دەوڵەمەندی دەکا و گەشە پێدەکات بە تایبەتی لەم کات و زرووفەدا. هەر کوردی دەربەدەر نییە کە هەوڵ دەدەن لەگەڵ ڕێکخراوە مرۆڤدۆستەکاندا بگەڕێنەوە بۆ خزمەتکردن و ئاوەدانکردوەی کوردستان؟ هەر ئەو کوردانەشن کە لە چەند شوێنێکی جیاواز هەستاون بە چەند کارێکی چاک وەک کردنەوەی قوتابخانە و نەخۆشخانە. ئایا هەر هەندێ لەو کوردانە نین کە گەڕاونەتەوە ڕیزی گەلەکەمان و زۆربەیان بوونەتە لێپرسراوی ڕێکخراوە ڕامیارییەکان و کاربەدەستی باڵای پەرلەمان و وەزارەتەکان؟ ئایا ئێستاش هەر کەسوکاری ئەوان نین لە هەندەران؟ کەواتە ئەوانە کێن؟ لە وەڵامدا دەڵێم: ئەوانە بەشێکی گرنگی نەتەوەکەمانن و هەموو کەسوکار و خۆشەویست و دڵسۆزی ئێوەن، ئەوانەش کوردن وەکو ئێوە و هیچ شتێکیش نییە کە لە ئێوەیان جیابکاتەوە، ئەوانە خەمخۆر و دڵسۆزی ئێوەن، لە خراپترین حاڵەتیشدا، ئەگەر ئەوان کەڵک و سوودێکیشیان بۆ ئێوە نەبووبێ، ئەوا بە هیچ جۆرێک ڕۆژێ لە ڕۆژاندا زەرەرییان نەبووە و ناشبێ.

جا کەواتە ئەم هەموو سوکایەتی و پلارهاوێشتن و ناکۆکی و دووبەرەکییە بۆ؟ لە پێناوی چیدا؟ کێ قازانجی لێدەبینێ جگە لە دوژمنانی گەل؟ ئایا دیموکراسیەت بریتییە لە ئازاردانی هەست و هۆشی خەڵکی دی یان ڕەخنەی بەجێ لەو کەموکوڕییانەی کە هەیە؟

من پێم وایە کە کوردی پەنابەر ئەم ڕۆژەی لە مێژە بە ئاوات دەخوازێ، کە ڕۆژێ لە ڕۆژان تروسکاییەک ڕۆناکاییەک هەبێ لە کوردستاندا و خەڵکی بە خاک و خۆڵی نیشتمان و گەلە هەژارە بندەستەکەی خۆی شاد ببێتەوە، چاوی بە کەژ و کێوە سەرکەشەکانی کوردستانەکەی ڕۆشن ببێتەوە، دڵ و دەروونی بە گوڵاڵە سوورەی بەهاری کوردستانە خوێناوەییەکەی ببوژێتەوە، هەوایەکی پاک و سازگاری نیشتمان هەڵمژێ.

لەوانەیە هەندێ کەس لە گەڕانەوەیاندا بۆ کوردستان، هەستابن بە هەندێ کاری نابەجێ، خوو ڕەوشتی پاکی کوردەواری خۆیان گۆڕی بێ، هەندێ قسەی بەرز و نزمیان کردبێ، کە بوبێتە هۆی روشاندنی هەست و هۆشی هەندێ کەسی دی، ماشین و ئامێری تایبەتییان گەیاندبێتە کوردستان و کەڵکیان لەو هەلە هەڵکەوتووە وەرگرتبێ بۆ خۆدەوڵەمەندکردن و قاچاخچێتیکردن، بەڵام ئەوانە هەمووی چەند کەسێکن و بە پەنجەی دەست دەژمێردرێن، ئەوانە وەکو چۆن لای ئێوە ئێسکیان تاڵ و ڕەزایان قورسە، لای خەڵکی بەشەرەف و بەویژدانی ئاوارەی کوردیش هەروەهان، ئەوە جگە لەوەی کە نابێ تەنها وێنە نێگەتیڤەکان سەیر بکەن و هەرچی شتە پۆزەتیڤەکانی دێ هەیە ڕەتبکرێنەوە و بدرێتە دواوە، کە ئەوە قەترە بە دەریایەکە و نابێ ونابێ و هەرگیز نابێ کە حوکم وا بدرێ، تەڕ و وشکیش پێکەوە بسوتێنرێ لە هیچ کات و سەردەمێکدا دەبێ ئەوەش بزانن کە بمانەوێ و نەمانەوێ خووڕەوشت و کلتووری ئەوروپایی و وڵاتانی دی کار دەکاتە سەر خووڕەوشتی بەشێکی زۆر لە کوردە ئاوارەکان، چ لە ڕووی خواردن و پۆشاک و ژیانەوەبێ، چ لە ڕووی بۆچوون و هەڵسوکەوت و جۆری

www.arsivakurd.org

و نیشتمانەکەم، بە ئەرکی سەرشانی خۆمم زانی وەک کوردێک کە پێویستە هەندێ زانیاری بخەمە ڕوو بۆ جەماوەری گەلە نەبەزەکەم، بۆ ئەوەی چی دی لەوە زیاتر درزی ئەو دەلاقەیەی نێوانمان زیاد نەکا و کورد و کوردی ئەوروپایی بلاْونەبێتەوە، کە لە هەموو حالْ و بارێکدا چ کەلْک و قازانجێکی نییە.

سەرەتا پێویستە بزانین ئەو کوردانەی کە لە دەرەوەی کوردستان دەژین کێن. پاشان تێدەگەین بۆچی ئەوەندە کورد دەربەدەر بووە و خاکی باووباپیرانیان بەجێهێشتووە. بە کورتییەکەی ئەو کوردانە پێکهاتوون لەم گروپانەی خوارەوە:

١- کۆمەلێک کورد هەن کە هەر لە زۆر کۆنەوە کۆچییان کردووە بۆ دەرەوەی ولاْت لە هەموو پارچەکانی کوردستانەوە. لە ئەنجامی بێ دەرەتانی و نەبوونی ئازادی و لەبەر خراپی باری ژیانی ئابووریان، کە ئەوانە بونەتە نیشتەجێی تەواوی ئەو ولاْتانە و زۆربەی زۆری کورد پێک دەهێنن لە هەندەران. بەشی زۆری ئەو کوردانە لە باکوور و خۆرئاوای کوردستانەوە هاتوون.

٢- بەشی زۆری ئەو کوردانەی کە لە باشووری کوردستانەوە ڕوویان کردۆتە دەرەوەی کوردستان، لەم گروپانە پێکدێن:

ئا- ئەو پێشمەرگە و کادیرانەی، کە لە ئەنجامی هەرەسی شۆڕشی ئەیلوولدا نەگەڕانەوە بندەستی داگیرکەری دەولْەتی عێراقی، بە خۆیان و خێزانیانەوە خۆیان گەیاندە یەکێ لەو ولاْتانەی کە ئەمڕۆ تیا نیشتەجێ بوون. لەبەر بێ چاری و لەبەر ئەوەی کە حەزییان نە دەکرد چی دی لەژێر سایەی ڕژێمی ئەوسای ئێراندا بژین.

ب- هەموو ئەو پێشمەرگە و قارەمانانەی گەلەکەمان، کە لە ئەنجامی شەڕی نێوخۆ و کورد کوژییەوە، تووشی ڕەشبینی و نائومێدی دەبوون و مەیدانەکەیان چۆلْ دەکرد و دەهاتنە دەرەوە.

ج- هەموو ئەو برا پێشمەرگە و ڕۆلْە جگەر سۆزانەی نەتەوەکەمان، کە لە ئەنجامی داگیرکردنی بەرفراوانی ناوچە ڕزگارکراوەکانی کوردستاندا لەلایەن داگیرکەرەوە بە هۆی ئەو جەنگە ناڕەوا سەپێنراوە بەسەرماندا، لە شۆڕشی نوێماندا تووشی مالْوێرانی و برینداری و پەککەوتوویی بوون، بە تایبەتی دوای بەکارهێنانی چەکی کیمیایی و گازی ژەهراوی لە هەلْەبجەی شەهید و بادینانی بریندار، لە ئەنجامی کوشتنی بە کۆمەلْی خەلْکی کوردستان و هێرشی بەرفراوانی (ئەنفالەکان) و خاپوورکردنی تەواوی گوند و شارۆچکەکانی کوردستان.

د- هەموو ئەو کوردانەی بە تایبەتی لاوەکانمان، کە لە ئەنجامی جەنگی مالْوێرانکەرەی ٨ سالْەی عێراق و ئێراندا، پاشان عێراق و کوێتدا هەلاْتن لەسەربازی و شانیان دایە بەر ئەوە خزمەتە سەپێنراوە بە سەریاندا و نەیان دەویست چی دی لەوە زیاتر ببنە چیلکەی سوتەمەنی ئەو دوو جەنگە گلاوانە و لەبەر بڕوا نەبوونیشیان بە شەڕی چەپەلْی براکوژی، ناچار ملی ڕێگای دەربەدەرییان گرتەبەر و پەنابەرییان بۆخۆیان هەلْبژارد.

هـ- کۆمەلْێکی دیش هەن، کە دوای سەرکوتکردنی ڕاپەرینەکەی بەهاری ١٩٩١ لەبەر بێ دەرەتانی و لەبەر سەرماو لەتاو برسێتی، بە هەر دەردیسەرییەک بێت خۆیان گەیاندۆتە یەکێ لە ولاْتەکانی دەرەوە و لە ناچاریدا جێ گیر بوون. کە بە داخەوە ڕەو و کۆچی ئەم دەستەیە تاکو ئێستاش بەردەوامە (جا لەبەر هەر هۆیەک بێت) بۆ دەرەوەی کوردستان، کە ئەوە خۆی لە خۆیدا دەرکەوتەیەکی خەتەرە و پێویستی بە لێکۆلینەوە و چارسەرکردن هەیە.

٣- کۆمەلْێکی دی کە بۆ خوێندن و خۆفێرکردن لە هەموو کوردستانی مەزنەوە، ڕوویان کردۆتە هەندەران، دوای تەواوکردنی خوێندنەکەیان نەگەڕاونەتەوە بۆ کوردستان (لەبەر هەر هۆیەک بێ) جگە لە کەمێکی کەم، کە ئەمانەش زۆربەی هەرە زۆریان ڕێکخراوە ڕامیاریەکانی کوردستان ناردوونیەتە دەرەوە بۆ خوێندن لە بار و زرووفی جیاجیادا. ئەمانە بوون ئەو دەستە و تاقمانەی کە لە بارودۆخی جیاوازدا کوردستانیان بەجێهێشتووە و ڕوویان کردۆتە دەربەدەری و پەنابەری کە بەشێکی لەبن نەهاتووی نەتەوەکەمان پێکدەهێنن.

من لێرەدا نامەوێ پەنجە بۆ کەس ڕابکێشم و بلْێم کە هەموو ئەو کوردانە لە دەرەوەی ولاْتن زۆر باشن و وەک یەک سووتاون بۆ مەسەلەکە، ئەمەش زیاتر دەگەڕێتەوە بۆ لاوازی بیروهۆشی نەتەوەییان، بۆ جیاوازی ئاستی ڕۆشنبیری و ڕابردووی ڕامیارییان. دیارە پەنجەکانی دەستیش هەمووی وەک یەک نین و لەو ڕاکردن و ڕەو و کۆچکردنە بە کۆمەلْییەدا، کوردی هەموو جۆرە و هەمەچەشنەی تیادەبێ، کە هەریەکە لەبەر هۆیەک ملی ڕێگای گرتۆتە بەر و لە هەندەرانیش بە شێوەیەکی تایبەتی جۆری ژیانی نوێی خۆی و چۆنیەتی پەیوەندییەکانی دیاری دەکات، کە لە ڕاستیدا لەم ولاْتانەی دەرەوەدا، هەموو کەس سەربەست و ئازادە و کەس مافی ئەوەی نییە کە بە زۆر جۆرە ژیانێکی تایبەتی بەسەر کەسی دی دابسەپێنێ، لەهەر شوێنێکی ئەم دونیایەدا بێت، بەلاْم بالێرەدا هەلْویستەیەک بکەین و ئاورێکی بە وێژدانانە بدەینەوە لە هەموو ڕووداو و شتەکان چ لە کوردستان و چ لە هەندەران وەکو خۆی چۆن هەیە. ئایا کەس لە خۆی پرسی، بۆچی ئەوەندە کورد کۆچ دەکەن و ڕوودەکەنە دەربەدەری؟ ئایا کەس پرسی کرد کەی بە تەواوی کۆچ و ڕەوەکە دەستیپێکرد؟ هۆکانی چییە؟ ئایا هەر کەس و کارەکانی خۆمان نەبوون کە لە کاتی خۆی هانیان دەداین ڕێگەی دەرەوە بگرینەبەر؟ بە بەراوردکردنێکی بچووکی هەردوو شۆڕشی ئەیلول و نوێیمان ئەو وەلاْمەمان دەست دەکەوێ، چونکە لەسەرەتای درووستبوونی شۆڕشی ئەیلولەوە تاکو هەرەسەکەش، لە ماوەی ئەو (١٤) سالْەدا بە قەدەر یەک سالْی دوای هەرەس کورد ڕووی نەکردۆتە دەرەوە، بە تایبەتی دوای سالْەکانی ١٩٨٠ کە ئیدی بە تەواوی شەڕی کورد کوژی لە هەموو کوردستاندا گەرم بوو، جگە لە جەنگەکانی ڕژێم.

لەبەرئەوەی نەتەوەی کورد بێ بەشە لە مافی نەتەوەیی خۆی و لە دامەزراندنی دەولْەتی ناسیونالی تایبەتی خۆی، دەستە و دایرە و بالْوێزخانەی تایبەتی خۆی نییە، پێویستە کوردی پەریوەی هەندەران لە دەرەوەی کوردستان، لەهەر شوێنێک هەن و لە هەموو ئاستێکدا ببنە نوێنەری ڕاستەقینەی زمانحالْی نەتەوەکەیان، هەرچەندە ئەم کارە وەکو پێویست بە ئەنجام نەگەیەنراوە، زۆربەی زۆری هۆکەشی دەگەڕێتەوە بۆ ئەو ناکۆکییانەی کە لە ڕیزەکانی بزووتنەوەی کوردایەتیدا ڕوویدا، کە بە شێوەیەکی ڕاستەوخۆ بووە هۆی کەرتکردنی ڕیزەکانی بزووتنەوەی خوێندکاری و بە تەواوەتیش ڕەنگی دایەوە بۆ نێو ڕیزی کوردەکانی دەرەوەی کوردستان بە گشتی، بەلاْم دیسانەوە کەمیش نەکراوە.

ئایا هەر ئەو کوردانەی هەندەران نەبوون، کە هەر لە کۆنەوە پارێزەری ڕاستەقینەی مافەکانی نەتەوەکەیان بوون؟ هەر ئەوان نەبوون کە بە دەیان و بگرە بە سەدان یاداشت و بیرخەرەوەیان داوە بە سەرکردایەتی ڕێکخراوە ڕامیارییەکان و دامودەزگا مرۆڤ دۆستەکان و نێو دەولْەتییەکان؟ هەر ئەوان نەبوون کە بە دەیان نامیلکە و کتێبییان بە زمانە جیاجیاکانی دونیا لەسەر کێشەی کورد و کوردستاندا و شۆڕشەکەی نووسیوە؟ هەر ئەوان نەبوون کە دەرد و ئازاری ژێردەستی

www.arsivakurdi.org

لە پێنـاوی راسـتیدا

حسین محەممەد عەزیز

بێگومان لە پرنسیپەکانی دیموکراسییەت، بریتییە لە ڕەخنە و ڕەخنە لە خۆگرتن. مرۆڤ چەند پێویستی بە هەوایە، ماسی چەند پێویستی بە ئاوە، نەتەوەی کوردیش ئەمڕۆ ئەوەندە و بگرە زیاتریش پێویستی بە دیموکراسییەت هەیە. کاریگەترین چەکێک بۆ نەتەوەکەمان، کە بەرەنگاری پیلانەکانی دوژمنان و داگیرکەرانی پێ ببێتەوە، چاکترین شێوە کارکردنێک بۆ دەستنیشانکردنی پەیوەندییەکانی نێوان دەزگاکانی فەرمانڕوایی و سنووری دەسەلاتی ڕێکخراوە رامیارییەکان و دەستە و گروپەکانی دی و جەماوەر و مامەڵەکردن لەتەک یەکتریدا، بۆ دەستەبەرکردن و پێکەوەنانی ژیانێکی پڕ لە ئاسوودە و کامەرانی بۆ گەل، بۆ هێنانەکایەی کۆمەڵگایەکی ڕێکوپێکی ئازاد و یەکسان و تەندروست، کە دوور بێ لە هەموو جۆرە چەوساندنەوە و دادۆشینێک، ئەڵێم تەنها تەنها دیموکراسییەتە.

دیارە هەر لەبەر نەبوونی ئەو دیموکراسییەش بووە، کە لە دێر و زەمانەوە چ لە کوردستان و چ لە عێراقدا و بگرە لە سەرانسەری خۆرهەلاتی نێوەراستیشدا، کە حاڵ و ژیانی جەماوەرانی ئەو گەلانە، ئەوڕۆ بەو شێوەیە تووشی داگیرکردن و دواکەوتوویی و هەژاری و دەردەکانی دی کۆمەڵ بووە.

لە کۆمەڵگایەکی دیموکراسی ئازاددا، دەرگای دەزگاکانی دەوڵەت، هەمیشە لەسەر گازی پشتە بۆ ڕەخنە و لێکۆڵینەوە، بۆ ئەو مەبەستە، هەموو هێز و توانایەکیان بە گەڕ خستووە و خستۆتە بەردەم جەماوەر، هەر لە رۆژنامە و گۆڤار و ویستگەکانی رادیۆ و کەناڵی تەلەفزیۆن و شانۆ و سینەماوە تا دەگاتە خۆپیشاندان و مانگرتن و کۆبوونەوە جەماوەرییەکان و بەستنی کۆڕ و سیمینار و پروپاگەندەکردن. بۆیە بە بەراوردکردنێکی بچوکی ئەو جۆرە کۆمەڵگا ئازادانە لەگەڵ کۆمەڵی کوردەواریدا (ئەگەر بشێ) دەبینین جیاوازییەکەیان نێوان ئاسمان و ڕێسمانە.

ئەوەی کە زۆر دڵخۆش کەربێ، لەم رۆژانەدا و لە ژیانی گەلە قارەمانەکەماندا، تێکهەڵکێشکردنی ئەو هەموو ڕەنج و تەقەلا و خەبات و توانا کوردییانەیە، کە ساڵەهای ساڵە گەلەکەمان خوێنی بۆ ئەرێژێ و قوربانی بۆ ئەدات لە پێناوی ئازادی و سەرفرازی نەتەوییدا، لەگەڵ شنەبای فێنک و سازگاری ئەو دیموکراسییەتەدا، کە سەرتاسەری ژیانی سەرزەمین دوونیای ڕامیاری ئەوڕۆی گرتۆتەوە. بە ڕاستی جێگەی شانازی و ڕێزە کە دیموکراسییەتێکی ئەوها هاتۆتە گۆڕێ لە باشووری کوردستاندا، کە کەم وێنەیە تاکو ئێستا لە هەموو نێوچەی رۆژهەلاتی ناوەندا، جگە لە ئیسرائیل.

ئەمرۆ هۆیەکانی ڕاگەیاندن ئەوەندە لە پێشکەوتن دایە، کە دەتوانێ هەر لە بچووکترین ڕووداوەوە تا گەورەترینیان لەم پەری رۆژهەلاتەوە بۆ ئەوپەری رۆژئاوا لە ماوەیەکی کورتدا بگوێزرێتەوە و خەڵکی دونیایان لێئاگادار بکات. ئێمەش کوردی پەرپوەی هەندەران، هەر چەندە بە لاشە دوورین لە ولاتی بەفر و خوێنەوە، هەمیشە دڵ و گیانمان پەروانەی چرای بیستنی دەنگ و باسێکە. ئێمە کە بەشێکین لەگەلەکەمان و تەواوکەری یەکترین، هەرگیز لەگەڵ ئازار و ئەشکەنجەی گەلەکەماندایین، حەز دەکەین و دەمانەوێت کە لە خۆشی و ناخۆشیدا بەشداری بکەین و گوێ بۆ ڕا و بۆچوونەکانی یەکتری رابگرین، بۆ گەیشتنە ئەنجامێکی پڕ سوود، تا چی دی لەوە زیاتر دڵی دوژمنەکانمان بە خۆمان خۆش نەکەین.

ئەمز لە شوێنی خۆمەوە، لە هەستکردن بە لێپرسینەوە بەرامبەر نەتەوە

نابەجێن. ئێمە لە دواوە دەست پێدەکەین. (ف.ک.ک.س) یەکێتی هێزە رێکخراوەکانی کۆمەڵگای کوردە لە سوێد و نوێنەرایەتیشی دەکات. ئەگەر هەر بەشێکی کۆمەڵگایەکەمان و هەر لایەنێکی ستروکتوری رێکخراوەیی، ئەرکەکانی خۆی رانەپەرێنی، ئەوا لەکاروچالاکی ئێمەشدا گەلێک کەموکوڕی پەیدا دەبن. ئەگەر کۆمەڵەی کۆمونەکان یان کۆمەڵە پیشەییەکان و لایەنە جیاجیاکانی کۆمەڵگاکەمان وەک(یەکێتی لاوان، یەکێتی ژنان)، بەهێز و خاوەنی دەسپێشکەری نەبن لەکارەکانیاندا، ئەوا رێکخراوەکەی (ف.ک.ک.س)یش بەهێز نابێت و ناتوانێت بەتەواوەتی ئەرکەکانی خۆی بەجێبکات. (ف.ک.ک.س) بە هەبوونی کۆمەڵەکانی ئەندامی ناو شارەکانی سوێد و بەشە جیاجیاکانی کۆمەڵگاکەمانەوە، هەبوونی هەیە. ئەم هەبوونە تەنها بە هۆی هەبوونی ئۆرگانە هەڵبژاردراوەکانی (ف.ک.ک.س) ەوە پەیدا نابێت هەروەکو چۆن تەنها لەناو شاری ستۆکهۆڵمیشدا پەیدا نابێت. جا لەم مەسەلەیەدا، هەموو ئۆرگانە جیاجیاکان و سەرانسەری ئەندامانی (ف.ک.ک.س)بەرپرسیارن. لەلایێکی تریشەوە، کۆمەڵگای کوردەوارییمان وەکو هەموو کۆمەڵگایێکی تر،کۆمەڵگایێکی بە رێکخراوە، لە ئاستی جیاجیا دا. نە (ف.ک.ک.س) دەتوانێت فۆنکشونی وەکو فەنکشونێکی هێزێکی سیاسی دروست بکات و نە هێزی سیاسیش دەتوانی فۆنکشونی وەکو (ف.ک.ک.س) دروست بکات. بەڵام ئەم هەردووە، لە ئاستی رێکخراوەیی کۆمەڵگەکەمان دەتوانن بەتێگەیشتن لەیەکتر و بە بەکارهێنانی فۆنکشونەکانی خۆیان یەکتر تەواو بکەن و پێکەوە کارو چالاکییێکی زۆر چاک بۆ چارەسەرکردنی گرفتەکانمان ئامادە و جێ بە جێ بکەن.

هەروەکو دەزانرێت (ف.ک.ک.س)، رێکخستنێکە بۆ ئاگاداری و بۆ دروست کردنی رای گشتی. ئەم بەرپرسیارییەش لە هەموو لایەنە جیاجیاکانی (ف.ک.ک.س) رەنگ دەداتەوە. لە دروستکردنی رای گشتی دا شێوەی کاری نەگۆر یان جێگیر و یەکلایەنە، بوونی نیە.

جاری واهەیە کە خۆپیشاندانێک یان کۆبوونەوەیێک یان نامەیێک،(بەپێی شوێن و کات و جۆری بۆنە) دەتوانێت، ئەنجامێکی باشی هەبێت.

جا بۆیە دەبێت خۆمان لە یەک لایەنی وەدوور نێین، بۆ جێ بەجێ کردنی مەسەلە جۆر بەجۆرەکان.

لە دوایین خاڵی کەموکوڕی، شێوەی کاروچالاکییەکان دا، مەسەلەی (کادر) و (کۆمیتەی کاروچالاکی) دێنە پێشەوە.هەڵبەتە کۆنگرەکانی (ف.ک.ک.س) کاتێک کە ئۆرگانەکانی هەڵدەبژێردرێن، دەبێت بیر لە هاوسەنگی جوگرافی کوردستان و سوێد و هاوسەنگی کۆمەڵایەتی و سیاسی کۆمەڵگاکەمان بکاتەوە. بەڵام لەگەڵ هەموو ئەم شتانەدا دەبێت ئێمە بیرێکی زیاتر لە توانای ئۆرگان و کۆمیتەی کاروچالاکییەکانی (ف.ک.ک.س)، بکەینەوە بۆ بەجێ هێنانی ئەو ئامانجانەی کە باسمان کرد. دەبێت پێش ئەوەی کە وەکو تاکە کەس خۆ ئامادەی کاری جۆربەجۆری (ف.ک.ک.س)دەکەین، پێویستە بیر لە توانای جێ بەجێ کردنەکانیان بکەینەوە. کەموکوڕی یەک لایەن لە کار و تێکۆشان دا بێگومان کاردەکاتە، سەرتاسەری کارەکانی تر.

سەبارەت بەناوەڕۆکی کاروچالاکی (ف.ک.ک.س)یش، ئێمە لێرەدا ئەم خاڵانە وەکو کەموکوڕی دەخینە روو:

سێ لایەنی بنەڕتی لە ناوەڕۆکی کاروچالاکی (ف.ک.ک.س)دا، لەسەرەوە باسکران،جا کاتێک ئەو لایەنانە یەک بە یەک لە بەر چاوبگرین، ئەوا زۆر بە چاکی دیار ئەبێت کە سەبارەت بە سیاسەتی بیانییەکان و پەنابەران،چ وەکو کۆمەڵگە و چ وەکو رێکخراوی کۆمەڵایەتیمان (ف.ک.ک.س)، کەموکوڕیمان هەیە، هەرچەند ئێمە بەرێگەی پەیوەندیمانەوە بە دەزگایەکانی دەوڵتی سوێدەوە، بینین و داواکارییەکانمان ئامادەدەکەین.پێش هەموو شتێک. لەم بوارەدا، ئێمە گفتوگۆ دەربارەی گۆرانکارییەکان و پێشکەوتنەکانی کۆمەڵگای سوێد، ناکەین، بیری تێر و تەسەل لە گۆرانی کۆمەڵایەتی و سیاسی کۆمەڵگای سوێد، ناکەینەوە و دیدێکی هاوبەش ئامادە ناکەین،تاکو ببێتە بناغەیێک بۆ کاروچالاکییە جۆربەجۆرەکانی (ف.ک.ک.س). بۆ بەجێ گەیاندنی بەرپرسیارێتی، تەنها نوسینی هەندێک بەڵگە یاخود بەشداربوون لە هەندێک کۆبوونەوە بەس نیە. دەبێ ئێمە وەکو کۆمەڵگەیێک، دەربارەی مەسەلەی کۆمەڵایەتی لە سوێد بەشێوەیێکی چالاک بیر بکەینەوە.

سەبارەت بەو مەسەلانەی کە بە کەسایەتی نەتەوایەتیشمانەوە گرێدراون، وەکو کردنەوەی دەزگای کلتوری و پاراستن و گەشەپێدانی فۆلکلۆرمان وەکو:زمان، موزیک،هەڵپەرکێ... هتد، پێویستی بە فیداکاری کاری بە سیستەم(نظام) هەیە.نووسەران بە دەزگاکانی خۆیانەوە، هونەرمەندان بە دەزگاکانی خۆیانەوە، دەتوانن ئەم لایەنانەی کاروچالاکی (ف.ک.ک.س) و کۆمەڵگایەکەمان بەهێز تر بکەن.

دوایین لایەنیش، پشتگیریکردنی تێکۆشانی گەلەکەمانە بۆ بەدەست هێنانی مافە نەتەوەیی و دیموکراتییەکانمان. (ف.ک.ک.س) وەکو رێکخستنێکی نەتەوەیی، هیچ جیاوازییێک لە نێوان گۆشەیێکی وڵاتەکەمان و گۆشەیێکی تریدا دانانێت و داینەناوە. دەسکەوت و سەرکەوتن لەهەر لایێکی وڵاتەکەمان، وەکو گرفت و چەوساندنەوەکانمان گرنگن و لە ناو پرۆگرامی کارەکانماندا چێی گرتووە. لە بەجێ گەیاندنی بەرپرسیارێتی لەم بوارەدا، زۆر ئاسەییە کە شێوەی کاروچالاکی (ف.ک.ک.س) کەمێک جیاواز دیار بدات، ئەویش لەبەر پارچە پارچە بوونی وڵاتەکەمان و جیاوازی ئاستی دەسکەوتەکان و شێوەی چەوساندنەوەمانە. لە هەندێک لایەندا ئەگەر کەموکوڕی هەبێت. ئێمە زۆر بە ئاشکرا دەتوانین بڵێن کە سەبارەت بە بەشی رۆژهەڵات و بەشی باشوری رۆژئاوای کوردستان، کاروچالاکی (ف.ک.ک.س)، کەموکوڕی هەیە.

سەبارەت بە باکور و باشوری کوردستانیش دیسانەوە، وەکو یەک نین و وەکو یەکیش نابن. چونکە هەر بەشێکی وڵاتەکەمان بارودۆخی تایبەتی خۆی هەیە.جا بۆیە لەناو بردنی ئەم کەمو کوڕییانەی ناو کۆمەڵگەکەمان، پێویستییێکی بنەڕەتییە. بەڵام لە لایێکی تریشەوە، ئێمە وەکو هاووڵاتییانی وڵاتێکی پارچە پارچە و بێ بەری لە هەموو مافە نەتەوایەتی و دیموکراتییەکان، هەر جۆرە سەرکەوتن و دەسکەوتێک کە لە هەر پارچەیێکی کوردستاندا دێتە ئاراوە+ و ئێمەیش لە هەر پارچەیێکی تری کوردستان بین، گرنگ نیە، دەبێ بە سەرکەوتن و دەسکەوتی خۆمانی بزانین. ئەم هەڵوێست و تێڕوانینە بە هەڵوێست و بەشداری خەباتی پارتە سیاسییەکان بۆ هەر مەسەلەیێک و لە هەر گۆشەیێکی کوردستان بێت، بیکەینە ریالیتێت.

ئێمە هیوادارین کە بەم خاڵانەی کە لەسەرەوە باسمانکردن، بتوانین یارمەتی پێکهێنانی گفتوگۆیێک و لێپرسینەوەیێکی دروستکەر بدەین. تاکو کۆنگرەی (١٣) هەمینی (ف.ک.ک.س)، هەنگاوێکی نوێ بێت لەناو کۆمەڵگای کوردەوارییمان لەسوێد.دەبێ ئەوە بزانین کە هیچ شتێک لە خۆرا دروست نابێ و بۆ پێشکەوتنی ژیانی کومەڵایەتی و رێکخراوەییمان هوشیاری لەدەست نەدەین. بەم جۆرەیش دەتوانین بەرپرسیارییەتی خومان بەرامبەر بە چارەسەر کردنی کێشە پەنابەرێتی کومەڵایەتی و نەتەوایەتی، پێک بهێنین وجێگەی خۆشمان لە ناو تێکۆشانی گەلەکەماندا،بۆ بەدەسهێنانی مافە رەواکانمان، بکەینەوە.

بەهیوای کۆنگرەیێکی سەرکەوتووەوە، سلاوی برایانە بۆ هەموو نوێنەران و هاووڵاتیانی کورد لەسوێد ئاراستە بێت.

کۆمیتەی گشتی
فیدراسیۆنی کۆمەڵە کوردستانییەکان لەسوێد
ستۆکهۆلم ١٩٩٣/١/٣١

www.arsivakurdi.org

خوێنەری بەڕێز:
وەکو دەزانرێت لە ٢٧-١٩٩٣/٢/٢٨ کۆنگرەی ١٣مینی فیدراسیۆنی کۆمەڵە کوردستانیەکان لە سوێد پێکدێ.
بۆیە دەستەی نووسەرانی بەربانگ بە پێویستی زانی کە (پێشەکی) راپۆرتی کار و چالاکیەکانی کۆمیتەی گشتی فیدراسیۆن لە گۆڤاری بەربانگدا بڵاوبکاتەوە.
ئێمە ئەم پێشەکیە پێشکەش بە خوێنەرانی بەربانگ دەکەین بەو هیوایەی کە ئاگاداریەکی بنەرەتانە لەسەر کار و چالاکیەکانی فیدراسیۆن رابگەیەنێ.

پێشەکی

فیدراسیۆنی کۆمەڵە کوردستانییەکان لە سوێد(ف.ک.ک.س.)، کۆنگرەی(١٣) هەمینی خۆی لە رۆژانی(٢٧-٢٨)ی مانگی(دوو)ی ساڵی(١٩٩٣)دا ساز دەکات.نوێنەرە هەڵبژاردراوەکانی کۆمەڵگای کوردمان لەسوێد، لەو دوو رۆژەدا لێپرسینەوەی ئەو کارە رێکخراوەییانەی خۆیان دەکەن کە لە ماوەی ساڵی رابردوودا هاتونەتە بەرهەم . ئەم کۆنگرەیەش وەکو کۆنگرەکانی تر، نوێنەرە هەڵبژێردراوەکانی کۆمەڵە ئەندامەکانی (ف.ک.ک.س) لە سەرانسەری سوێد، بە بینین و موناقەشە و بڕیاری خۆیانەوە دێن و شێوەی کاری داهاتوو دەسنیشان دەکەن و

هەروەها بڕیار لەسەر ئەو روانین و بڕیارانەی ناو ئەم راپۆرتەی بەردەستان بێتەگرتن و ئامادەکردن. بەم جۆرەش لایەنی باش و خراپی ستروکتور و کاری رێکخراوەیی (ف.ک.ک.س.)دیار دەکرێ.دەبێت هۆی ئەم لایەنە باش و خراپانەش بێتە باس و دەسنیشان کردن بۆئەوەی رێگەی چارەسەرکردنیان بۆبدۆزرێتەوە و ئەولایەنانەی کە باشیشن هەوڵی پاراستن و باشترکردنیان بدرێت.

بێگومان، ئەو کار و چالاکییانەی ئۆرگانەکانی (ف.ک.ک.س) بە هەندێک پێوەر لێی دەپرسرێتەوە. ئەم پێوەرەش پێش هەموو شتێک گرێدراوی روخسار و ئامانج و ئیمکانی بەرپرسیارانی (ف.ک.ک.س)ە کە دەبێت لەگەڵ روداوەکانی ناوەوە و دەرەوەی وڵات دا ببینرێت و بەکار بهێنرێت.بەم جۆرە دەتوانین گفتوگۆێکی بابەتییانە و بنیاتنەر لەم کۆنگرەی (١٣) هەمینەماندا بهێنینە کایەوە و رێگەی بەردەمی کار و چالاکییەکانمان خاوێن بکەینەوە و یەکێتی کار و رێکخراوەیی کۆمەڵگایەکەی خۆمان لەسوێد لە کەسایەتی (ف.ک.ک.س)دا زیاتر بەهێز بکەین.

هەروەکو کە زۆر جار و لە بۆنە جۆربە جۆرەکاندا دەرکەوتووە کە (ف.ک.ک.س) بە رێکخراوە ئاوەدانەکەیەوە، بووەتە مایەی سەربەزی ئێمەی کوردان لە سوێد دا.نموونەێکە بۆ یەکێتی نەتەوەییمان و هەروەها نموونەێکی گرنگی بەرێوەبردنێکی دیموکراتییانەی کومەڵگەکەمانە. ئێمە، دەبێت هەرگیز لە دووبارەکردنەوەی سەربەرزیمان بۆ خۆ بەبەرپرس زانین لە بەرامبەر رێکخراوێکی وەکو (ف.ک.ک.س)دا ،رانەوەستین، بەڵام نابێت ئەم مەسەلەیە بمانخاتە بارودۆخێکی سستەوە و لێی پاڵکەوین و کەمو کورییەکانی خۆمان لە بیر بچێ. بەو پێوەرەی کە پێشتر باسمان کرد دەبێ بەچاوێکی رخنەگرانەوە دەسنیشانی کەموکورییەکانی خۆمان بکەین و لێیان نەترسین.

کۆمیتەی گشتی (ف.ک.ک.س)، راپۆرتی کاری ساڵێکی خۆی کە ئامادەکراوە، پێشکەشی نوێنەرانی کۆنگرە دەکات.جا هەموو راپۆرتەکە بەشی لێپرسینەوەی بەرپرسیارەکانی (ف.ک.ک.س) ناکات.ئەو شتانەی کە کراون یان بە هەڵەیی ئامادەکراون، لەناو راپۆرتەکەدا جێیان نابێتەوە.لێرەدا، لەم پێشەکییەدا ئێمە هەوڵ دەدەین کە کەموکورییەکانی کاری (ف.ک.ک.س)، لەگەڵ هۆیەکانیاندا، بخەینەڕوو. بەمجۆرەش پێمانوایە کە یارمەتی گفتوگۆێکی بنیاتنەرمان دابێت و هەروەها وەکو ئۆرگانی بەرپرسیار، کەموکوری خۆمان باس دەکەین.

هەروەکو دەزانرێت(ف.ک.ک.س) رێکخراوێکی (دیموکراتی- نەتەوەیی- کۆمەڵایەتی)ی پەنابەرانی کوردە لە سوێد. گۆڕەپانی کار و چالاکی (ف.ک.ک.س)وەکو رێکخراوێکی پەنابەران و پشتگیریی، لە هەموو ئەو مەسەلانەی کە وەکو گروپێکی پەنابەر پەیوەندی بە ئێمەوە هەیە، پێک دێت. سیاسەتی بیانی و پەنابەری، مەسەلەێکن کە بە کەسایەتی نەتەوایەتیمانەوە گرێدراوە. دروستکردن و ئامادەکردنی پشتگیریێکی بەهێز بۆ تێکۆشانی گەلەکەمان بۆ مافی نەتەوەیی و دیموکراتی خۆی، خاڵێکی سەرەکی گۆڕەپانی کار و چالاکییەکانی (ف.ک.ک.س) ە.

پێوەرمان بۆ دەسنیشان کردنی هەڵە و کەموکورییەکانیش ئەمانەن:

پێوانێکی تری موحاسەبەکردنی کار و چالاکی (ف.ک.ک.س)، ئەوەیە کە فۆنکشون و ستروکتوری رێکخستنی (ف.ک.ک.س) بەشێوەێکی راست بێتە تێگەیشتن. (ف.ک.ک.س) یەکێتی کۆمەڵە کۆمەڵایەتی و کلتورییەکانی کۆمەڵگای کوردە لەسوێد، کەواتە (ف.ک.ک.س) وەکو رێکخراوێک، نوێنەرایەتی یەکێتی جێبەجێ کردنی فەنکشونە جیاجیاکانی کۆمەڵگای کوردە لە سوێد. ئەگەر ئێمە ئەو شتانەی کە لە کۆمەڵەکانی شارە جیاجیاکان داوادەکرێ و وەکو رێکخراوێک لەفیدراسیۆن داوابکرێ، ئەوا ناتوانین چەسپاندنی ئەرکەکانی (ف.ک.ک.س)، بە شێوەێکی راست و بابەتییانە بەئەنجام بگەێنین. کۆمەڵگای کورد لە سوێد کاتێک ئەتوانێ لە ژێر ئەرک و بەرپرسیارییەکەی خۆیدا دەرچێ کە هەموو بەشەکانی کومەڵگەکەمان بە هەموو هێزە رێکخراوەییەکانی خۆیەوە بتوانێ راپەڕێ، ئەوسا دەتوانێ بەگشتیش فۆنکشونەکانی خۆی جێ بە جێ بکات.

کاتێک کە بەو دیتن و پێوەرانەی کە باسمان کرد، تەماشای کاری ساڵێکی (ف.ک.ک.س) بکەین. وەکو کەموکوری یاخود هەڵە، دەتوانین ئەم خاڵانە وەکو هەڵە یان کەموکوڕی دەسنیشان بکەین :

(ف.ک.ک.س) لەکارەکانی خۆیدا، هێشتا بەتەواوی لە(سپۆنتانت)بوون رزگاری نەبووە. هەرچەندە لەکۆنگرەکانی (ف.ک.ک.س) دا بەشێوەێکی بەرفراوان گفتوگۆ لەسەر کاروچالاکییەکان، دەکردرێت. ئەم گفتوگۆیانە ناگەنە ئامادەکردنی پلانی کاروچالاکی و لێپرسینەوەی جێ بەجێکردنی ئەم پلانەی کاروچالاکی.ئەم کەموکورییە دەبێت لەناو ببرێت. دەبێ پلانی کاروچالاکی بەش بە بەش ئامادەبکرێن و ببنە بڕیار، تاکو هەم پەشپەکتیڤی کاروچالاکی زوڵاڵ بێت و هەم لێپرسینەوەی کاروچالاکیش بەشێوەێکی بابەتییانە و دوور لە (عاطفە) بێت. هەر لە کۆبونەوەی یەکەمی کۆمیتەی گشتی (ف.ک.ک.س)دا، پلانی کاروچالاکی بۆ بواری جۆربەجۆر ئامادەدەکرێت و کۆمیتەی کاریشی بۆ دروست دەکرێت. بەڵام زۆر جار ئەم جۆرە پلانانە جێ بەجێ ناکرێن. گرنگترین هۆی ئەم مەسەلەیەش بێگومان شێوەی دروست کردنی کۆمیتەی کارە.لایەنێکی تریشی ئەوەیە کە، لە کۆمەڵگایێکی وەکو کۆمەڵگای سوێد و لەناو رێکخراوێکی گەورەی وەک (ف.ک.ک.س) دا، ئامادەکردن و جێ بەجێ کردنی پلانی کاروچالاکی ساڵانە و هەروەها پرۆژەی جۆراوجۆر، بەهۆی کەمی کات و بەردەوام نەبوونی کۆمیتەکانی کاروچالاکی،بەربەستێکی گەورە لەبەرامبەر ئۆرگانە هەڵبژاردراوەکانی (ف.ک.ک.س)دا دروست دەکات.

کەموکورییێکی تریش سەبارەت بە شێوەی کاروچالاکی ئەوەیە کە فۆنکشونەکانی (ف.ک.ک.س) بە باشی نەهاتووەتە تێگەیشتن، هەندیک لەو فۆنکشونانە بە هەندێکی ترەوە تێکەڵ دەبن و جۆرە داواکارییێک لە ئۆرگانە هەڵبژێردراوەکانی (ف.ک.ک.س) دەکرێت کە ناراست و ناواقیعی و

www.arsivakurdi.org

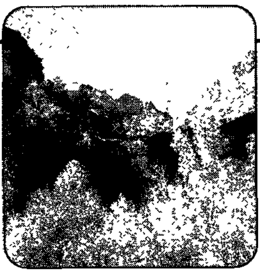

ناوەڕۆک

باس و لێکۆڵینەوە

وتاری کۆمیتەی گشتی فیدراسیۆن بۆ کۆنگرەی ١٣مین.........
لە پێناوی راستیدا .... حسێن محەمەد عەزیز
داخوا (دووی ڕێبەندان) ڕۆژی .... کەریمی حسامی
کۆماری ئیسلامی ئێران و .... ح. گەوهەری
ئەمڕۆ پێویستمان بە چی هەیە؟................ بوبێ ئەسەر
بانگەوازی پەرلەمانی کوردستان ....

ئەدەب و هونەر

چامە- ئۆکتافیوس باز........................ وەرگێر: هەندرێن
ئاوارە .... شیعر .... فەرهاد پیربالْ
سوتان، زیندانی ژمارە نۆ......... شیعر............. شۆڕش محەمەد عەلی
بەیانی لیژنەی مافی مروڤی کورد...........................

چاوپێکەوتن ......

خانووی مناڵە ئاوارەکانی سلێمانی .... فایق عەبدولکەریم

دووی ڕێبەندان ...
لاپەرە 47

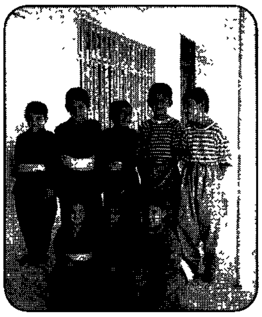

خانەیمناڵەئاوارەکان
لاپەرە 37

بەربانگ

ئۆرگانی فیدراسیۆنی کۆمەڵە کوردستانییەکانە لە سوید
بەرپرسیار: ویلدان تانریکولو
دەستەی نووسەران
بەرۆژ ئاکرەیی، دیلان دەرسیم،
جەمال باتون، مستەفا ئایدۆوان،
بوبێ ئەسەر، حەمیدکلچاسلان، محەمەد هەبێلۆ

پیتداچن و تەکنیکاران
دیلان دەرسیم، بوبێ ئەسەر، جەمال باتون
ئابوونەی ساڵانە: ٢٠٠ کرۆنی سویدییە
بۆ دەزگاکان ٣٠٠ کرۆنی سویدییە

دەستەی نووسەران لە نووسین و وتارەکانی فیدراسیۆن و لەو نووسیناتەی بە واژۆی خاوەنەکانیان بڵاوده‌کرێنەوە، بەرپرسیار نییە.

ناونیشان:
BERBANG
Box 490 90
100 28 STOCKHOLM
Tel. 08- 652 85 85
Fax. 08- 650 21 20
پۆستگیرۆ: 8-80 38 64

ژمارە ٨٧ ساڵی (١٢) ١٩٩٣

☐ فیدراسیۆنی کۆمەڵە کوردستانییەکان لە سوید، لە ٦-٦-١٩٨١ دامەزراوە.
☐ گۆڤاری بەربانگ ژمارەی یەکەمی لە ١٩٨٢/٧دا، بڵاوکراوەتەوە.

www.arsivakurdi.org

بەربانگ

گۆڤاری فیدراسیۆنی کۆمەڵە کوردستانییەکانە لە سوید.
ژمارە۸۷ ساڵ «۱۲»

Box 490 90, 100 28 Stockholm

B

SVERIGE
PORTO BETALT

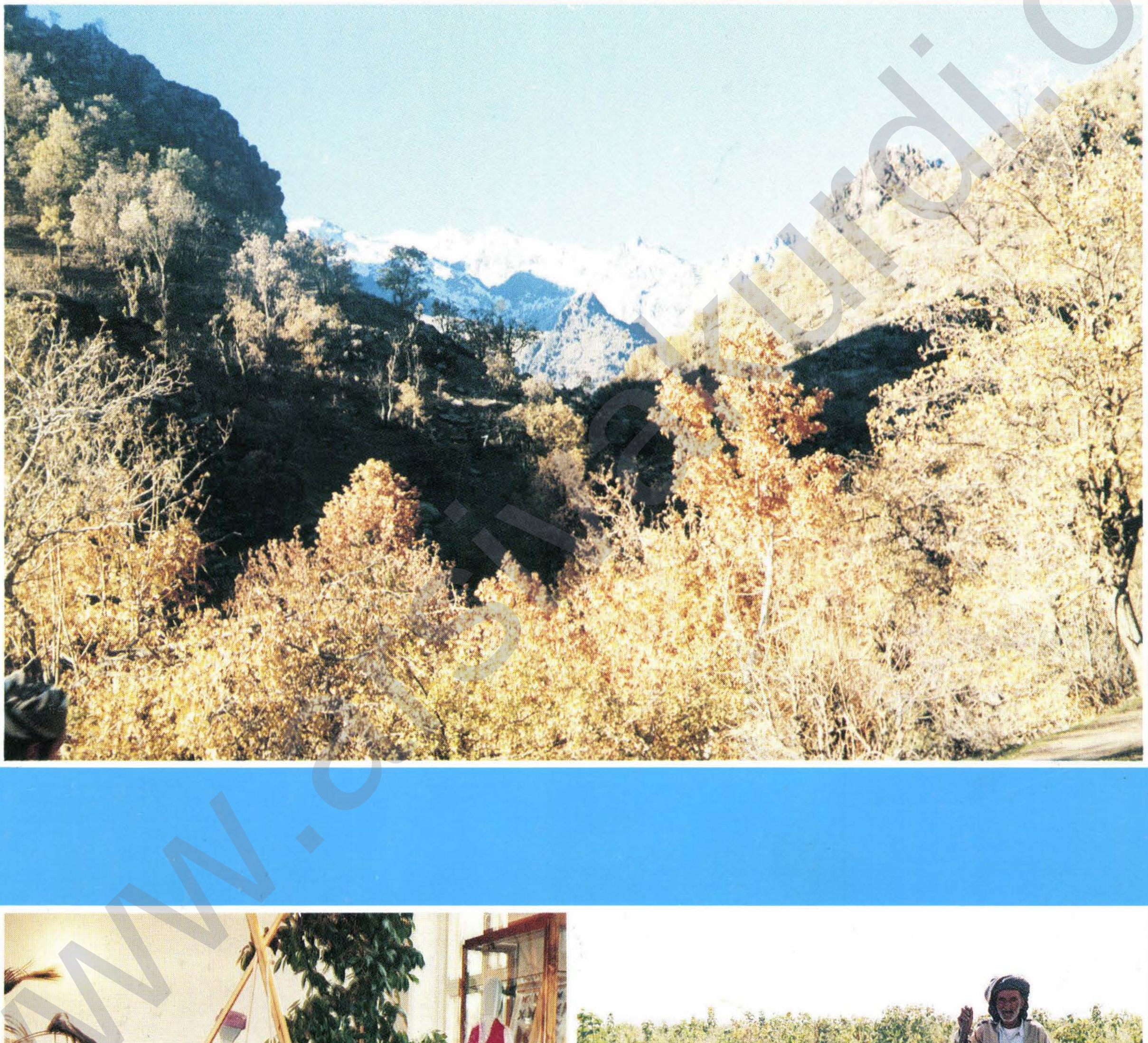

www.arsivakurdi.org